

128. Tiistaina 20 päivänä lokakuuta 1998

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Lähetekeskustelu

1) Hallituksen esitys laeiksi tasavallan presidentin eläkeoikeudesta annetun lain 1 §:n ja tuloverolain 87 §:n muuttamisesta 4982

Hallituksen esitys 170/1998 vp

2) Hallituksen esitys laeiksi Korkeimasta hallinto-oikeudesta annetun lain 9 §:n muuttamisesta 4983

Hallituksen esitys 171/1998 vp

3) Hallituksen esitys laeiksi kuntalain muuttamisesta .. ”

Hallituksen esitys 172/1998 vp

4) Hallituksen esitys laeiksi tontin myymisestä Yleisradion eläkesäätiölle 5000

Hallituksen esitys 173/1998 vp

5) Hallituksen esitys laeiksi valtion virkamieslain muuttamisesta .. ”

Hallituksen esitys 174/1998 vp

6) Hallituksen esitys laeiksi tilastolain muuttamisesta .. ”

Hallituksen esitys 175/1998 vp

7) Hallituksen esitys laeiksi eräistä viite-koroista sekä korkolain muuttamisesta ... ”

Hallituksen esitys 176/1998 vp

8) Hallituksen esitys laeiksi verotusmenettelystä annetun lain 17 ja 26 §:n muuttamisesta 5004

Hallituksen esitys 177/1998 vp

9) Hallituksen esitys laeiksi perintätömminnan luvanvaraisuudesta ”

Hallituksen esitys 178/1998 vp

10) Hallituksen esitys laeiksi kansaneläkelain 59 ja 59 a §:n muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi 5012

Hallituksen esitys 179/1998 vp

11) Hallituksen esitys laeiksi työntekijäin eläkelain ja lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 7 a §:n muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 180/1998 vp

12) Hallituksen esitys laeiksi työaikalain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 181/1998 vp

13) Hallituksen esitys laeiksi ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 182/1998 vp

14) Lakialoite laeiksi rikoslain 2 luvun 16 §:n ja pakkokeinolain muuttamisesta .. ”

Lakialoite 85/1998 vp (Markku Pohjola /sd ym.)

15) Lakialoite laiksi ulosottolain 4 luvun muuttamisesta 5015

Lakialoite 106/1998 vp (Johannes Koskinen /sd ym.)

Kolmas käsittely

16) Hallituksen esitys laiksi ulkomaa-
laisvaltuutetusta annetun lain muuttami-
sesta 5020

Hallituksen esitys 143/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 9/1998 vp

17) Hallituksen esitys laeiksi vammais-
ten henkilöiden työllistymisen ja koulutuk-
sen edistämiseksi 5021

Hallituksen esitys 87/1998 vp
Sosiaali- ja terveystoimikunnan mietintö
14/1998 vp
Toivomusaloite 168/1998 vp

18) Hallituksen esitys laiksi työntekijäin
eläkemaksun ja palkansaajan työttömyys-
vakuutusmaksun huomioon ottamisesta
eräissä päivärahoissa „

Hallituksen esitys 142/1998 vp
Sosiaali- ja terveystoimikunnan mietintö
15/1998 vp

19) Hallituksen esitys laiksi potilasva-
hinkolain muuttamisesta ja eräksi siihen
liittyviksi laeiksi 5022

Hallituksen esitys 91/1998 vp
Sosiaali- ja terveystoimikunnan mietintö
16/1998 vp

20) Hallituksen esitys laiksi valtion
asuntorahastosta annetun lain muuttami-
sesta 5023

Hallituksen esitys 122/1998 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 3/1998 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi
edustajat Halonen, Huttu-Juntunen, Jansson,
Juurola, Laitinen, Lehtosaari, Lindqvist, Mark-
kula-Kivisilta, Norrback, Tiilikainen, Vehkaoja
ja Wahlström.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edusta-
jat Juurola ja Tiilikainen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat
tämästä päivästä virkatehtävien perusteella edus-
tajat Huttu-Juntunen, Jansson ja Wahlström
sekä muun syyn perusteella edustajat Juurola,
Laitinen, Lehtosaari ja Tiilikainen,
tämän kuun 22 päivään virkatehtävien perus-
teella ed. Halonen sekä
tämän kuun 23 päivään virkatehtävien perus-
teella edustajat Norrback ja Veteläinen.

U-asiat

Puhemies: Ilmoitetaan, että 15 päivänä
lokakuuta 1998 päivätyllä valtioneuvoston kir-
jelmällä ovat puhemiesille saapuneet valtiopäi-
väjärjestyksen 54 b §:ssä tarkoitetut Euroopan
unionin asiat n:ot U 65 ja 66.

Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on tänään
toimittanut mainitut asiat käsiteltäviksi suureen
valiokuntaan, jolle

asian U 65 osalta valtiovarainvaliokunnan ja
talousvaliokunnan sekä

asian U 66 osalta liikennevaliokunnan, talous-
valiokunnan ja ympäristövaliokunnan on annet-
tava lausunto.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

**1) Hallituksen esitys laeiksi tasavallan presidentin
eläkeoikeudesta annetun lain 1 §:n ja tuloverolain
87 §:n muuttamisesta**

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 170/1998 vp

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa,
että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveystoimi-
kuntaan.

Keskustelu:

Ed. M e t s ä m ä k i : Arvoisa puhemies, värderade talman! Perhe-eläketurvaa on viime vuosina uudistettu kaikissa Pohjoismaissa ja Euroopan alueella. Valtaosassa näiden maiden järjestelmiä lesken eläke on säilytetty ja se on ulotettu koskemaan molempia sukupuolia. Myös lasten aseman parantamiseen edunsaajana on kiinnitetty huomiota aikaisempaa enemmän.

On varsin erikoista, että meillä tasavallan presidentin puoliso ja lapset ovat vasta tämän lakiesityksen myötä pääsemässä normaalin perhe-eläkejärjestelmän piiriin. Hallitusmuodon 15 a §:n mukaan jokaiselle on säädetty perusturva, johon perhe-eläke keskeisesti sisältyy. Lakiesityksen myötä on poistumassa epäkohta, joka on jättänyt kyseisen perusturvan ulkopuolelle ne perheenjäsenet, joiden edunjättäjä, tasavallan presidentti, on hoitanut merkittävää institutionaalista tehtävää.

Suomessa perhe-eläkeoikeus on lakisääteisenä etuna tullut työeläkejärjestelmään vasta 1960-luvun lopulla. Meillä ei tänä aikana ole sattunut tilanteita, joissa presidentin jälkeen olisi jäänyt leski tai alaikäisiä lapsia, jotka olisivat tarvinneet perhe-eläketurvaa. Näin ollen kansallista perhe-eläketurvaa ei toistaiseksi ole tarvinnut ottaa käyttöön presidentti-instituution osalta.

Ennen nykyistä järjestelmää edesmenneiden presidenttien leskille on myönnetty valtioneuvoston yksittäisillä päätöksillä ylimääräisiä eläkeitä valtion varoista. On luonnollisesti selvää, että tulevaisuudessa presidenttinä toimivien perhe-eläketapahtumariski on yhtä suuri kuin muillakin työelämässä toimivilla kansalaisilla. On korkea aika saattaa tasavallan presidentin puoliso ja lapset tämän asian osalta yhtäläiseen ja tasavertaiseen asemaan muiden kansalaisten kanssa.

Arvoisa puhemies! Toteaisin vielä lopuksi, että valtiontilintarkastajat ovat osaltaan tämän vuoden keväänä tarkastuskäynneillään tasavallan presidentin kansliassa ja valtioneuvoston kansliassa kiinnittäneet huomiota tähän epäkohtaan samoin kuin myös siihen, että entisten tasavallan presidenttien palvelujen järjestäminen lakisääteisesti on Suomessa vielä hoitamatta. Hallitus on perhe-eläkeasian kohdalla toiminut kiitettävän nopeasti, kun meillä on jo tällä hetkellä lakiesitys käsiteltävänä.

Lopuksi totean, arvoisa puhemies, että valtion tilintarkastajat selvittelevät asiaa laajemmin tulevassa kertomuksessaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

2) Hallituksen esitys laiksi Korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 171/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lakivaliokuntaan.

3) Hallituksen esitys laiksi kuntalain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 172/1998 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin hallintovaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. E l o : Puhemies! Kysymyksessä on lakiehdotus, jolla yritetään saada entistä paremmin maakuntavaltuustot vastaamaan kuntien voima-suhteita.

Mehän tiedämme, että Suomen keskusta on erityisesti pienissä kunnissa voimakkaasti edustettuna, ja se usein heijastuu myös maakuntavaltuustojen kokoonpanoon, ja niin kuin lehdistä luin, ensimmäisen kerran sosialidemokraatit taas ovat taajamissa vähän liiankin voimakkaassa asemassa joittenkuitten mielestä. Sitä varten tämä lakiesitys on annettu, jotta saataisiin paremmin edustavuus otettua huomioon.

Puhemies! Varmasti tämä on perusteltu lakiesitys, mutta haluaisin tässä yhteydessä myös sanoa, että vaikka me miten yrittäisimme lainsäädännöllä hoitaa niin, että edustavuus tulisi paremmin otetuksi huomioon, ilman suoraa vaalia se on erittäin vaikeata.

Toisaalta, jos ajatellaan maakunnallisten liittojen tehtäviä tällä hetkellä, voidaan sanoa, että maakunnallisilla liitoilla ei ole ehkä niin tärkeitä tehtäviä, että se vielä edellyttäisi suorien vaalien järjestämistä. Omasta puolestani toivon, että maakuntien liitot saavat lisää tehtäviä, niille tulisi lisää valtaa ja että muun muassa budjetti entistä paremmin alueellistettaisiin niin, että nähtäisiin, miten valtion rahat jakaantuvat eri maakuntien välillä.

Puhemies! Toivomukseni tietenkin on, että maakuntien rahat, valtion rahat jakaantuisivat entistä tasapuolisemmin. Nykyään on varsin suuria eroja maakuntien välillä. Jos näin käy, että budjetti alueellistetaan, mielestäni olisi myös paikallaan harkita suorien vaalien järjestämistä esimerkiksi kunnallisvaalien yhteydessä.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa rouva puhemies! Hallitus esittää esityksessään kuntalain muuttamista siten, että maakunnan liiton ylimmän päättävän toimielimen jäsenten tulisi olla jäsenkuntien valtuutettuja ja tässä toimielimessä eli maakuntavaltuustossa edustettuina olevien poliittisten ryhmien ääniosuuksien tulisi vastata jäsenkuntien valtuustoissa edustettuina olevien ryhmien kunnallisvaaleissa saamaa ääniosuutta maakunnan alueella vaalilaissa säädetyn suhteellisuusperiaatteen mukaisesti. Lisäksi vielä edellytetään, että jokaisella jäsenkunnalla on oltava vähintään yksi edustaja maakunnan liiton ylimmässä päättävässä toimielimessä.

Tämä on askel aivan oikeaan suuntaan. Hallitukselle kiitos tästä kuntalain muutosesityksestä! Maakunnan liiton asema on EU-jäsenyyden myötä merkittävästi vahvistunut. Maakunnan liitto on sekä kansallisen että erityisesti EU-aluepolitiikan toteuttaja ja vastuullinen aluekehitysviranomainen. Lisäksi maakunnan liitolle kuuluu seutukaavoitukseen liittyviä tehtäviä ja perinteinen maakunnan edunvalvonta. Kun tällä tavalla maakunnan liiton tehtäväkenttä ja asema ovat vahvistuneet merkittävästi aivan viime vuosina, on selvää, että maakunnan hallinnon uudistamista on myös tarkasteltava ja nimenomaan demokratisoinnin suuntaan on edettävä.

Hallituksen esittämä malli, että valtuutetut olisivat jäsenkuntien valtuutettuja ja toisaalta että kunnallisvaalien tulos maakunnan alueella otettaisiin huomioon maakuntavaltuustoa kootaessa, johtaa oikeaan suuntaan. Se on kiistaton. Mutta tämä malli on varmasti erittäin hankala, kun ruvetaan vaalien jälkeen rakentamaan maakuntavaltuustoa siten, että se vastaisi kunnallisvaalien tuloksia. Siinä on kova sovittelu, kun lisäksi saattavat tulla vastaan tasa-arvolaki ja alueelliset ristivedot, joita näissä kysymyksissä hyvin helposti esiin nousee. Siitä huolimatta on hyvä, että tähän suuntaan ollaan menossa.

Tällä hetkellä suurilla puolueilla, monissa maakunnissa keskustalla ja eräissä maakunnissa sosialidemokraateilla, on aivan kirkas, hämmästyttävän suuri, demokratian kannalta todella yli-

vertainen asema. Tämä ei vastaa maakuntien ihmisten poliittista näkökulmaa ja heidän painotuksiaan. Tämä voidaan oikaista tämän lainmuutoksen myötä seuraavien vaalien jälkeen, ja tämä on perusteltua. Mutta käytännön ongelmiin viitaten ja toisaalta demokratian edelleen vahvistamiseksi pidän parhaana sitä, mistä ed. Elo äsken mainitsi, eli siirtymistä maakuntavaltuustojen valitsemisessa suoraan kansanvaaliin kunnallisvaalien yhteydessä.

Uskon, että kuntalaiset, maakunnan ihmiset oppivat arvostamaan maakuntatasoa entistä enemmän, kun tieto maakuntavaltuuston ja maakunnan liiton tehtävistä, niiden tehtävien tärkeydestä kasvaa. Tällöin myös äänestysaktiivisuus maakunnan valtuuston vaalissa varmasti voisi olla korkea ja toteutuisi todella suoraan ja välittömästi maakunnan asukkaiden poliittinen tahto maakunnan kehittämisessä.

Kun toivon, että mahdollisimman pian siirryttäisiin suoraan kansanvaaliin, siihen on asetettava kuitenkin reunaehdot, muun muassa se, että alueellinen monipuolisuus jollakin tavalla pysyttäisiin siinäkin turvaamaan, ettei maakunnan keskus, esimerkiksi suuri keskuskaupunki, miehittä koko maakuntavaltuustoa. Siihen ei toki saa mennä. Monissa maakunnissa tällainen vaara saattaa olla suurikin, koska on suuria keskuksia, jotka väestöllisesti painottuvat hyvin voimakkaasti.

Arvoisa puhemies! Tämä esitys on todella oikean suuntainen, mutta suora vaali on se tavoite, johon pitäisi pyrkiä.

Ed. T e n n i l ä : Rouva puhemies! Päätösvalan siirtäminen alueille on keskeytynyt, ja on itse asiassa jouduttu varsin sekavaankin tilanteeseen. Lääninhallituksiahan on ajettu alas, niitä on vähennetty ja niiden toimintoja on supistettu. Valtion toimintoja hoidetaan nyt varsin suoraan teeskusten kautta, ja maakuntaliittojen asema on jäänyt heikommaksi kuin piti. Parasta olisi ollut keskittää nämä toiminnat lääninhallituksiin ja valita niille lääninvaltuusto. Tämä mahdollisuus menetettiin valitettavasti. Nyt ainoa oikea etenemistie on minusta se, että maakuntaliitoille valitaan suorilla vaaleilla valtuusto. Näin niitten asema vahvistuu sekä väestön silmissä että todellissakin päätöstilanteessa ja päätösten tekemisessä. Meillä on tarve laajentaa demokratiaa, siirtää päätäntä alemmaksi, ja maakuntavaltuustojen kautta syntyy vahva vastavoima sekä Helsingin että Brysselin päätännälle. Olen siitä varma.

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Nyt käsitellään hallituksen esitystä, jonka juuret taivat olla siinä yhdessä yössä, jolloin tässä salissa käsiteltiin paljon puhuttua lääninuudistusta. Näitä peruja aivan ilmiselvästi tämä hallituksen esitys on.

Mitä tulee esityksen sisältöön, tässä on toki hyviä puolia. Poliittisesti mahdollisimman tasaisesti koko maakuntaa, siinä olevia poliittisia voimasuhteita edustava valtuusto on ilman muuta tavoittelemisen arvoinen ja maakuntien liittojen toiminnan kannalta aivan tärkeä asia.

Toisaalta vastapuolelta löytyy myös sellaisia seikkoja, jotka eivät välttämättä puoltaisi tätä esitystä. Ainakin teoriassa ja pelkään, että joskus myös käytännössä tämä esitys saattaa muodostua rajoitteeksi yksittäisen kunnan itsenäiselle päätöksenteolle lähettää omasta kunnasta edustajia maakunnan liiton valtuuston kokouksiin. Tällainen vaarahan on olemassa. Kun katsotaan, miten eri kunnista edustajat maakuntavaltuustoon vaalien perusteella ovat tulemassa, ja jos on syntymässä tilanne, että jokin pienempi puolue ei saakaan ikään kuin normaalilla tavalla edustajaansa maakuntavaltuustoon, on vaara, että tämä menettely johtaa siihen, että jostakin kunnasta tullaan valitsemaan maakuntavaltuustoon poliittisesti, poliittiselta taustaltaan henkilö, joka ei lainkaan vastaa kyseisen kunnan poliittisia voimasuhteita.

Myönnän, että käytännössä tällainen vaara, jos maakunnassa olevat poliittiset voimasuhteet ja poliittiset puolueet haluavat sen etukäteen eliminoida, sellainen "vaara" on eliminoitavissa, ja panekin nyt toivon ikään kuin saatesanoissa nyt jo tähän seikkaan, että kun valiokunta alkaa käsitellä tätä lakiesitystä, jossa on paljon hyvää, niin tätä nimenomaista seikkaa ja näkökantaa valiokunta hyvin tarkkaan pohdiskelisi.

Muutoin, arvoisa puhemies, yhdyn siihen ajatukseen, joka täällä on jo esitetty aikaisemmissa puheenvuoroissa. Tämä järjestely, jossa kunnat valitsevat nyt esitettävän lain pohjalta maakuntavaltuuston jäsenet, on sittenkin korkeintaan toiseksi paras järjestelmä. Aikanaan pitemmälle ei asiassa päästy. Minä toivon myös ja keskustan eduskuntaryhmässä on se käsitys, että mahdollisimman nopeasti tässä asiassa pitäisi päästä maakunnan liittojen valtuustojen valinnassa suoraan kansanvaaliin, niin että maakunnan asukkaat valitsevat maakuntavaltuuston jäsenet ja että maakuntahallitus on poliittisesti vastuussa tälle maakuntavaltuustolle jo silläkin perusteella, että se valittaisiin suorilla vaaleilla. Toivon, että seu-

raava hallitusohjelma, ketkä sitä ovatkin tekemässä, tähän kajoaa ja puuttuu ja ottaa tämän askeleen kohti mielestäni entistä toimivampaa ja parempaa hallintoa.

Tällaisella ratkaisulla ei ole vain demokratiaulottuvuus ja painoarvonsa ja merkityksensä, vaan tällaisen askeleen ottaminen mielestäni johtaisi myös maakuntien liittojen aseman selkiytymiseen, vahvistumiseen, yksiselitteisesti maakuntien liittojen, sanoisiko, aseman kirkastamiseen alueitten, maakuntien paitsi edunvalvojana myös aluekehittäjänä ja yleisten maakuntien intressien ajajana. Toki ne ovat sitä tänäkin päivänä, mutta kysymys on vielä sen verran uudesta hallinnollisesta järjestelystä, että tällaista pientä, miten nyt sanoisikaan, horjuntaa siellä täällä tässä asiassa on, ja yksi tapa tämä horjunta poistaa, jämertää maakuntien asemaa, selkeyttää tilannetta maakunnissa on se, että maakunnallista päätösvaltaa höyttävä valtuusto todella valitaan suorilla vaaleilla.

Asia ei ole pulmaton tässäkin tilanteessa. Jos valtuusto valitaan suorilla vaaleilla, nousee kysymys sen jälkeen siitä, millä tavalla näin valitun maakunnan liiton hallinnon rahoitus järjestetään. Yleensä sillä orgaanilla, joka valitaan suorilla vaaleilla hoitamaan joitain tämän tyyppisiä asioita, sillä itsellään pitää olla myös rahoituksen hankintavastuu, valtuutus ja vastuu. Erillisen maakuntaveron käyttöönotto ei minunkaan mielestäni ole tarkoituksenmukaista. Tämä kysymys on ratkaistavissa esimerkiksi sillä järjestelyllä, miten Norjassa asiassa on menetelty. Monia muitakin malleja löytyy. Minusta tästä ei tarvitse kuitenkaan pulma suorilla vaaleilla valittavan maakuntavaltuuston tielle tulla.

Arvoisa puhemies! Aivan vielä viimeisenä lyhyenä lisäkommenttina tähän aihepiiriin muutama ajatus muustakin kuntapohjaisen hallinnon kehittämisestä, jolla on selvä kytkeytyminen olevaan asiaan. Haluan muistuttaa siitä, että samaan aikaan näinä päivinä julkisuudessa keskustellaan myös siitä, tarvittaisiinko maakuntien liittojen ja kuntien väliin joitain uusia hallintoportaita. On ehkä väärinkäsityksiäkin ollut siitä, mitä on esitetty.

Jotkut julkisuudessa ovat otaksuneet, että esimerkiksi Kuntaliiton puolelta ja piiristä olisi esitetty erillisiä lakiin pohjautuvia hallinnollisia järjestelyjä seutukunnille. Tällaista esitystä esimerkiksi Kuntaliiton piiristä ei ole tehty. Muun muassa viime viikolla Kuntaliiton valtuuston käymissä keskusteluissa torjuttiin se ajatus, että uusia hallinnollisia rakenteita, seutukuntapoh-

jaisia, hallinnollisia, lakisääteisiä rakenteita alettaisiin tulevaisuudessakaan rakentaa. Tästä varsin laajasti Kuntaliiton piirissä ollaan yhtä mieltä.

Tämä ei tarkoita sitä, ettei seutukuntakohtaista yhteistyötä ja sen edelleen kehittämistä tarvita. Sitä taatusti tarvitaan, sen lisääminen on perusteltua ja paikallaan, mutta siihen ovat nyt jo instrumentit olemassa. Niitä ovat kuntayhtymät, kuntien yhtiöt ja kuntien väliset sopimukset.

Arvoisa puhemies! Näillä ajatuksilla, saatesanoilla toivon, että hallintovaliokunta paneutuu tähän esitykseen perusteellisesti ja ennen kaikkea kajoaa näihin pieniin tällaisiin, miten nyt määriteltisikään, ongelmakohtiin, mitä mielestäni siinänsä paljon hyvään hallituksen esitykseen liittyä.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kun ed. Pekkarinen ja jo häntä ennen useat muutkin puhujat puhuivat maakuntavaltuustojen suoran vaalin puolesta, haluaisin kuitenkin, vaikka kannatankin tätä ajastusta, problematisoida sitä kahdella tavalla ja vähän kritisoida myös niitä esityksiä, joita täällä on muun muassa ed. Pekkarinen tehnyt, koska pelkään, että suora maakuntavaltuuston vaali johtaa siihen tilanteeseen, että useat kunnat jäävät näin valitun valtuuston ulkopuolelle kokonaan.

Toinen ongelma on sitten se, että tunnettuja poliitikkoja kyllä käytetään ääniharavina maakuntavaltuuston suorassa vaalissa, mutta heidän osallistumisensa itse maakuntavaltuuston toimintaan todennäköisesti jää olemattomaksi. Eli nämä kaksi ongelmaa, ed. Pekkarinen, mielestäni pitäisi ottaa huomioon.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laakso kiinnitti kyllä aivan tärkeään asiaan huomiota. Ei ole pulmaton tämäkään seikka, joka tässä nousi esille koskien yksittäisen kunnan mahdollisuutta saada edustaja maakuntavaltuustoon. Mutta jos vaalipiirijako maakunnan sisällä rakennettaisiin esimerkiksi seutukuntajakoisesti, niin tiheä sen vähintään pitäisi olla, niin minä luulen, että käytännössä tämä ongelma ei kovin monen kunnan kohdalla realisoituisi.

Toisekseen kun paljon puhutaan seutukuntayhteistyöstä, uskoisin, että jos vaalipiirijako olisi seutukuntakohtainen, sehän myös johtaisi siihen ja osaltaan lisäisi toisaalta seutukuntakohtaista yhteistyötä, jota minä en ainakaan kovin pahana sitten toisaalta pitäisi.

Myönnän, että tässä on paljon pohdittavaa, tutkittavaa ja selvitettävää, mutta suunnan pitäisi kuitenkin olla kertomani näköinen.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Aivan oikein, ed. Laakso, on selvää se, että jos mennään suoraan vaaliin, todennäköistä on, että muutamat kunnat jäävät sitten kokonaan vaille edustusta. Jos me katsomme valtakunnan tasolla esimerkiksi tätä eduskuntaa, niin kyllä täällä on monia kymmeniä, ehkä satojakin kuntia ilman edustusta. Tämä on vaikeasti yhteensovitettavissa.

Mutta, ed. Laakso, mitä tulee sitten siihen, että ehkä tulisi valtakunnan poliitikkoja mukaan maakuntavaltuustojen työhön, antaisi nimensä siihen. Se varmaan myös on mahdollista, mutta toisaalta, ed. Laakso, te ja monet muut kansanedustajat toimitte jo kuntien valtuustoissa. Ilmeisesti ed. Laakso toimii hyvin aktiivisesti, mutta monet muut kansanedustajat antavat pelkästään nimensä ja käyvät hyvin harvoin siellä valtuustojen kokouksissa. Näitä ongelmia aina riittää.

Ed. H. K o s k i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Pohjanmaan liitossa Vaasassa on alusta pitäen ollut käytössä nyt hallituksen esittämä käytäntö ja se on toiminut hyvin. Oma vaatimattomuuteni estää minua mainitsemasta, että itse olin suuressa määrin isänä liittomme omaksumalle käytännölle.

Yhdyn ed. Pekkarisen käsitykseen siitä, että määrätynlaista ongelmaa esiintyy varsinkin vähäväkisten puolueiden edustajien nimeämisessä semmoisissa suurissakin kunnissa, joissa näillä puolueilla pitäisi olla edustus. Sitten se varsin usein tulee semmoiseen kuntaan, jossa mahdollisesti tällä puolueella on varsin pieni äänestäjäkunta.

Ed. R a j a m ä k i : Arvoisa puhemies! Jäsenkuntien valtuustossa edustettuina olevien puolueiden poliittisten voimasuhteiden huomioon ottaminen kuntainliittojen edellyttämien kuntayhtymien hallituksissahan on ollut mahdollista, ja se on sovittelun kautta aina pystytty hoitamaan. Samaa olemme me sosiaalidemokraatit vaatineet myös pitkään valtuustojen osalta. Poliittinen edustavuus ja kansanvaltaisuus on tältäkin osin kyllä, vaikka siihen ongelmia tietysti enemmän liittyy, kun suurempi elin on kyseessä, hoidettavissa.

Tätähän on pitkään keskusta teknisillä ynnä muilla tekosyillä vastustanut, koska keskustalla

on juuri maalaiskuntien takia ollut yliedustus näissä valtuustoissa. Minusta on erittäin tärkeää, että tämä uudistus nyt tapahtuu myös sen takia, että maakuntien liitoista ei ole tarkoitus eikä pidä tulla mitään lääninhallinnon korviketta, vaan niiden pitää ennen kaikkea perustaa toimintansa kunnista lähtevään tahtotilaan ja kuntalaisten tahdon ilmaukseen ja kunnalliseen itsehallintoon.

Tässä suhteessa tämä maakuntavaltuustojen suora vaali on erittäin ongelmallinen ei pelkästään rahoituksen osalta vaan sen takia, että se katkaisisi sen napanuoran nimenomaan aluekehitysviranomaisista kuntiin. Kunnista lähtevä kehitystyö katkeaa väijäämättä. Maakuntavaltuustossa olevat edustajat eivät välttämättä ole kuntien hallinnossa lainkaan mukana, ja tältä osin minusta suoritettaisiin kyllä todella tämän toimielimen luonteen olennainen muutos.

Ja hyvin herkästi tällainen maakuntavaltuusto ja maakuntahallinto tällaisessa tilanteessa lähtisi elämään omaa elämäänsä, ja olisi suuria ongelmia eri alueiden näkökulmien esilletuonnissa. Pidän tätä erittäin ongelmallisena jopa aluekehityksen tavoitteiden ja sisällön vastaisena.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäen viimeksi sanomasta jo aiemmin täällä käyttämäni puheenvuoron perusteella olen eri mieltä. Päinvastoin olen aivan varma, että nimenomaan maakuntien aluekehitystehtävän hoidon kannalta on eduksi se, jos maakuntien liittoja johtaa vahva hallinto-organisaatio, joka saa valtuutuksensa suoraan kansalta.

Mutta toinen ed. Rajamäen puheenvuorossa esille tullut ajatus tai väite oli se, että maakuntien liitoissa keskusta ja vain keskusta olisi se, joka on eräissä tapauksissa valtuustossa yliedustettu. Asiasta on tehty taannoin selvitys, ja se kyllä osoittaa, että kieltämättä aavistuksen verran eräissä maakunnissa keskustalla on valtuustoissa yliedustusta, mutta niin on myös eräissä toisissa maakunnissa sosialidemokraattisella puolueella yliedustusta. Näin tämä jakaantunee tällä hetkellä.

Ed. I. K a n e r v a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sinänsä oikean suuntaisen lakiesityksen problemat ovat niin ilmiselviä tämän vaalitavan käyttöänon muodossa, johon tämä hallituksen esitys nyt perustuu, että hieman oudoksun sitä, että hallitus on tuonut tämän esityksen tässä muodossa ylipäättään vaalikauden tässä

vaiheessa eduskuntaan arvioitavaksi. Me jouddumme joka tapauksessa miettimään heti seuraavan vaalikauden alkupuolella sitä, millä tavoin väliportaan hallintoa Suomessa tulisi kehittää sen pohjalta, millaiseksi aikoinaan seutukaavaliittojen ja maakunnallisten liittojen yhteenliittäminen on muodostunut ja mitä aluekehitysvastuun siirtyminen maakunnallisille liitoille on tarkoittanut.

EU:n kehitystrendit ovat sen kaltaisia myös ja rakennerahastojen uudistamiset yhtäältä, että väliportaan hallinnon hallintomalleja ja sen autonomista kehitystä vahvistavia seikkoja on asiallista punnita, mutta tämä hallituksen esitys ei vastaa niihin kehityspaineisiin pätkääkään. Sen vuoksi hieman oudoksun sitä, että tuodaan hyvin hätäisesti tänne eduskuntaan tässä vaiheessa kuntalain muutosesitys, enkä pitäisi ollenkaan mahdolltomana sitä, että tämä asia paljon seestyneemmissä uusissa olosuhteissa fundeerattaisiin uudestaan.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Perusyksikkö on kunta. Kuntalaiset valitsevat kunnan ylimmät päättäjät eli valtuutetut, jotka muodostavat myös tämän lakiesityksen mukaan maakuntavaltuuston perustan.

Poliittinen edustavuus, jota keskusta on voimakkaasti vastustanut aikaisemmin ollessaan hallituksessa, on estynyt juuri tämän nykyisen vaalitavan takia. Minusta on erittäin hienoa, että nykyinen hallitus tuo tämän esityksen tänne, koska keskustan poliittisen voiman myötä voidaan tällaista esitystä hallitus ei antaisi. Keskustahan on aina sabotoinut kyseisen uudistustavoitteen.

On muistettava myös, että kunnanvaltuuteista valitut maakuntavaltuuston jäsenet ovat myös kuntalakiin perustuvalla tavalla myös kunnan ohjauksen piirissä. Siinä ed. I. Kanerva on oikeassa, että aluekehitys pitäisi nähdä laajemmin ja muun muassa maakuntien liittojen tulisi laajemmalla yhteistyön otteella tarkastella niin Länsi-Suomen allianssin, Itä-Suomen ym. mitassa alueellista kehitystä eikä tuijottaa vain näihin nykyisiin, osin epäonnistuneisiin maakuntarajoihin.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Arvoisa puhemies! Olin viime vaalikaudella hallintovaliokunnassa, jossa säädettiin aluekehityslakia, lakia alueiden kehittämistä. Siinä maakuntaliitolle säilytettiin kehittämisen suunnittelu, jos näin voi sanoa, koska laissa nimenomaan mainitaan, että aluekehitys-

vastuu maakunnan alueella kuuluu kunnille, mutta sitä toteuttaa, mikä tarkoittaa tietysti myös, että valmistelee, maakuntaliitto.

Edelleen totean sen, että maakuntaliitoille ei kovin kaksisesti tehtäviä loppujen lopuksi tullut, koska siitä tehtiin lähinnä aluekehitysviranomainen. Totta kai sille kuuluu esimerkiksi maakuntahengen kohottamiseen ja kaikenpuoliseen maakunnan kehittämiseen liittyviä aloitteiden tekoja jne. Lisäksi nyt on tullut mukaan EU-aluekehitysrahojen pienimuotoinen jakaminen, mutta missään tapauksessa mistään uuden väliportaanhallinnon alkupolusta ei ollut kysymys, vaan kun lääninhallituksilta, siis valtiolta, otettiin yhtenä tehtävänä ollut aluekehitysvastuu ja siirrettiin se tietyllä tavalla kansanvaltaiselle elimelle, aluekehitys tuli sitten maakuntaliiton valmisteltavaksi.

En ole esitystä vastaan sinänsä, koska se antaa uskottavamman ja totuudenmukaisemman kuvan poliittisten puolueiden jakautumasta maakuntaliiton eri kunnissa. Mutta muistelen kyllä, että siinä vanhassa kuntalaissa, joka uudistettiin kokonaisuudessaan, oli saman tyyppinen pykälä kuin nyt on esillä, silloisten kuntainliittojen kohdalla. Se ei kaikin osin pelannut esimerkiksi siitä syystä, joka tähänastisessa keskustelussa on tullutkin jo esiin. Ne pikkupuolueet, joilla oli oikeus kenties saada ainoastaan yksi paikka kuntainliiton valtuustoon ja tässä tapauksessa maakuntaliiton valtuustoon, saattoivat olla myös pikkupuolueista siinä kunnassa, josta oli edustaja ajateltu, kun puolueiden piirijärjestöt niistä keskustelivat.

Kävin esimerkiksi edustamassani maakunnassa — en muista varmasti, oliko se Valkealan pitäjää, joka on aika lailla keskustalainen eli keskusta on suurin ryhmä — ja sinne tarjottiin ainoaksi johonkin kuntainliittoon kristillisten edustajaa. Ilmeni, että koko kunnassa ei ollut kristillisten perusjärjestöä, joka oli Kouvolassa, lähimmässä keskuspaikassa. Keskustalaisten taholta sanottiin, että ei löydy kristillistä, mutta sopusiko tavallista hartaampi keskustalainen. Se demokratia menee aika pitkälle, eikä ihan oikein.

Mutta ehkäpä tässä ollaan kehitytty neuvotteluissa ja voidaan jakaa niitä paikkoja niihin kuntiin, joissa on useampia ryhmiä, ja sellainen isompi kunta joutuu ottamaan jonkun pienryhmän edustajan yhdeksi edustajakseen. (Ed. I. Kanerva: Se taas johtaa kaikista vaikeimpaan tilanteeseen!) — Kyllä minun mielestäni hyvä hallituksemme on tätä esitystä harkinnut tarkasti, mutta

halusin silti tuoda esille, että epäkohtia oli siinä vanhassa tyypissäkin jo.

Lopuksi kajoan vaaliasiaan, kun täällä hi-moittiin jo vaaleja. Meillä on kunnallisvaalit, presidentinvaalit, eduskuntavaalit ja eurovaalit. Nyt haluttaisiin vielä maakuntavaalit. Minä uskoisin, että keskusta vähitellen alkaisi helpottaa pyrkimystään väliportaanhallintoon, demokraattiseen hallintoon. Me tiedämme tarkkaan, että sen jälkeen kun on vaaleilla valittu maakuntavaltuustojen jäsenet, vaaditaan toimistoja laajentumaan, enemmän virkamiehiä virkamiesten joukkoon. Sitten saattaa olla, että haaveissa on verotusoikeuskin. Me olemme nyt nimenomaan aika lailla hyvin rakentaneet valtionhallinnon. On sekä lääninhallituksia että kihlakuntia, ja toisaalta meillä on ehkä Euroopan voimakkain kunnallinen itsehallintojärjestelmä. Mielestäni keskustan kannattaisi enemmän harkita kuntakoon lisäämistä ja kuntien muodostamia seutukuntia, joissa keskustellaan asioista, mutta ei käytetä minkäänlaista erityistä ylivaltaa.

Ed. I. K a n e r v a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aika hyvä analyysi oli edustajan äskeinen puheenvuoro siltä osin, kuinka hankalaan komplisoituun tilanteeseen tämä johtaa. Valitettavasti tämä esitys johtaa entistä hankalammin näiden puolueiden keskinäisten voimasuhteiden toteuttamiseen eri kuntien kautta, käytännössä tilanteeseen, jossa jokin kunta joutuu valitsemaan esimerkiksi yhden edustajan valtuustoon. Jos sen kunnan kohdalle sattuu niin, että sen pitää valita vaikkapa nuorsuomalainen valtuustoon, ja siellä kunnassa ei ole yhtään nuorsuomalaista, niin minkäs teet. Sen takia miettin sitä, jos tätä esitystä on pakko näillä valtiopäivillä vielä käsitellä, että valiokunta vakavasti harkitsisi esimerkiksi jonkin tyyppisen tasauspaikkajärjestelmän käyttöönottoa, jotta täysin absurdeilta, järjettömiltä asetelmilta voitaisiin välttyä. Tämöisessä muodossaan se nyt kyllä johtaa erittäin hassuihin tilanteisiin.

Ed. P o l v i : Arvoisa rouva puhemies! Jokin aika sitten käytiin keskustelua aluekehitysselonteosta. Siinä yhteydessä useissa puheenvuoroissa vaadittiin maakunnallisten kuntayhtymien valtuustojen valintaa suoralla vaalilla. Toisaalta monissa puheenvuoroissa se malli torjuttiin. Kuitenkin vaadittiin melko yleisesti korkeimpien päätöksentekuelinten eli maakuntien valtuustojen kokoonpanoa niin, että se vastaa yleisesti entistä paremmin alueen poliittisia voimasuhteita.

ta. Jos tuota keskustelua muistellaan, voidaan todeta, että tämä hallituksen esitys käytännössä vastaa nimenomaan niihin kysymyksiin, jotka silloin yleisesti asetettiin.

Samassa keskustelussa esitettiin arvioita siitä, että kuntayhtymien päätöksentekijät näissä tapauksissa, kun vaali ei ole suora, saattavat olla tarpeettoman etäällä peruskunnista. Tällä esityksellä jäsenyys kuitenkin kytketään kohtalaisen tiiviisti kunnallishallinnossa mukana oloon säätämällä edellytykseksi peruskunnan valtuuston jäsenyys kuntayhtymän valtuutetulle. Elikkä käytännössä tämä esitys hyvin pitkälle vastaa molempiin tai oikeastaan kaikkiin niihin vaatimuksiin, joita silloin esitettiin.

Kun maakunnallisten kuntayhtymien rooli on merkittävästi vahvistunut viime vuosien aikana erityisesti aluekehitystehtävien myötä ja toisaalta myös maankäytön yleispiirteiden suunnittelun osalta, on perusteltua, että päätöksentekoeelin vastaa entistä paremmin alueen poliittisia voima-suhteita.

Toisaalta tämä malli kytkee maakuntavaltuuston edelleen, verrattuna kuitenkin vaalilla valittavaan toimielimeen, selvästi jäsenkuntiin. Se turvaa myös samalla sen, että jokaisesta kunnasta tuossa maakuntavaltuustossa on edustus, mikä sekin on tärkeää. Kyllä nykyisinkin on sama tilanne, mutta jos mennään vaalilla suoraan valittavaan vaihtoehtoon, silloinhan näin ei välttämättä ole. Tietenkin voidaan tehdä monimutkainen vaalijärjestelmä, jossa se turvataan, mutta se johtaa siihen, että muutamalla äänellä voi jostakin kunnasta tulla valituksi mutta muutamalla tuhannella ei toisesta kunnasta, eli siinä muodostuu äänikynns aivan eri tyyppiseksi. Siinä päädytään liian monimutkaiseen järjestelmään, joka on vaikeasti hallittavissa.

Toisaalta jos mennään suoraan vaaliin, jota muun muassa ed. Pekkarinen aikaisemmin käyttämässään puheenvuorossa kaipasi, minusta on selvää, että jos on suoralla vaalilla valittu toimielin, sillä täytyy olla myös täydellinen vastuu tekemistään päätöksistä. Sillä täytyy olla talousvastuu, ja se edellyttää silloin tulojen kannosta päättämistä. Periaatteessa se edellyttäisi verotusoikeutta, ja uskon, että sen tyyppiseen järjestelmään ei ole edellytyksiä eikä perusteita.

On totta, että se järjestelmä, joka tässä on, on kohtalaisen mutkallinen tai edellyttää kohtalaisen laajaa sovittelua siitä, että valtuusto saadaan tämän esityksen mukaiseen kokoonpanoon. On sovittelava yhteen toisaalta se, että jokaisesta kunnasta on edustus sekä kuntien väliset äänioi-

keudet. Toisaalta poliittisten ryhmien ääniosuus pitäisi saada soviteltua yhteen, ja ilmeisesti vielä yhtenä tekijänä maksuosuudetkin pitäisi jollakin tavalla sovittaa kuitenkin kunnittaisiin raameihin oikeaan suhteeseen.

Eli systeemistä tulee väistämättä monimutkainen, mutta uskon, että se on mahdollista hoitaa. Jos muistellaan aikaisempia aikoja, jolloin kuntayhtymien tai silloisten kuntainliittojen hallituksen jäsenet oli valittava niin, että he edustivat vaaleissa saamaansa ääniosuutta, silloinhan käytännössä oli vastaavan tyyppinen sovittelumennettely käynnissä, ja siitä yleisesti selvittiin ainakin niissä kunnissa, joissa säännöksiä osattiin lukea, ja useimmissa osattiin. Eli sen toteutuminen, että kaikki nämä tavoitteet saavutetaan, joita tässä on asetettu, edellyttää laajaa neuvottelua ja sopimista, mutta sen on kuitenkin mahdollista toteuttaa.

Ed. I. Kanerva (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan kaksi kommenttia ed. Polven puheenvuoroon. Ei tässä järjestelmässä ole mahdollista ratkaista esimerkiksi sitä, millä tavoin sitoutumattomien osuus tullaan hoitamaan, mikä kunta ottaa sitoutumattomat omaan piikkiinsä. Ei tämä järjestelmä ratkaise, ed. Polvi, sitä.

Toinen asia on se, miten tässä järjestelmässä ratkaistaan eräissä kunnissa käytössä olevat sopuvaalit. Eräissä kunnissa on täysin sopuvaali kunnallisvaalien kyseessä ollen. Ei tämä järjestelmä ratkaise esimerkiksi sitä kysymystä ollenkaan, ja näin ollen ei pidä kehua tätä esitystä sellaiseksi, mitä se ei käytännössä kuitenkaan ole.

Ed. Polvi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kanerva on osittain oikeassa, mutta vain osittain. Jos verrataan nykyistä voimassa olevaa lakia, kuntayhtymän hallitus on muodostettava samojen perusteiden mukaan. Kaikki ne ongelmat, jotka äsken mainitsitte, sisältyvät nykyiseen lakiin, erityisesti hallitusten kokoonpanon osalta, eli siinä mielessä ongelma ei kasva ollenkaan. (Ed. I. Kanerva: Tämä ei ratkaise ongelmaa!) Se on täsmälleen saman suurinen, mutta koskee nyt myös valtuustoa.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ed. I. Kanerva varsinaisessa puheenvuorossaan tässä vähän aikaa sitten kyseli sitä, miksi tämä esitys ylipäätään tällaisena on tänne tuotu ja vähän hänen mielestään puolittain valmistelemattoma-

na ja vaalikauden lopussa ja muutenkin vähän ongelmallisena.

Ed. I. Kanerva, minä kerron teille sen, miksi se on tänne tuotu. Tämä esityshän liittyy lääninhallintouudistukseen, jossa edustamani puolueyhmittymä vastusti hanketta silloin ja olisi äänestänyt hanketta vastaan, jollei silloinen eduskuntaryhmämme puheenjohtaja olisi silloisen herra pääministerin kanssa neuvotellut asian sillä tavalla, että tehdään diili, jossa meidän enemmistömme tulee lääninhallintouudistuksen taakse, mikä muuten ratkaisi uudistuksen läpiviennin, ja sen hintana maksetaan hallituksen esitys, joka nyt on lähetekeskustelussa.

Tässä oli ihan normaali poliittinen lehmänkauppa. Eihän näissä ole mitään ihmeellistä, näitähän on tehty eduskunnassa aikaisemmin vaikka kuinka paljon. (Ed. S. Kanerva: Kuka oli ryhmän puheenjohtaja?) — Ed. Tuija Brax neuvotteli meidän puolestamme tämän esityksen ja hän käytti myös toiselta puhujakorokkeelta puheenvuoron silloin, niin kuin ed. I. Kanerva varmasti hyvin muistaa, koska tietenkin oli koko keskustelun ajan salissa, niin kuin kaikki kunnan kansanedustajat aina ovat.

Tätä asiaahan olivat edeltäneet kuuluisan ministerin Mauri Pekkarisen aikaansaannokset edellisen vaalikauden aikana. Silloinhan istui neljän suurimman puolueen puoluesihteerien ryhmä, joka sai aikaan sellaisen osittaismuutoksen, joka nimenomaan pudotti pienempien ryhmien edustuksia maakunnan liitoissa. Se merkitsi muun muassa sitä, että Pohjois-Pohjanmaan liitossa ensiksi ilmoitettiin, että vaalituloksen perusteella vihreät saisivat jonkin maakuntahallituksen paikan. Sitten ilmoitettiin, että ei se olekaan niin, koska laskentatapa on muuttunut, puoluesihteerityöryhmän ehdotushan merkitsee sitä, että se on muuttunut, ja sillä tavalla paikka meni pois. Eikä sitä ole itketty. Täytyy myöntää, ed. Isohookana-Asunmaa siinä etupenkissä, ei sitä ole itketty, että se meni.

Ei ole mikään itseisarvo eikä mikään vaikuttamisen paikka olla maakunnan liiton hallituksen jäsen. Sen olen tämänkin kunnallisvaalikauden aikana erittäin hyvin huomannut. Toisin sanoen maakunnan liitot eivät ole mielestäni havaintojeni mukaan saavuttaneet sitä asemaa, jonka EU-kulttuuriin liittyen niiden odotettiin saavuttavan. Se tavoite on erittäin kaukana siitä EU-todellisuudesta, joka vastaavilla instituutioilla muissa EU-valtioissa, erikoisesti vanhoissa jäsenvaltioissa on.

Tämä esitys on mielestäni jäänyt aivan puoli-

tiehen. Se, mitä ed. I. Kanerva äsken vastauspuheenvuorossaan totesi vastatessaan ed. Polvelle, oli tietysti täysin oikein. Tämä on torso ratkaisu, jolla hyvitetään nyt vihreää eduskuntaryhmää lupauksen mukaisesti, ja sillä siisti. Tämä koko juttu olisi pitänyt tehdä aivan toisella tavalla, miettiä todella myös sellaista ratkaisua, että sitoutumattomat ryhmät olisivat voineet olla mukana tekemässä vaaliryhmittymän edustuksien saamiseksi maakunnan liiton hallituksessa, valtuustossa jne. Tässä on menty jostakin kohti nyt riman yli rima heiluen, käyttäakseni tällaista urheiluterminä. (Ed. I. Kanerva: Pihkaa!)

Mikä sitten koskee perimmäistä tavoitetta, johon pitäisi pyrkiä, se on tietysti ilman muuta se, niin kuin eräät edustajat ovat jo todenneet, että pitäisi mennä suoraan vaaliin, se olisi kaikkein reiluin peli. Sitten on oltava niin, että maakuntahallitus nauttii maakuntavaltuuston luottamusta, ja siinä kaikki. Mutta se myös tuo ehdottomasti tullessaan verotusoikeuden. Eurooppalainen malli on se, että kiinteistövero tulee maakunnan liiton tai maakuntaliiton, niin kuin sitä pitäisi paremmin kutsua jo nyt ennen muodollista lain muutosta, verotusoikeudeksi. Siinä olisi semmoinen oiva ajatus takana, että maakunnan liitot pitäisivät erikoissairaanhoidoakin yllä jne., eli rahoituskanava järjestäisi suoraan sitä kautta. Minä vain pahoin pelkään, että Suomen keskustamerkinen puolue ei tule sitä hevin hyväksymään sekä vallankäytöllisistä että kiinteistöveron nostamissyistä jne., mutta se olisi kuitenkin todellista valtaa maakunnan tasolla.

Mielenkiinto maakunnan liittoja kohtaan on erittäin alhainen. Esimerkiksi tämän vaalikauden aikana yhdessäkään ainoassa puhetilaisuudessa Oulun läänissä, ja niitä on paljon, joita on takana tällä hetkellä, ei kukaan ole kysynyt mitään, ei puolta sanaa puhunut tästä asiasta. Maakunnan liitto nyt on vain, tai meidän läänissämme niitä on kaksi kappaletta, ne ovat vain ja sillä siisti, ne eivät ole siis edes tulleet houkutteleviksi instituutioiksi. Sillä varmasti on aluekehitysvastuun toteutumisen kannalta kielteinen merkitys. Toisin sanoen kyllä tässä nuijalla olisi aika paljon töitä.

Ed. Isohookana-Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Oli aivan mielenkiintoista kuunnella ed. Pulliaisen selostusta siitä, miten tähän lakiesitykseen on päädytty. Yhdyn ed. Pulliaiseen siinä, että nykykäytäntö ei mahdollista sellaista hallintoa, jota Euroopan unionin jäsenenä meidän pitäisi toteuttaa. On

valitettavaa, että aluekehityslaki jäi aikanaan tältä osin puolittiehen ja on ollut osittaisuudistus.

Ed. Pulliainen totesi, että olisi pitänyt tehdä toisenlainen juttu. Hän on itse hallituspuolueen kansanedustaja. On valitettavaa, että vihreät eivät kysyneet tässä tekemään mitään lehmänkauppoja tai kysyneet pääsemään pidemmälle. Nimittäin lakiesityshän on kyllä aivan kelvoton eikä varmasti paranna nykykäytäntöä, vaan päinvastoin.

Mutta, ed. Pulliainen, totesitte lopuksi puheessanne suorasta vaalista, jota keskustakin kannattaa, että keskusta olisi jotenkin kielteinen sairaalahallinnon ja muun hallinnon niittaamiselle yhteen maakunnallisen hallinnon kanssa. En usko, että näin olisi, vaan kyllä tästä löytyisi järkevä tie edetä, kun pääsisimme siihen vaiheeseen, että voisimme laajasti keskustella siitä, miten suora vaali maakunnan tasolla toteutetaan. Tätä pitäisin äärettömän kiireellisenä ja tärkeänä asiana, johon pitäisi pyrkiä.

Ed. I. Kanervan kanssa olen samaa mieltä siitä, että olisi hyvä asia, jos lakiesitys jäisi käsittelemättä ja siirtyisi hamaan tulevaisuuteen eikä ikinä toteutuisikaan.

Ed. K a r p i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliaisen käyttämä puheenvuoro oli harvinaisen rehellinen ja totuudenmukainen niistä taustoista, joita tämänkin lakiesityksen takana on alun perin ollut, kun lähdetään siitä, mikä keskustan asema oli edellisen eduskunnan aikana, kun aluekehitysvastuu siirrettiin pois lääninhallituksista maakunnallisille liitoille, ja mikä oli lähtökohtana sille, että kehitys läänien alaisuudesta alkoi jo edellisen eduskunnan aikana. Toisaalta hyvin muistan, kun ed. Brax käytti täällä puheenvuoron, kun oli lääninhallintouudistus kiivaimmillaan käynnissä muutama vuosi sitten, ja miten hän perusteli sitä. Nyt ollaan täsmälleen siinä lähtökohdassa, josta ed. Brax oli aikanaan sopimassa.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hyvä, että puheenvuoroon tulee joskus myönteistä vastettakin. Minulle oli suuri ja erittäin myönteinen yllätys se, että Suomen keskusta voisi nähdä sen mahdollisena, että paitsi että mennään suoraan vaaliin maakunnan liittojen valtuustovaalissa, niin myös verotusvoikeus järjestetään. Minusta se on aivan mainio asia. Vielä jos erikoissairaanhoidon laitetaan vastualueeseen, jolloin eräänlainen kuntayhtymäsystemi tulee tarpeettomaksi, tämä olisi minusta

aivan loistava homma. Se olisi todellista kehitystä.

Leikillisesti vastaten ed. Isohookana-Asunmaalle: me vihreät pystymme tekemään yksinkertaisen lehmänkaupan, mutta kaksinkertainen immelmani eli lehmänkauppa on meille vielä tuiki mahdollinen teko. Mutta kyllä me vielä kehitämme, kun vartumme tällä parlamentaarisella iän polulla.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Lähetekeskustelussa on hallintovaliokunnalle tullut hyviä, pohdinnan arvoisia eväitä esityksen käsittelyyn.

Lähtökohtahan esityksessä sinällään uloslauttuna on hyvä eli tavoite parantaa maakunnan liittojen toimintaedellytyksiä ja lisätä liittojen päätöksenteon kansanvaltaisuutta. Nyt pitää kuitenkin heti kysyä, miten kansanvaltaisuus oikein tässä loppujen lopuksi toimii, lisääntyykö se vai vähenee. Voi käydä toisinkin päin.

On huomattava, että meillähan jo nyt monissa maakunnissa asiat ovat käytännössä esityksen mukaisella tasolla. Toisaalta maakunnat ovat hyvin erilaisia, kuntien lukumäärä on erittäin paljon poikkeava ja kuitenkin keskeisessä asemassa ovat tietenkin kunnat. Niille yhdessä valtion kanssa vastuu alueiden kehittämisestä kuuluu ja aluekehitysviranomaisena tässä siis toimii maakunnan liitto, jonka pitäisi maakunnan tahtoa mahdollisimman hyvin kuvastaa.

Tästä syystä tuntuisi siltä, niin kuin keskustelussa on todettu, että siirtyminen suoraan vaaliin varmistaisi todella liiton aseman vahvistumisen ja myös sen, että liitto vastaisi mahdollisimman hyvin maakunnan ihmisten tahtoa. Kysymys on sitten se, miten alueellinen edustavuus hoidetaan, ja se on myös hyvin tärkeä kysymys. Minusta se on varmaan hoidettavissa, mutta ehkä, kuten ed. Ilkka Kanerva totesi, tämä vaatisi kyllä aika lailla perusteellisempaa valmistelua koko hallinnon uudistamisen osalta.

Ed. H u u h t a n e n : Arvoisa puhemies! Ed. I. Kanerva avasi keskustelussa mielestäni pohdittavan näkökulman tämän lain sisältöön. Kun me molemmatkin toimimme maakuntaliiton tehtävissä, olemme tietysti asian valmistelua jossain määrin voineet seurata. Yllättävää minusta seurannan aikana oli se, että kun asetettiin jokin uusi tavoite ja vertailtiin sitä vanhaan, oli todettava, että vanha järjestelmä ei suinkaan ollut niin huono, ei edes poliittisen edustavuuden suhteen.

Lain perusteluissa kyllä sanotaan, että kokonaisuutena arvioiden poliittinen edustavuus ei

toteudu maakuntien liittojen valtuustoissa, ja jos aivan prosentuaalisia, täsmällisiä lukuja haetaan, näin varmaan on. Mutta eivät luvut niin hirvittävän kaukana loppujen lopuksi olleet yhdessäkään maakunnassa, ja joissakin se oli hyvin osuvaa.

Kun ryhtyy tekemään vanhan tilalle uutta järjestelmää, niin aivan kuten on todettu, on monia vaatimuksia, jotka eivät poliittisen edustavuudenkaan suhteen täyty. Siksi ed. I. Kanervan kysymys, tarvitaanko tätä lakia, on todella aiheellinen, aiheellinen erityisesti siksi, että jos vaihtoehtona on suora vaali, voi kysyä, onko tarpeellista tätä vaihetta edes käydä läpi.

Itse kuulun suoran vaalin kannattajiin syistä, jotka lähtevät pitkälti myös muiden maiden käytännöstä. Eurooppalainen ja Euroopan unionin jäsenvaltioitten pääsääntöinen mallihan on maakunnallisten päättäjien ja päätöksentekojen suoraan vaaliin perustuva käytäntö, ja sitä mielestäni myös Suomessa tulee hakea.

Verotuskysymys, vaikka se on jossain määrin ongelmallinen, ei saa olla este suoran vaalin toteuttamiselle. Onhan meillä kokonaisverotuksessa erilaisia osia tälläkin hetkellä vaikka kuinka paljon. Kyllä se sinne varmasti mahtuisi, mutta on syytä pohtia myös muut mallit. En siihen voi ottaa tässä vaiheessa mitään täsmällistä kantaa.

Kysymys, voisiko maakunnallisilla liitoilla olla laajempikin rooli kuin nykyisellään, esimerkiksi sairaalakuntainliittojen tehtävät, on mielekiintoinen. On ollut paljon puhetta siitä, onko erikoissairaanhoidon hallinto niin paljon erillään kuntien hallinnosta, että se elää jo omaa elämänsä, ja pitäisikö tälle asialle tehdä täsmällisesti jotain. Yhdyn niihin kyselijöihin. Nykytilanne ei välttämättä ole paras mahdollinen. On esitetty mallia, jota kutsutaan niin sanotuksi tuottaja — tilaaja-malliksi. Sairaalapalveluitten tuottaja voisi olla ja sen pitäisi olla eri taho kuin tilaaja. Maakunnallinen liitto mitä parhaimmassa määrin voisi olla tilaajaosapuoli, jos tämä malli muutoin tulee hyväksytyksi.

Yksi puoli tämän asian käsittelyssä on jäänyt vähälle keskustelulle, ja se on maakunnallisten liittojen maakunnallinen luonne. Täällä on puhuttu tiukasta kytkennästä jäsenkuntiin, mutta kyselen, voisiko maakuntahallinnolla ollakin vähän itsenäisempi rooli, niin että maakunnallisessa hallinnossa mietittäisiinkin maakunnan kokonaisuutta varsinkin, kun maakuntien tulee jatkossa kyetä yhteistoimintaan rinnakkaisten maakuntien kanssa. On syntynyt erilaisia alliansseja ja neuvottelukuntia, niin kuin hyvin tiedämme.

Erityisesti maakuntahallitukselle on luotava paineita siitä, että sen tarkastelukulma on todella maakunnallinen ja että se ei askartele vain asioissa, jotka ovat kaikkien kuntien etujen mukaisia, koska semmoisten ratkaisujen ja mallien löytäminen on monesti hyvin vaikeaa.

Yksi asia on aivan varma. Jos me menemme suoraan vaaliin, maakunnallisten liittojen toiminnan arvostus kasvaa. Myös uskon kansalaisten osallistumisen nousevan eri tasolle, kun he pohtivat koko maakuntaa käsitteleviä asioita.

Ed. I. K a n e r v a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä tulee suoran kansanvaalin ideaan maakuntavaltuustoja valittaessa, niin siinä on kaksi seikkaa. Täällä on puhuttu taloudellisesta puolesta, mutta toinen seikka on se, että kun valitaan suoralla vaalilla jokin elin, tässä tapauksessa ajateltu maakuntavaltuusto, niin sillä tulisi olla huomattavasti isompi valta käytettävissään, jos se valitaan yleisillä vaaleilla. On jokin ristiriita siinä, että valitaan yleisillä vaaleilla sellainen toimielin, jonka valtiopiiri on äärimmäisen rajattu, niin kuin tällä hetkellä kuitenkin maakuntavaltuustojen kyseessä ollen asianlaita de facto on.

Mitä tulee siihen, että sairaalakuntainliitot tulisivat mukaan maakuntaliittojen kanssa saman katon alle, niin on huomattava, että maakuntien liittojen budjetit ovat noin 10 miljoonaa markkaa vuositasolla, kun puolestaan tämän kaltaiset sairaanhoitokuntainliitot toimivat miljardibudjetilla. Kysymys on aivan eri kertaluokasta, ja epäilen, että maakunnan edunvalvonta-aspekti ja aluekehitysaspekti jäävät auttamatta alakynteen, jos ne liitetään yhteen sairaaloiden kanssa tällaisten rahavirtojen kyseessä ollen, mikä ei voine olla tarkoitus.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Huuhtasen puheenvuoron johdosta haluaisin todeta sen, että aluekehityslaissa aluekehitysvastuu on annettu kunnille tehtäväksi. Siksi mielestäni on paikallaan, että jokaisella kunnalla on vähintään yksi edustaja maakunnallisessa valtuustossa.

Nykyisin maakuntien liittojen hallituksen kokoonpanojen tulee vastata maakuntien poliittisia voimasuhteita. Vastaavaa säännöstä ei ole maakuntien liittojen valtuustojen kohdalla. Jos nyt valtuusto saadaan vastaamaan maakuntien poliittisia voimasuhteita, niin voi kysyä, eikö voitaisi hallituksen poliittinen edustavuus hoitaa sitä kautta ja kumota kuntalain 81 §:n 4 momentti.

Ed. H u u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Luulen, että ehdin vastata vain ed. I. Kanervan puheenvuoroon, ja ed. Ihmälän kanssa joudumme yksityisesti jatkamaan.

Mitä tulee maakuntavaltuuston rooliin, luulen, että ei ole mahdotonta ajatus, että siitä todella syntyy entistä vahvempi. Ainakin keskusta näkee sen tarpeelliseksi, ja tähän suuntaan voidaan mennä.

Ed. Kanerva varmasti ymmärsi väärin puheenvuoroni. Sanoin, että jos me menemme tähän tuottaja — tilaaja-järjestelmään erikoissairaanhoidon järjestelyissä, siinä maakunnallinen liitto voisi olla tilaaja. Tällöin ei tarvita luonnollisesti mitään suuria budjettejakaan, vaan sellaista päätöksentekoa, jossa kilpailutetaan tuottajia, joita voivat olla kuntien omistamat yhtiöt tai yksityinen yhtiö. Tätä ajan takaa, jos tämä malli nähdään hyväksi.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Tällä lakiesityksellä on haettu varmasti ihan hyvää asiaa, pyritty saamaan tasapuolisesti kaikki kunnat mukaan tähän päätöksentekoon, (Ed. I. Kanerva: Niinhän ne ovat nytkin!) mutta siihen sisältyy tietysti monia ongelmia, millä tavalla tämä käytännössä toteutuu.

Yksi hyvä pointti pitää minusta huomata tässä. Pidän hyvänä, että tässä todetaan sillä tavalla, että valtuutettujen pitää olla jäsenkuntien valtuutettuja, mikä tarkoittaa sitä, jotta heidät ainakin jollakin tavalla kansa on testannut ja valinnut edustajikseen, kun tänä päivänä niin ei välttämättä ole ollut. Minusta tämä periaate on hyvä myös kuntien hallinnon puolella ottaa huomioon, koska joissakin kunnissa näköjään on tapana tehdä niin päin, jotta hallituksiin valitaan hyvinkin paljon edustajia, jotka välttämättä eivät ole tätä vaalia läpikäyneet. Kunnissa maalla on tällainen menettely ollut vielä hyvin yleistä, jolloin välttämättä ihminen, joka on äänestänyt, ei voi hahmottaa, kuka on tehnyt päätöksiä, ja toiset ovat tavallaan varjossa siinä. Demokratian pelisääntöjen mukaan pitää olla niin päin, jos halutaan demokratiaa tukea, jotta aina kun ihminen on äänestänyt, hän tietää, jotta hänen edustajansa, ketä hän on äänestänyt, on tekemässä päätöksiä, eikä joku poliittisen byroon valitsema ja hyväksi näkemä henkilö.

Ongelmakohta tässä on juuri se, millä tavalla saadaan maakuntavaltuustot muodostettua. Tässähän lisääntyy piirisihteerien tai piirin toiminnanjohtajien valta huomattavasti, koska pääsääntöisesti he joutuvat olemaan toimijoina,

neuvottelijoina. Tietysti siellä on poliittiset ihmiset mukana, jotka ovat puoluepiireissä, mutta tämä lisää minusta nykyiseen verrattuna enemmän tätä etsimistä. Meikin olemme pyrkineet semmoiseen harmoniaan, että on etsitty mahdollisimman sovinnollisesti, mutta välttämättä ei ole päästy ihan lopputulokseen. Ja vielä tulevaisuudessa, mitä tapahtuu, sirpaloituuko meidän poliittinen kenttämme? Toivon mukaan se ei sirpaloitu tästä, koska silloin asiat mutkistuvat ja vaikeutuvat ja hankaloituvat ja yhä enemmän joudutaan tekemään kaikennäköisiä vaihtokauppoja ottaen huomioon vielä sukupuolijakauma, joka tasa-arvolain mukaan pitää ottaa näissä huomioon.

Sen verran voisi puuttua siihen, pitääkö järjestää uusia vaaleja. Jos katsoo jo tämän päivän vaalien määrää ja demokratiaa, sitä, paljonko ihmiset voivat osallistua, minusta tuntuu, että alkaa olla jo väsymistä näkyvissä. Onko se väsyminen johtunut siitä, jotta usko siihen, jotta heidän äänensä kuuluu, on mennyt, vai onko vaaleja liian paljon, en tiedä. Asetan kysymyksen siinä mielessä, koska nytkin, kun katsotaan lähitulevaisuutta, ihmiset kyllä saavat osallistua demokratiaan ihan riittävästi ja käydä pudottamassa lapun uurna. Jos sillä mittaisi, millä tavalla suomalainen yhteiskunta kehittyy, sen olisi pitänyt kehittyä hirveän paljon ja pitäisi olla tason ihan toisenlainen.

En usko, että hallinnoinnin määrä saa aikaan jotain uusarvoa, lisäarvoa tähän yhteiskuntaan. Sitä pitäisi olla valtavaan paljon. Sen takia minusta pitäisi pyrkiä yksinkertaisempiin asioihin ja malleihin, niin kuin vaikka ed. Pulliainen esitti. Tosin hänellä oli vielä uusi vaalitapa siinä, mutta mikseivät maakunnalliset elimet voisi olla yhdessä eli tehtäisiin yksi kattojärjestö, jonka alle kuuluvat koulutuskuntayhtymä, sairaanhoito, kaikki mahdollinen, jos katsotaan se järkeväksi. Siinä on yksi hallinto, miten se valitaankin, onko se niin, että valitaan näin kun tässä tapahtuu, tai vaaleilla. Joka tapauksessa suunnanhan pitää olla se, että pyrimme purkamaan ylimääräisiä hallintokustannuksia. Sen pitää olla lähtökohta, koska ne katetaan veromarkoin ja kaikki rahat laitetaan tuottavan toiminnan kehittämiseen ja uuden luomiseen, jolla luodaan tähän yhteiskuntaan myös lisäarvoa.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Läänien alasajon ja aluekehityslain myötä maakuntatason merkitys on kasvanut kaiken aikaa, kun se hoitaa nyt maakuntien aluekehitys- ja maakun-

nallisia kaavoitustehtäviä. Kuntalaissa nykyisen maakuntien liiton hallitusten kokoonpanojen tulee vastata maakuntien poliittisia voimasuhteita, mitä on pidetty aivan oikeana toimenpiteenä aikaisemmassa lainsäädännössä. Mutta vastaavaa säädöstä ei ole maakuntien liittojen valtuustojen kohdalla, mitä on tavallaan pidettävä tietysti ihmeenä. Jos nyt valtuusto saadaan vastaamaan maakunnan poliittisia voimasuhteita, toteutuuko sitten sitä kautta myös hallituksen poliittinen edustavuus?

Koska aluekehityslaissa aluekehitysvastuu siirrettiin kunnille, on paikallaan, että jokaisella jäsenkunnalla on vähintään yksi edustaja maakuntien liittojen valtuustoissa, koska maakuntien liitto hoitaa aluekehitysvastuun kuntien puolesta, mutta poliittisen edustavuuden järjestäminen ja kattavuus jäävät tämän lakiehdotuksen mukaan maakuntien valtuustoja valittaessa sovittaviksi liiton perussopimuksessa. Tässä siirretään merkittäviä ongelmia itse asiassa perussopimuksiin. Minkähänlainen kimara tai cocktail eri maakunnissa tästäkin syntyy?

Täällä on esitetty myös suoraa kansanvaalia, mutta se aiheuttaa sen, että ilmeisesti jokaisesta kunnasta ei edustajaa kenties tulisi valittua maakuntavaltuustoon. Tässä yhteydessä voi tietysti kysyä, onkohan meillä olemassa liian pieniä kuntia, kun näin tapahtuu. Toivoisin tietysti seutukuntayhteistyön kehittymistä.

Keskustelussa on esitetty ajatusta, että erilaisia kunnallisia kuntayhtymiä koottaisiin maakunnallisten liittojen lipun alle. Tämä ajatus koskee sairaanhoitoa ja koulutusta hoitavia kuntayhtymiä. Tällöin maakunnallisesta liitosta tulee erityisen vahva. Kysymys kuuluukin: Kuinka suuri maakuntien liitosta on tarve tehdä ja palvelleeko se sellaisenaan kaikkia tarpeeksi hyvin, ja toisaalta, kuinka paljon kunnat ovat valmiit luovuttamaan vastaavia tehtäviä ja valtaansa maakuntien liitoille? Sehän on tietysti kuntien asia, jos suuri osa tehtävistä luovutetaan maakuntien liitoille, mikä on sitten kunnan olemassaolon tarve.

Yli kolmas kysymys kuuluu, onko maakunnallisesta liitosta tulossa isäntä, kun sen pitäisi olla kuntien renki.

Ed. Peltomäki: Arvoisa rouva puhemies! Nyt on käsiteltävänä hallituksen esitys laiksi kuntalain muuttamisesta, ja sen johdosta muutamia havaintoja.

Esityksen säännös, jonka mukaan maakunnan liiton ylimmän päättävän toimielimen jäsen-

ten tulee olla jäsenkuntien valtuutettuja, lisää kansanvaltaisuutta liittojen päätöksenteossa. Toisaalta kuntien valtuutetut ovat sitoutuneempia toimimaan myös oman kuntansa edustajina kuntayhtymän päätöksenteossa kuin ne maakuntavaltuutetut, joilla ei ole minkäänlaista sidettä edustamansa kunnan päätöksentekoon.

Kyseistä uudistusta edellyttää myös Euroopan neuvoston valmisteleva Euroopan alueellisen itsehallinnon peruskirja. Toisaalta tietyissä yhteyksissä, esimerkiksi Alueiden komitean jäsenten valinnassa, myös kunnanhallituksien jäsenten ja kunnanjohtajien on katsottu täyttävän poliittisen edustavuuden kriteerit.

Arvoisa puhemies! Pidän ongelmallisena ehdotusta, jonka mukaan maakunnan liittojen ylimmän toimielimen valitsee kaikkien jäsenkuntien edustajista koostuva edustajainkokous siten, että toimielimen kokoonpanon tulee vastata jäsenkuntien valtuustoissa edustettuina olevien eri ryhmien kunnallisvaaleissa saamaa ääniosuutta maakunnan alueella.

Käsitykseni on, että kyseinen ehdotus etäännyttää maakuntien liittoja jäsenkuntien ohjauksesta. Kun kuitenkin maakunnan liitot ovat juriidiltaan muodoltaan kuntayhtymiä ja näin ollen saavat myös suurimman osan rahoituksestaan kunnilta maksuosuuksina, tulisi kunnilla säilyttää myös suora vaikutusvalta liittojen päätöksentekoon. Jos maakuntien liittojen päätöksenteko halutaan irrottaa kuntien ohjauksesta, tulisi maakuntien liittojen rahoitus mielestäni järjestää nykyisestä poikkeavalla tavalla, esimerkiksi tietynä jako-osuutena kunnallisverosta.

Rouva puhemies! Ehdotusta on perusteltu maakunnan liittojen päätöksenteon kansanvaltaistamisella. Ehdotuksen mukaan kuitenkin ainoastaan maakunnan liittojen ylimmän toimielimen paikkajako on tarkoitettu sovittamaan maakunnan poliittisia voimasuhteita. Toimielimen jäsenten äänimäärästä ja kunkin jäsenkunnan edustajamäärästä päätettäisiin edelleen liittojen perussopimuksissa. Edustajien äänimäärä vaihtelisi tosiasiaa edelleen heidän edustamiensa kuntien asukasluvun mukaan. Äänimäärän sovittaminen maakunnan poliittisia voimasuhteita vastaavaksi olisi käytännössä mahdotonta. Valtuuston päätöksenteossa oleellista on kuitenkin nimenomaan kullakin edustajalla oleva äänimäärä, ei niinkään paikkajako. Näin ollen ehdotettu uudistus ei välttämättä edes merkitse päätöksenteon kansanvaltaistumista.

Rouva puhemies! Koska esityksen mukainen kuntalain muutos edellä mainitulla tavalla toi-

saalta etäännyttää maakunnan liiton päätöksentekoa peruskunnista eikä oleellisesti lisää maakunnan liittojen kansanvaltaisuutta, mielestäni tässä vaiheessa ei ole syytä muuttaa nykytilannetta. Maakuntahallinnon mahdollista demokratisoitua koskevat uudistukset on syytä toteuttaa samalla, kun aluehallintoa tulevaisuudessa yleisemminkin uudistetaan. Maakuntavaltuutetut valitaan seuraavan kerran vasta vuonna 2001, joten aikaa toimivamman ja kansanvaltaisen järjestelmän kehittämiseen on riittävästi.

Ed. V i r t a n e n : Arvoisa puhemies! Kollegat, kansalaiset! Hyvin lyhyesti. Ed. I. Kanerva toi äsken esiin ristiriidan EU:n kanssa. No, onhan se toki tullut täällä muutenkin hyvin esiin, mikä tässä se ristiriita on, mutta jotenkin tuntuu olevan jääräpääisyys tajuta sitä, että EU:n idea maakuntatasolla ja maakunnan liiton tasolla olisi suoran, yksilöstä lähtevän, suhteettoman päättämisen mallin mukaista. Mielestäni ihan kohtuuttomasti Suomessa jotenkin pitkitetään, niin kuin edellinen hallitus keskustan johdolla pitkitti kaikkia välttämättömiä uudistuksia. Tässäkin haiese koko ajan siis se, että nyt täällä tavallaan kannatetaan suoraa vaalitapaa mutta suhteellista vaalitapaa.

Kun kund eestin kielellä tarkoittaa, arvoisa puhemies tietää varmaan, perhettä, tulevat aika helposti mieleen ne kytkennät, joihin Italiassa perhe-sana Cosa Nostran myötä liittyy. Kun mennään kuntatasolle, siellä suhteellisuus toteutuu ehkä vielä karmivammin kuin poliittisella tasolla täällä, koska kunnassa ihmiset joutuvat olemaan yksin tavallaan yksipuolueterrorin kanssa, puhumattakaan sitten maakuntaliittotasolla. Esimerkiksi pelkästään Pohjois-Hämeessä, tai Pirkanmaalla nykyään, on sitoutumattomia tai oikeastaan pitäisi sanoa "puolueettomia", koska hyvin monet ihmiset ovat sitoutuneet asioihin, vaikka ovat puolueettomia. Valkeakoskella, Toijalassa ja Mouhijärvellä puheenjohtajat ovat kunnanvaltuustoissa sitoutumattomia tai siis puolueettomia, mutta tällaisella päätöksenteolla annetaan ihan täysin väärä kuva siitä, mitä ihmiset ja kansa haluavat. Vielä suurin osa ihmisistä jättää sitten äänestämättä, kun he näkevät tämän, voisiko sanoa, poliittisen suhteellisuusterrorin alimalla mahdollisella tasolla.

Kun tutkii EU:n ideoita siitä, miten Eurooppaa parannettaisiin, puhutaan koko ajan melkein anarkistisesta mallista. Minkä takia Suomessa ei ole osattu hyödyntää mitään Natura 2000:ta tai muita vastaavia juttuja, tai montako

vuotta siinä perässä nyt onkaan? Idean ydin on se, että täällä ei haluta tehdä sitä niin, että annettaisiin ihmisille innovatiivista, yrittäjähenkistä, luomuhenkistä, oma-aloitteellista voimaa päättää asioita siellä, minne asia eniten vaikuttaa, vaan koko ajan suhteellisuusterrorilla yritetään tavallaan turmella demokratiaa.

Pahimmillaan tämä on juuri keskustan luomuväärityksessä. Kun oli juttua siitä, että Suomessa on kaikista Pohjoismaista pienin luomukiintiö, todella huolestuttavan pieni, sen kiintiönkin ovat täyttäneet pelkästään ne maanviljelijät, jotka vain kolmeksi vuodeksi äkkiä siirtyivät ottamaan isommat rahat pois siitä, ja todelliset luomuyrittäjät eivät saaneet niistä rahoista kuin rippeet.

Kun täällä jotkut ihmettelevät koko ajan, miten ristiriita nyt on tällainen ja muuta, ja sitten tulevat jotkin maakuntavaalit ja kaikkea ja läpä läpä läpä, niin todellisuudessa ei haluta tietää, mitä EU ajaa takaa, siis sitä, että olisi yksi iso EU, tavallaan sellainen platonilainen ehkä oikein kunnan tyranni, ja sitten maakunnissa tai kunnissa ja vielä pienemmissä yksiköissä, perheissä, päätettäisiin yksilöllisten tarpeiden mukaan ja tiedotettaisiin EU:lle. Me toimisimme enemmän täällä byrokraattisina välikäsinä sen suhteen, mitä me haluamme, eikä olisi poliittisia koneistoja ja poliittisia jarrujaskoja ja puoluepersioita välissä.

Varsinkin Suomessa tässä mielessä maakunnat on jätetty todella yksin, koska yli 70 prosenttia Suomen kunnista on keskustalaisia. Kun on suhteellinen vaalitapa, tällaisissa liitoissa se vielä korostuu niin, ettei kenelläkään muulla ole valtaa kuin keskustapuolueella, joka on periaatteessa kaiken näissä asioissa tapahtuvan kehityksen jarru, koska jokainen kehitys tällä alueella on heidän vallastaan pois, tavallaan niistä ihmisistä, jotka eivät osaa olla suoria ja suhteettomia.

Ed. S a a r n i o : Arvoisa rouva puhemies! Maakuntien liittojen hallinnon valitseminen ei ole kovin yksinkertaista ilmeisesti missäänpäin Suomea. Ei se ole myöskään helppoa etelän päässä. Siinä mielessä on tietysti tärkeitä, että otamme huomioon myös sen, että meidän maakuntien liittomme ovat kovasti erilaisia. Varmasti aika moni tuntee kiusausta vaalisumasta huolimatta vielä kerran valita näitäkin elimiä suorilla vaaleilla, mutta minä luulen, että se ei ongelmia ratkaisisi. Maakuntien sisälläkin käydään kunnissa kilpajuoksua, kuntien keskinäistä kilpajuoksua esimerkiksi eri hankkeiden sijaintipai-

koista ja erilaisista uudistuksista, joita maakunnissa pystytään toteuttamaan. Tätä tilannetta eivät suorat vaalitkaan varmasti muuttaisi yhtään miksikään. Eivät ne varmaan myöskään poistaisi niitä hallinnollisia ongelmia, joita maakuntien liittojen hallituksissa ja valtuustoissa tällä hetkellä on.

Sen huomion haluaisin keskusteluun tuoda, että mitä pienemmäksi puolue ja puolueen kannatus kussakin maakunnassa menee, sitä monimutkaisemmaksi sen puolueen edustuksen hoitaminen tässä hallintomallissa tulee. Kun itse edustan noin 10 prosentin kannatusta keskimäärin koko maassa, hieman pienempää etelässä ja hieman suurempaa pohjoisessa, olen hyvin tietoinen siitä, että varsin usein nämä ongelmat juuri kohdistetaan niin sanottuihin pienempiin ryhmiin. Tämä näkyy esimerkiksi kunnissa sellaisena, että kun kunnissa valitaan lautakuntia, yleensä isot valitsevat edustajansa ja ottavat puheenjohtajapaikkansa, jotka niille kuuluvat, ja sitten antavat kunnallisen suhteellisuuden mukaan pienille puolueille paikkoja sieltä täältä eli itse asiassa määräävät, mihin lautakuntiin pienemmät puolueet saavat edustuksensa, jos niillä ei ole riittävää kannatusta kaikkiin lautakuntiin. Ne määräävät myös sen, mihin puheenjohtajat asetetaan.

Mikä kaikkein pahinta, usein myös nykyisen tasa-arvolain mukaiset määräykset tulevat koskemaan näitä pienempiä ryhmiä. Ei ole lainkaan harvinaista esimerkiksi, että kunnassa, jossa liikuntalautakuntaan jollekin puolueelle on yksi paikka, sanotaan vielä, että jäsenen pitää olla mies, vaikka puolueella saattaisi olla tähän tehtävään todella pätevä, kansainvälisestikin urheilupolitiikassa ja liikuntapolitiikassa pätevöitynyt nainen. Siitä huolimatta paikka pitää täyttää kansallisen tason, piirikunnallisen tason juoksijalla tai jollain muulla lailla urheiluun vihkiytyneellä miehellä. Tämä ei voi olla oikein.

Kun ajattelemme sitä, että puhumme valinnaisista elimistä, ne tulevat koskemaan valtuustojen ja hallituksen osalta myös tasa-arvolakia, ja myös nämä asiat pitäisi ottaa silloin pöydälle. Uskon, että hallintovaliokunnalla ei tule olemaan kovin helppo tehtävä luoda tästä lain mukaan sellaista järjestelmää, joka olisi täysin kattava ja tyydyttäisi tasapuolisesti kaikkia poliittisia tahoja meillä.

Ed. R. O ja I a : Arvoisa rouva puhemies! Ehdotus kuntalain muutokseksi on käsittelyssä ja koskee etupäässä sitä, miten maakunnan liittojen

valtuustot valitaan. Täällä on ehdotettu sitä ja puhuttu siitä, että meillä maakuntien liittojen arvostus nousee sillä, että ne valitaan suoralla kansanvaalilla. Siihen en usko. En ymmärrä, millä tavalla toimitaan, jos meillä on toisaalta valtionhallinto, joka läänitasolla hoitaa näitä asioita, sitten meillä on täysin kunnista riippumaton maakuntahallinto, ja siinä välissä sählää kunnallishallinto, ja kaikilla voi olla erilaiset tavoitteet. Mitä järkevää lopputulosta siitä voidaan odottaa?

Maakuntahallinto on kunnallishallintoa, ja sen takia kuntien äänen pitää siinä kuulua ja mieluummin niin, että kuntia näissä toimita edustaa kuntien poliittinen ykkösketju, joka tietää, mitä kunnissa halutaan, ja johtaa maakunnallista päätöksentekoa siihen suuntaan, että kaikkien kuntien edut mahdollisimman hyvin turvataan. Maakunnan liitolla on aluekehitysvastuu, mutta se on myös maakunnan edunvalvontatehtävässä ykkösrivin joukkue, joka hoitaa koko maakunnan asioita. Tulen omalta osaltani viimeiseen asti vastustamaan sitä, että maakunnan liittojen valtuustot valitaan suoralla kansanvaalilla, ainakin niin pitkään, kunnes samalla selvitetään se, kuka tämän maakunnallisen toiminnan sitten rahoittaa. Eivät kunnat varmasti ole halukkaita rahoittamaan sellaista toimintaa, jonka päätöksentekoon niillä ei ole sananvaltaa, nimenomaan siihen, kuka sitä päätöksentekoa hoitaa. Kuntien edustuksen täytyy keskeisesti näkyä. Silloin kunnat tämän toiminnan myös suostuvat kustantamaan, seuraavat sitä, mitä maakunnallisissa liitoissa tapahtuu, ja varmasti ovat siitä hyvin kiinnostuneita. Laki, joka nyt on annettu, on täällä, ja kuulun oikeastaan niihin, jotka vähän ihmettelevät, minkä takia, kun tässä ei ole pystytty edes vastaamaan siihen, miten maakunnan ylimmän päättävän toimielimen valinta suoritetaan. Tällä ehdotuksella siitä tulee hyvin kirjava tapahtuma koko maassa, eri liitoissa valitaan eri tavalla maakunnan liiton valtuustot, ja hyvin monimutkainen prosessi on tulossa.

Siltä osin tämä parantaa kansanvaltaisuutta, että vaaditaan valtuustojen jäsenten olevan kuntien valtuustoista. Se on ihan oikein. Mutta se, mitä muuta tämä aiheuttaa, on se, että tällä turvataan puolueiden piirisihteerien työ ja tulevaisuus. Kun nyt kunnallisvaalien jälkeen valitaan maakunnalliset liitot, on piirisihteerillä, taikka nykyisin he taitavat olla lähes kaikki toiminnanjohtajia, valtavan vaikea tehtävä sovittaa ne kaikki yhteen, että tulee kunnallinen tasapuolinen edustus eri alueilta, tulee sukupuolinen

edustus, tulee poliittinen edustus, ja on monta liittoa. Se on äärettömän vaikea tehtävä, ja tiedän sen siitä, että olen ollut mukana tekemässä sitä. Minä toivon, että hallintovaliokunta pitää tästä esityksestä kiinni niin kauan, että se ei malta tämän vaalikauden aikana siitä luopua vaan tarkkaan tutkii aina maaliskuun loppuun asti, mitä tälle pitää tehdä.

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. R. Ojalan evästys oli varsin vaikuttava ja selkeä. Toisaalta on huomattava, että nykyinen hallitus on tämän esityksen antanut yksimielisesti, ja se on tietysti valiokuntatyötä ajatellen yksi huomioon otettava seikka. Toki me tämän keskustelun annin, joka vielä jatkuikin, kirjaamme ylös lähetekeksusteluna valiokuntatyötä varten ja varmasti pyrimme ottamaan huomioon. Se, mitä ed. R. Ojala otti esille sitten kuntien itsehallinnosta, on enemmänkin kuntalaisten itsehallintoa, ja tältä katsannolta suora maakunnan alueen kansanvaali ei nyt kovin kaukana sittenkään ole maakunnan asukkaiden itsehallinnosta, joka on myös sitten kuntalaisten omaa päättäväisyyttä.

Varmasti tähän liittyy monia ongelmia, mutta kiinnitän yhteen sellaiseen näkökulmaan huomiot, jonka ed. Huuhtanen täällä otti esiin, että maakunnan liiton ja sen hallinnossa olevien henkilöiden pitää ottaa huomioon koko maakunnan alueen maakunnallinen näkemys ja maakunnan tahto, ja se on usein enemmän kuin yhden kunnan tai yksittäisten kuntien edustajien tahto.

Ed. R. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Piti ed. Väistölle vain vastata lisäksi, että on se myös huomattavasti enemmän kuin yhden kuntalaisen tahto.

Ed. Aittomäki: Rouva puhemies! Maakunnan liittojen edustama järjestelmä on valtakunnallisesti kovin onneton sikäli, että maakunnan liittojen vaikutusmahdollisuus ja halu vaikuttaa on kovin erilainen eri puolilla Suomea. Se on erilainen jossakin Oulun tai Lapin läänissä, erilainen kuin etelän maakuntien liitoissa. Eräillä alueilla nämä maakuntien liitot ovat pitäneet itseään asemassa arvaamattomassa, jopa pyrkineet valtioksi valtiossa, ylittämään jopa eduskunnan. En nyt viitsi sanoa, mitä alueita on tällaisia, mutta varmasti ed. R. Ojalakin tietää, missä päin Suomea tällaisia maakuntaliittoja on olemassa. (Ed. R. Ojala: En tiedä!) Siellä on ed. Ojalakin kyllä, sanotaan suoraan, mutta ed. Oja-

la on ihan kunnan mies. Ei tässä mitään, jos kaikki olisivatkin samanlaisia, mutta valtaosa sitten poliittisesti edustaa poliittisia pelureita, joiden tarkoituksena on käyttää valtaa näissä maakuntien liitoissa ilman, että heillä olisi siihen valtuutusta kansan taholta.

Näin ollen olisi ehdottomasti parempi, jos maakuntien liittojen toiminta tasaaisesti vastaa valtakunnan alueella sitä, mikä niiden tarkoitus on. Silloin myös sinne edustus valitaan suorilla vaaleilla; kun valitaan kerran kuntien valtuustoihin sekä myös tänne eduskuntaan, niin tässä välivaiheessa sinne aivan yhtä hyvin. Silloin olisi edustus sellainen kuin kansa tarkoittaa ja paras mahdollinen ja poliittisten pelureiden mahdollisuus vallankäyttöön poistuisi, mitä on varmasti eräissä maakuntaliitoissa hyvin vahvasti olemassa.

Ed. Kemppainen: Rouva puhemies! Ottaen huomioon sen keskustelun, joka aiheesta on käyty julkisuudessa ja osittain myös tässä salissa, täytyy yhtyä niihin kriittisiin mielipiteisiin, mitä tästä esityksestä on sanottu. Kun miettii, minkälaisia kysymyksiä väliportaan hallinnossa ja sen vaalitavasta on esitetty, niin kyllä tämän lakiesityksen antaminen tässä tilanteessa tuntuu tarpeettomalta. Näin pienen askeleen — arvioita koon, onko se oikeaan vai väärään suuntaan menemistä — ottamista ei olisi tässä kohdassa tarvittu.

Oikeastaan siitä, mitä tästä keskustelusta muutamia asioita on mieleen jäänyt, haluaisin ottaa esimerkiksi sen asian, jonka ed. Huuhtanen täällä otti esille, että kun on vertailtu näitä malleja, mitenkä aikaisempi malli toimi ja mitenkä mahdollisesti nyt tämä toimii ja mikä edustavuus sillä saadaan, niin kyllä nämä erot ovat pienet. Tässäkin keskustelussa syyttävä sormi on suunnattu perifeerisiin maakuntiin, joissa kuitenkin edustavuus, ihmisten mahdollisuus äänestämällä vaikuttaa, tosin kunnanvaltuustojen kautta, on verrattomasti paljon isompi ollut aina tähän asti kuin joissakin isommissa asutuskeskuksissa.

Turha minusta on ollut tällaista kuunnella, minusta se kritiikki on ollut epäoikeudenmukaisista, että jotenkin tässä keskusta olisi ollut esteenä vaalitavalle. Me emme tietysti kovin paljon mahda sille mitään, että meihin luotetaan silloin, kun vaaleja käydään, ja että meidän ideologiamme ja kaikki tämä sopii siihen, että keskustalaiset ovat ihmisten asioiden ajajia. Toki se ei aina ole puolueesta kiinni vaan siitä, että siellä on myös sen tyyppiset henkilöt.

Minusta tässäkin kohtaa on syytä korostaa, niin kuin muutamissa puheenvuoroissa on korostettu, että kyllä meidän pitää pyrkiä eurooppalaiseen hallintotapaan, jossa meillä on puute, eli selvästi kolmiportaisuuteen. Edellisellä hallituskaudella, josta lupasin kiitoksen puhujakorokkeelta välittää edellisen hallituksen ministerille, silloiselle ministeri I. Kanervalle, nykyiselle kansanedustajalle, joka oli aikaansaamassa askelta siihen suuntaan, että meillä maakuntahallintoon päin siirryttiin ja aluekehitysvastuu tuli maakunnallisille liitoille. Se oli askel oikeaan suuntaan.

Toki, kun katsomme maakunnallisen liiton päättävien elinten valintaa, ei se kaikkea kritiikkiä kestä eikä ole pelistä eikä järjestelystä vapaa. Ennen kaikkea ne säännökset, joita tässä ollaan tuomassa lisää, ovat tehneet näiden toimielinten valintatavasta varsinaisen ristisanatehtävän, jonka täyttäminen on tosi vaikeaa. Se ei ole silloin parasta mahdollista.

Minusta ainut mahdollisuus ja ainut oikea linja on se, että me jollakin aikataululla ajamme suoraa vaalia. Keskusta ei ole käsittäkseni ollut esteenä sille, eikä ole tästä eteenpäinkään. Toki meidänkin piirissämme on keskustelua siitä, miten jonkin pienen kunnan edustavuus turvataan. Mutta uskon, että se hoidetaan hyvällä toiminnalla, ja en tiedä, tarvitaanko sinne jonkin sortin kiintiöitä, kun sen päätöksenteon aika tulee, että tästä vaalista päätetään.

Arvostellaan, pitääkö meillä on vaaleja sellaisille päätöksentekojärjestelmille, joilla ei ole budjettivaltaa. Se on ihan oikeaa kritiikkiä. Mutta jos ja kun aluekehitysvastuun toteuttamisessa saadaan askeleita siihen suuntaan, että aluekehittämisvärojen yhä suurempi rooli, niin kuin nyt on tarkoitettu, pystytään antamaan maakuntien liitoille, jos se toteutuu, niin silloin uskon, että myös vaalitapa on lähempänä sitä.

En tiedä, pitääkö suoraan uskaltaa puhua siitä, pitääkö olla verotusoikeus. Itse asiassa se ei ole ihan oleellisin kysymys, vaikka se on oleellinen kysymys. Kyllä vero voidaan kerätä kuntaverolla ja valtionverolla ja eri tavoilla, kunhan se vain kohdistetaan. Nythän meillä on alueellisesti käytettäviä rahoja miljardeja, mutta ne nyt vain käytetään ahtaita hallinnollisia putkia pitkin, ja asiallinen päätösvalta, huolimatta aluekehitysvastuusta, on edelleen tiukasti keskusvallalla.

Haluaisin suoran vaalin tavoitetta vielä perustella sillä, että silloin, kun julkista valtaa käytetään, on tarpeen, että siitä käydään julkista keskustelua. Mikä on parempi paikka käydä julkista

keskustelua kuin jonkin elimen vaali? Tietysti pitää miettiä, missä yhteydessä vaali käydään. Nythän monesti käy niin, että vaaliihteet kaikkonevat niistä asioista. Saattaa olla, että se on kunnallisvaali, jonka yhteydessä vaali käydään, koska kunnalliset vaalit ovat lähellä maakunnallisia vaaleja.

Mutta toivoisin, että myös vaalien yhteydessä maakuntapolitiikan keskustelu aktivoituisi. Se ei ole ollut nyt valtakunnallisissa vaaleissa pääteema, ei myöskään kunnallisvaaleissa, eikä se ole vielä ollut EU-vaalissakaan. Mutta uskon, että jos väliportaan hallintoa kehitetään, niin se voi olla myös julkisen keskustelun aihe.

Mikä on tämän lakiesityksen kohtalo valiokunnassa, se on minusta lähes yhdentekevää. Saatan olla vaikka kannattamassa ed. R. Ojalaa, että näin pientä askelta suuntaan tai toiseen ei tarvitse ottaa. Ei tällä käytännössä kovin suurta merkitystä ole, sen ristisanatehtävän täyttämisen taitaa tehdä vain vaikeammaksi.

Ed. R. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun puhutaan kolmiportaisesta hallintomallista ja otetaan mallia Euroopasta, niin siinä on kyllä joka hetki hyvä muistaa, että Euroopassa maakunnissa on saman verran väkeä kuin meillä koko Suomessa, ja sen takia se ei samalla tavalla pelaa. On muistettava myös se, että valtuusto, joka odottaa rahaa muualta, sitä, paljonko sille annetaan käyttöön, on kyllä toimintakyvytön ja vähän torso.

Ed. Aittoniemen puheenvuoroon haluaisin todeta, että siltä osin, kun hän sanoi, että ed. R. Ojala on kunnan mies, olen samaa mieltä.

Ed. Myllyniemi: Arvoisa puhemies! Ehkä olisi viisainta vaieta tässä asiassa, koska olen maakuntien liittoihin vähän nihkeästi suhtautunut kautta aikojen. Melkein vertaisin näitä seutukaavaliittoihin, joista kukaan ei koskaan ole tiennyt, mitä ne tekivät. Eivät ne varmasti kovin paljon mitään tehneetkään, koska niitä ei kukaan sinänsä tuntenut. En seutukaavaliittoa halua sinänsä morkata, varmasti ne uskoivat jotakin tekevänsä.

Ensiksi pitäisi kerta kaikkiaan yhdistää maakuntiin te-keskukset ja nykyiset lääninhallitukset, mitä niitä on olemassa. Kun vielä ympäristökeskukset laitetaan siihen samaan, siitä tulisi 400—500 hengen poppoo, jolla olisi jonkinlaista määräysvaltaa. Nythän nämä riitelevät jo tällä erää keskenään, kuka mitään tekee ja kehittää. Vaikka olisi selvästi määrättykin kehitystehtävät

sille ja sille virastolle, niin kuitenkin toinen pyrkii niitä omimaan ja kadehtimaan toisen rahoja.

Miksi ei mentäisi kerta kaikkiaan siihen, että olisi todellakin yksi voimakas keskus, nimittäin sitä lääninhallitukseksi tai te-keskukseksi, olkoonpa siellä maaherra tai kuka virkamies-nimikkeellä tahansa päällikkönä?

En ole kovin innostunut myöskään ylimääräisistä vaaleista. 152 päivän päästä tulevat vaalit huolettavat hirvittävästi. En tiedä, olisiko parempi, että niitä ei olisi. No, totta kai, kansanvalta tämän vaatii, mutta minkä vuoksi pitää valita? Miksei sieltä maakunnan alueelta voitaisi valita suoraan siellä olevat kansanedustajat esimerkiksi johonkin johtokuntaan, jota täydennettäisiin, jos jossakin on liian vähän? Mitä varten pitää kerätä ympäriinsä, kuka kulloinkin sinne keräisi olemaan?

Joka tapauksessa tämä esitys, mikä tässä on, ei varmasti selkeytä asiaa millään tapaa. Laki pitäisi niin selvästi kirjoittaa, että siitä voi selvästi laskea, yksi kansalainen laskea, että näin paikat jakaantuvat ja sillä siisti. Ei tarvitsisi missään piiritoimistoissa taikka muissa puolueoimistoissa hämäästi sopia, että tuolta kunnasta tulee sellainen ja sellainen henkilö jne. Eikö tätä nyt voida kirjoittaa vähän selvemmin?

Kaikki sellainen lainsäädäntö, joka perustuu siihen, että pitää sopia jossakin asiassa, on huonoa. Samalla tavalla esimerkiksi tasa-arvolaki perustuu siihen, että pitää sopia; muuten tasa-arvolakikaan ei toteudu todellisuudessa, jollei sitä sovi. Jos sattuu jossakin paikassa olemaan niin änkyröjä ihmisiä valtuustossa, jotka eivät kerta kaikkiaan sovi asioista, niin tasa-arvo ei myöskään toteudu lain mukaan. Sen vuoksi tämä laki pitäisi todellakin kirjoittaa niin, että otetaan vain laskutikki ja katsotaan, mikä kellekin kuuluu ja sillä siisti.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Ed. Myllyniemen puheenvuoron johdosta haluan todeta, että lääninhallitus, te-keskus ja ympäristökeskus ovat valtionhallintoa, kun sen sijaan maakuntien liitto on taas kuntien hallintoa. Maakuntien liitto toimii kuntien yhteisenä toimielimenä, joka hoitaa kunnille määrättyä aluekehitysvastuuta.

Ed. V i r t a n e n : Arvoisa puhemies! Sen verran vaan kommentoisin ed. Myllyniemeä, että laskutikkuidea on loistava, ja otan takaisin suhteettomat vaalit. Tehdään kunnallisvaaleista suoria ja suhteettomia, niin silloin saadaan se todella oikea edustus. Sen jälkeen käytetään las-

kutikkumallia, niin pääsevät sitoutumattomat ja puolueettomatkin päättämään maakuntien asioista.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Ihan lyhyesti: Ed. Myllyniemi on ihan oikeassa siinä, jotta vaalissa kun valitaan, niin valitaan eikä mitään laskutikkuteoriaa. Tämä on hassu homma. Ihmisethän ne päättävät. Demokratiasta pitäisi juuri sillä tavalla tehdä, että ihmiset päättävät ja sillä sipuli ja muita kokoonpanoja pitää välttää. Demokratiassa näin pitäisikin olla.

Ed. M y l l y n i e m i : Arvoisa puhemies! Ed. Ihmälle vastauksena lähinnä se, että näinhän ne ovat valtion viranomaisia, mutta lääninhallitukseen loppuvat kertakaikkiaan. Näiden vanhojen lääninhallitusten, joita enää on olemassa, työtehtävät, nekin vähäiset asiat, joita siellä on, esimerkiksi poliisitoimi, voitaisiin aivan hyvin siirtää suurimpaan poliisipiiriin ja palotoimi samalla tavalla. Ei sinne jää enää kovin paljon sellaisia, sanoisinko, järkeviä tehtäviä. Tämä tulee joka tapauksessa varmasti johtamaan siihen, että meillä ei kahden kolmen vuoden päästä ole yhtäkään lääninhallitusta olemassa, vaan ne on yhdistetty maakunnallisiin tehtäviin.

Ed. I. K a n e r v a : Arvoisa puhemies! Palaan vielä siihen, että pitäisin jopa harmillisena sitä, jos lakiesitys tässä muodossa eduskunnan käsittelyn jälkeen tulisi päätökseksi ja ratkaisuksi. Tämä ei selkiinnyt eikä paranna aluehallinnon toimintaedellytyksiä eikä lisää sen kansanvaltaisuuttakaan, päinvastoin. Niinpä toivon, että kun valiokunta tätä ryhtyy käsittelemään, niin se käsittelee asian mahdollisimman perusteellisesti. Heti tulee mieleen ainakin kolme sellaista valiokuntaa, joitten tulisi tätä käsitellä lausuntojen muodossa, ja pyydän, että hallintovaliokunta tässä yhteydessä huomioi eduskunnan eri valiokunnissa olevan asiantuntemuksen. Sen huomioon ottaminen on tuiki tärkeää, kun näin ristiin tulisi tunnetuksi olla lakiesitystä lähettämässä valiokuntaan. Siis toivon varsin perusteellista ja kunnollista valiokuntakäsittelyä, jos tästä aiotaan jollain tavalla toimiva todellisuus muodostaa.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Haluan vielä ed. Myllyniemelle todeta sen, että lääninhallituksen ja te-keskuksen sekä ympäristökeskuksen tehtävät ovat valtion hallintoa ja valtio

maksaa kulut ja kustannukset. Maakunnalliset kuntayhtymät ovat taas kuntien hallintoa ja niiden kulut maksavat taas kunnat. Jos maakunnalliselle kuntayhtymälle lisätään runsaasti tehtäviä, kuntien maksuosuus kasvaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

4) Hallituksen esitys laiksi tontin myymisestä Yleisradion eläkesäätiölle

Hallituksen esitys 173/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

5) Hallituksen esitys laiksi valtion virkamieslain muuttamisesta

Hallituksen esitys 174/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti hallintovaliokuntaan.

6) Hallituksen esitys laiksi tilastolain muuttamisesta

Hallituksen esitys 175/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti hallintovaliokuntaan.

7) Hallituksen esitys laeiksi eräistä viitekoroista sekä korkolain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 176/1998 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin talousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ministeri Skinnari: Arvoisa puhemies! Hallitus esittää, että peruskoron ja eräiden muiden viitekorkoina käytettävien korkojen määrittymisestä säädetään lailla. Uuden lain mukaisella korolla korvattaisiin Suomen Pankin nykyisin määräämät peruskorko sekä pankin määritte-

lemät ja julkaisemat lyhyinä viitekorkoina käytettävät korot.

Uudistukset johtuvat Talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen alkamisesta sekä euron käyttöön ottamisesta ensi vuoden alussa. Siirtyminen Talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen johtaa siihen, että euron käyttöön ottavien valtioiden kansalliset rahamarkkinat yhdistyvät. Nykyisin rahamarkkinat ja niiden myötä myös viitekorkot ovat eriytyneet valuutta-alueiden mukaan. Emun kolmas vaihe ja yhteisen rahan käyttöön-otto merkitsevät kansallisten valuuttojen poistumista Euro-alueella. Kun kansalliset valuutat euron käyttöön ottamisen yhteydessä poistuvat, muuttuu myös keskeinen osa valuutta-alueiden viitekorkojen taloudellisesta perustasta.

Kansallisten keskuspankkien asema osana Euroopan keskuspankkijärjestelmää rajoittaa niiden mahdollisuuksia osallistua viitekorkojärjestelmän ylläpitoon. Kansalliset keskuspankit eivät Euroopan keskuspankkijärjestelmässä osallistu muiden kuin Euroopan keskuspankkijärjestelmän korkojen julkaisemiseen. Tämä tulee käytännössä tarkoittamaan sitä, että Suomen Pankki ei Emun kolmannessa vaiheessa enää määrää peruskorkoa eikä se ole mukana Suomessa tällä hetkellä käytettävien markkinakorkojen nykymuotoisessa määrittämisessä, laske- misessa ja julkaisemisessa.

Peruskorkoa, erityisesti heliborkorkoa, on käytetty laajasti yleisölle myönnettyjen luottojen viitekorkona. Viitekorkojen poistumisesta tai muuttumisesta aiheutuvan epävarmuuden johdosta on erityisesti yksityisten sopimusten osalta tarpeen estää lainsäädännöllä sopimuksiin sisältyvien viitekorkoehtojen tulkintaan mahdollisesti liittyvät ongelmat.

Lakiehdotuksen sisältämiä uudistuksia on kaksi.

Ensinnäkin peruskorko ehdotetaan muutettavaksi markkinakorkosidonnaiseksi. Toiseksi nykyisen heliborkoron tilalle tulisi uusi markkinakorko, euriborkorko. Lisäksi korkolakiin ehdotetaan tehtäväksi eräitä euriborkoron käyttöön- otosta johtuvia muutoksia.

Ensiksi peruskorosta. Uudessa järjestelmässä peruskorko vahvistettaisiin valtiovarainministeriön päätöksellä kahdesti vuodessa aina seuraavaksi puoleksi vuodeksi. Peruskoron määrä olisi vahvistamista edeltävien kolmen kuukauden aikana julkaistun 12 kuukauden markkinakoron keskiarvo. Peruskorko muuttuisi hallinnollisesta korosta markkinasidonnaiseksi. Se vahvistettaisiin prosenttiyksikön neljäsosan tarkkuudella.

Ensimmäisen kerran uusi peruskorko vahvistettiin kesäkuussa 1999. Useissa säännöksissä ja sopimuksissa on nykyisin viittauksia Suomen Pankin peruskorkoon. Kun Suomen Pankki ei enää vahvistaisi peruskorkoa, jäisivät peruskorkoviittaukset tyhjän päälle. Lakiesityksen tarkoituksena on muuttaa nämä vanhaa peruskorkoa koskevat viittaukset yleissäännöksellä vastaamaan uutta peruskorkoa.

Sitten euriborkorosta. Valtiovarainministeriön päätöksellä määrättäisiin myös, miten nykyisin Suomen Pankin määrittelemät ja julkaisemat lyhyet markkinakorot korvattaisiin. Tällaisia korvattavia korkoja olisivat käytännössä heliborkorot. Tarkoituksena on, että heliborkorot korvattaisiin euriborkoroilla. Lailla olisi merkitystä erityisesti sellaisille sopimuksille, joissa ei ole ehtoa koron muuttamisesta. Tällaisten sopimuksiin aiheutuvien aukkotilanteiden ratkaisemiseksi näissä sopimuksissa noudatettaisiin jatkossa euriborkorkoa. Esityksen mukaan sopimusehtona oleva viitekorko korvattaisiin toisella alkuperäistä viitekorkoa mahdollisimman hyvin vastaavalla uudella viitekorolla siinä tapauksessa, että alkuperäinen viitekorko häviää.

Voimassa olevan korkolain mukaan Suomen Pankki vahvistaa kyseisessä laissa tarkoitetut korot. Tämä ei euroaikana ole enää mahdollista. Tämän johdosta myös korkolain mukaiset korot vahvistaisi jatkossa valtiovarainministeriö. Samalla korkolain mukaisten korkojen perusta muuttuisi käytännössä heliborkorosta euriborkoroksi.

Arvoisa puhemies! Tämän asian yhteydessä on talousvaliokunnan puheenjohtaja Tuulikki Hämäläisen kanssa keskusteltu siitä, että otettaisiin esille suomalaisen pankkijärjestelmän tila ja siihen liittyen eduskunnan vuonna 1993 alkuvuodesta hyväksymä pankkitukiponsi.

Mikä sitten on pankkien taloudellinen tilanne tällä hetkellä? Talletuspankkien yhteenlaskettu liikevoitto on vuodesta 96 lähtien kohonnut tasaisesti. Pankkien yhteenlaskettu tulos oli kuluvan vuoden alkupuoliskolla 6,6 miljardia markkaa eli suunnilleen samaa luokkaa kuin viime vuonna. Pankkien tuloksia paransivat pienentyneet luotto- ja takaustappiot, arvopaperikaupan kohentunut tulos sekä rahoituskatteen kasvu.

Kun katsotaan tilannetta vuodesta 93 tämän vuoden ensimmäiseen puoliskoon, voidaan todeta, että luotto- ja takaustappiot 93 vuonna olivat 14,7 miljardia markkaa ja tämän vuoden alkupuoliskolla puoli miljardia markkaa. Järjestämättömät saamiset olivat vuonna 93 lähes 36

miljardia ja tämän vuoden ensipuoliskolla runsaat 11 miljardia. Liikevoitto tai liiketappio oli 93 tappiota runsaat 9 miljardia, kun se nyt tämän vuoden alkupuoliskolla on ollut 6,6 miljardia voittoa. Luotonanto on ollut suurin piirtein samaa luokkaa vertailuajankohtina eli runsaat 280 miljardia, mutta talletuskanta on pankeissa noussut lähes 269 miljardista noin 297 miljardiin markkaan. Taseen loppusumma pankeissa oli vuonna 93 lähes 727 miljardia ja nyt alkuvuodesta 932,4 miljardia markkaa. Vakavaraisuusaste vuonna 93 oli 10,7 ja nyt tämän vuoden alkupuoliskolla 11,6.

Tämä osoittaa sen, että pankkien kannattavuus on todellakin kohentunut, ja se, miksi aikanaan eduskunta ja sen talousvaliokunta pankkitukiponnan eduskunnan täysistunnolle ehdotti, johtui siitä, että suomalaiset pankit tarvitsivat ulkomaista luototusta ja saadakseen sitä yleensäkin ja saadakseen sitä mahdollisimman edullisesti, valtion takaus tässä tapauksessa oli välttämätöntä. Mutta nyt tähän ei enää ole näitten lukujenkaan valossa tarvetta, ja pankkien tulee selvittää muiden yritysten tavoin omillaan. Tämän vuoksi olisi, arvoisa puhemies, erittäin tärkeätä se, että tämän asian yhteydessä, joka talousvaliokunnalle kuuluu, selvitetäisiin myös edellytykset purkaa pankkitukiponsi ja tehdä tästä esitys eduskunnalle. Pankkitukiponsi on täällä syntynyt, ja täällä se pitää myös purkaa.

Ed. E l o : Puhemies! Kuten ministeri Skinnari totesi ja kuten meille jaetussa lakiesityksessä todetaan, tämä lakiesityshän perustuu siihen, että Suomi on eduskunnan päätöksellä päättänyt liittyä Euroopan raha- ja talousunionin kolmanteen vaiheeseen ja tämä johtaa meidät aivan uudenlaiseen tilanteeseen, jossa viitekorot joudutaan uudelleen määrittelemään, koska, kuten tässä lakiesityksessä todetaan, viitekorot ovat nyt eriytyneet valuutta-alueiden mukaan.

Tässä yhteydessä meidän omat viitekorkomme menettävät asemansa, ja sillä tavalla on tietysti aivan ymmärrettävää, että lakiesitys eduskuntaan tuodaan ja se täällä myös perusteellisesti käsitellään.

Niin kuin tässä todetaan, niin Suomen Pankki ei enää Emun kolmannessa vaiheessa määrää peruskorkoa eikä ole mukana Suomessa tällä hetkellä käytettävien markkinakorkojen nykymuotoisessa määrittelemisessä, laskemisessa tai julkaisemisessa.

Puhemies! Aivan lyhyesti haluan tässä yhteydessä myös todeta sen päätöksen sisällöstä, jon-

ka eduskunta keväällä teki ja josta tämä lakiesitys johtuu. Totean ensinnäkin sen, että Euroopan raha- ja talousunionin kannatus maassamme näyttää kovasti lisääntyneen. 63 prosenttia kansalaisista kannatti erään mielipidetiedustelun mukaan Euroopan talousunionia, mutta yllättävää kyllä, vain 51 prosenttia tiesi, mistä oli kysymys. Suomalaisten tietous näyttää näissä asioissa olevan suhteellisen vähäinen.

Puhemies! Sanon vielä pari lausetta tästä. Kun meillä täällä Suomessa on suuresti iloittu siitä vakaudesta, jota Emu on meille tuonut tässä maailmantalouden myllerryksessä, niin pelkonahan on se, mihin pääministeri viime viikolla viittasi eli se, että korot toisaalta pysyvät myös korkealla, koska ilmeistä on, että Saksa hyvin pitkälle tulee määräämään sen tahdin, missä korkoja Euroopassa lasketaan. Pelkona on se, että vakaus muuttuukin jäykkyydeksi, josta me suomalaiset joudumme kärsimään.

Ruotsin kruunun heikentyminen ja dollarin heikentyminen ovat todella suuren luokan kysymyksiä meille suomalaisille. Me emme näitten korkojen määrittämiseen voi sinänsä mitään vaikuttaa, mutta haluan sen kuitenkin tuoda tässä vahvasti esille, koska minusta tämä keskustelu on Suomessa aivan liian yksipuolista. Kun todetaan, että Emu tuo pelkästään vakautta, ei ollenkaan huomata, mitä vaaroja se tuo myös meidän vientiteollisuutemme kilpailukylylle.

Ihan lopuksi sanon vielä, että Euroopan raha- ja talousunioni on mielestäni kaksiteräinen miekka, niin kuin viime kuukausien kehitys osoittaa. Aina ei ole varmaa, että korkopolitiikka Euroopassa määritellään Suomen etujen mukaisesti. Silloin, kun Suomelle olisi edullista korkojen alentaminen, niin saksalaisten pelko heikosta eurosta aiheuttaa sen, että Saksassa ei korkoja kuitenkaan olla valmiita alentamaan.

Ed. Juurola merkitään läsnä olevaksi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Tämä lakiesitys tuo korkonimikkeistöö uuden ilmaisan, toisin sanoen markkinaperusteisen peruskoron. Sitähän tämä käytännössä on, koska tulevaisuudessa peruskorko määräytyy markkinakorkojen mukaisesti. Näinhän ei tähän saakka

ole ollut. Tietenkin se on liikkunut mukana mutta hyvin jähmeästi ja on todettava kylläkin se, että peruskorko sellaisenaan on ollut tavattoman varma ja turvallinen korkomuoto lainan saajalle. Esimerkiksi tällä hetkellä peruskorkoiset lainat ovat jossain määrin kalliimpia koroltaan kuin hyvin neuvoteltu markkinakorkoinen laina, mutta ovat kuitenkin turvallinen korkomuoto. Näin ollen ei tätä asiaa ihan voisi noin olan kohautuksella heittää, että tämä järjestelmä muuttuu, koska Suomessa on kuitenkin tavattoman paljon vielä peruskorkoisia lainoja, ja saatetaan olla, että tulevaisuudessa, kun taloudelliset häiriöt taas tulevat, peruskorkoinen laina on siinä tapauksessa huomattavasti edullisempi ja varmempi korkomuodon perusteella kuin tämä markkinakorkoinen laina.

Yhdessä suhteessa tietysti tämä muutos on hyvä, ja se on se, että tänä päivänä, jos menee pankkiin neuvottelemaan lainansa korkojen alentamisesta, niin kuin moni menee, jos laina on markkinakorkoinen, silloin tämän lainan korkoja hyvinkin helposti alennetaan puoli prosenttia tai kokonainen prosentti, mutta jos on kysymyksessä peruskorkoinen laina ja on vaatimus se, että muutetaan se markkinakorkoiseksi lainaksi, niin siinä tapauksessa voidaan sitten neuvotella myös koron alentamisesta. Kun tietyllä tavalla nyt peruskorkoiset lainat poistuvat kokonaisuudessaan, nämähän ovat jäähyväiset peruskorkoiselle lainalle, vaikka tämä peitetään tietyn viitan varjoon tässä, niin siinä tapauksessa pankeissa tämäkin ongelma muuttuu, ja kun lainan ottajalla on peruskorko, hän voi nyt muuttaa tämän lainansa markkinakorkoiseksi ja saada siinä olevan neuvotteluedun. Näin asian näkisin, mutta peruskorkohan tässä käytännössä katoaa, turha sitä peitellä on tällaisten viittojen suojaan.

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Herra puhemies! Talousvaliokunta on toimialaansa liittyen tarkoin pyrkinyt seuraamaan pankkien tilanteen kehitystä, ja olemme panneet merkille saman, minkä ministeri Skinnari äsken kuvaili. Pankkien tila on huomattavasti parantunut niistä vuosista, jolloin pankkitukiponsi yhdessä päätettiin, jos kohta olemme huomanneet Rahoitustarkastuksen varoituksen sanatkin. Me olemme pyrkineet valio-kunnan puitteissa ikään kuin haistelemaan ilmaa sen suhteen, miltä ponnen poistaminen tuntuisi, ja näyttää siltä, että yleisesti ottaen sitä pidetään paitsi tarpeellisenä myös suotavana. Olemme myös etsineet kohtaa, jossa tämän ponnen voisi

sopivimmin ottaa uudelleen esille. Olemme yhdessä ministerin kanssa todenneet, että viitekor-koa koskevan lakiehdotuksen käsittely on nimenomaan se hetki, jolloin tähän asiaan voidaan valiokunnassa palata.

Me tulemme tässä yhteydessä käymään hyvin tarkoin läpi pankkien tilan tällä hetkellä ja arvioimaan pankkien tulevaisuutta, mutta jo tällä hetkellä sanoisin ikään kuin valiokunnan yhteisiäkin tunteja tilittäen, että meillä on kyllä sellainen käsitys, ettei Suomi voi mennä Emun kolmanteen vaiheeseen niin, että pankit tarvitsevat keinotekoiset kinalosauvat eduskunnan pankkitukiponnan muodossa. Niin kuin moneen kertaan on kuvattu, tilanne on siltä osin muuttunut, että silloin kun pontta tarvittiin, pankkien rahoitus oli kokonaan tyrehtymässä ja maa oli syöksymässä todellakin katastrofin partaalle. Rahoitusmarkkinat olivat siitä hyvä esimerkki. Nyt olemme saaneet taloutemme kuntoon, ja myös pankkien talous on siinä kunnossa, että niiden on aika seisoa omin jaloin.

Ed. B r y g g a r e : Arvoisa puhemies! Ed. Elo pohdiskeli Rahaliiton saavutuksia. Olin muistavini, ettei hän kuulunut niihin ihmisiin, jotka kovasti olivat kiitollisia siitä, että olemme mukana kolmannessa vaiheessa. Hän mainitsi muun muassa, että korot pysyvät korkealla. Olen lukevinani, että eurooppalaiset korot verrattuna esimerkiksi amerikkalaisiin ovat huomattavasti matalammat. Yhdeksi syyksi väitän sitä, että olemme todellakin Rahaliitossa. Se on ollut eurooppalaisille kansalaisille hyvä asia. On hyvä, että ed. Elo tässä vaiheessa kuitenkin ymmärtää tämän merkityksen. Vielä on toki liian aikaista pohtia lopullista tilannetta, mutta uskon, että Rahaliitosta koituu nimenomaan yksityiselle ihmiselle suurta iloa.

Samalla haluan myös minä kiittolisuuden nimissä olla sitä mieltä, että ministeri Skinnarin ilmoitus siitä, että tämä olisi oikea paikka nyt pohtia pankkituen ja pankkitukiponnan lakikauttamista, on vihdoinkin tervetullut. Todella pikaisesti sen ponnen elinaika pitää lopettaa tai sen elinvoima pitää lopettaa, sillä todellakin pankkien tulee tässä vaiheessa jo pystyä elämään tässä maailmassa omin voimin.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tuntuu siltä, että ed. Bryggare ei ihan tarkalleen kuunnellut tai ymmärtänyt puheenvuoroani. Kyllähän eurooppalaiset poliitikot, päinvastoin kuin Emu-jäsenyyden oikeastaan edellyttä-

si, yrittävät nyt vaikuttaa siihen, meidän pääministerimme mukaan lukien, että Euroopassa korkoja alennettaisiin. Euroopan korot ovat tällä hetkellä aivan liian korkeat, jotta talouskasvu voitaisiin varmistaa sille tasolle jolla se on ollut. Itse asiassa lähes kaikki pääministerit Euroopan unionin maissa ovat sitä mieltä, että korkoja pitäisi alentaa. Euroopan keskuspankki on toista mieltä. Ja ed. Bryggare, kerran vielä sanon: kyllä Suomikin tanssii Saksan ehdoilla näissä asioissa. Kun saksalaiset pelkäävät nyt, että euro on heikko, jos korkoja alennetaan, niin me olemme tässä ansassa myös mukana.

Toistaiseksi meidän vaihtotaseemme kestää varmasti jonkin aikaa esimerkiksi kruunun tai dollarin voimakkaankin heikentymisen, mutta loputtomiin Suomen vientiteollisuus ei sitä kestä.

Ed. B r y g g a r e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tietysti on totta, että korkotilanne voisi olla vieläkin parempi, mutta Euroopan rahaliiton kannalta oleellista on pohtia sitä globaalia tilannetta, mikä tällä hetkellä on, ja siinä, ed. Elo, Yhdysvalloissa korkotaso on huomattavasti korkeampi ja sitä kautta Eurooppa on paremmassa kilpailuasemassa. En minä ole väittänyt, ettei korkotilanne voisi olla parempi Euroopassa, mutta olen sitä mieltä, että se on kuitenkin juuri Rahaliiton takia parempi kuin se olisi ilman Rahaliittoa.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Ei tätä pankkipontta koskevaa sammakkoa pidä ihan koipineen niellä sillä tavalla kuin tässä esitetään. Ministeri Skinnari esittää kuin suurtakin valtiotekoa: Nyt tehdään näin, ed. Hämäläinen kannattaa ja ed. Bryggare vielä lausuu suosion sanoja.

Todellisuudessa tässä asiassa, jos saan sanoa, on ehkä perusteltua poistaa pankkiponsi, mutta missään tapauksessa terveellä pohjalla pankit eivät ole vieläkään. Mutta tässä on sosialidemokratien tarkoittama piste i:n päälle, että he pystyvät sanomaan: ”Kun meidän valtakautemme loppupuolella tämä surkeus saatiin kasaan, niin me poistimme tämän pankkiponnankin silloin ja silloin ...” Tästä tällä kysymys on. Tässä on kysymys politiikanteosta eikä mistään yhteiskunnan välttämättömyydestä ja tarpeesta, ja siinä mielessähän ponnen kyllä poistaa voi, mutta ihan tällaisenaan, ettei haju tunnu ilmassa, niin täytyy nyt sen verran tässä sanoa, että tässä on politiikanteosta tässäkin kysymys, rehvastelusta tällä asialla.

Ministeri Skinnari: Arvoisa puhemies! Tietysti eduskunnassa aina tehdään politiikkaa, mutta tässä on kysymys pelkästään siitä, että pankkiasiat kuuluvat minulle. Sitten sattuu olemaan myös niin, että talousvaliokunnan puheenjohtajana on ed. Tuulikki Hämäläinen ja että pankkiasiat kuuluvat talousvaliokunnalle, joten tässä ei oikeastaan voi muuten kuin näin menettellä. Mutta ed. Aittoniemikin pääsee kyllä tämän asian käsittelyyn, kun se ponsi tulee tänne käsittelyyn. Jos hän on eri mieltä, niin hän voi sitten tehdä oman ponsiehdotuksensa.

Ed. Hämäläinen: Arvoisa puhemies! Poliitikaahan kaikki päätökset ovat, joita eduskunnassa tehdään. Minusta nyt pitää suuntautua siihen politiikkaan, että pankkien pitää itse pysyä ottamaan vastuu myös toiminnastaan niin, että ne entistä tarkemmin katselevat markkinoita ja katselevat omaa kannattavuuttaan ja pyrkivät sillä tavoin toimintansa ohjaamaan, että millään ylimääräisellä eduskunnan tuella, jota ei ole tähän aikaan tarkoitettu, ei houkuteltaisi myöskään pankkeja sellaiseen riskinottoon, joka sitten puolestaan voisi aiheuttaa seurauksia, joita ei ole haluttu.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään talousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

8) Hallituksen esitys laiksi verotusmenettelystä annetun lain 17 ja 26 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 177/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

9) Hallituksen esitys laiksi perintätoiminnan luvanvaraisuudesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 178/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin talousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ed. Holopainen: Arvoisa puhemies! Kysymyksessä lienee kohta 9), johon olin pyytännyt puheenvuoron.

Ensimmäinen varapuhemies: Ei liene, se on varmasti.

Puhuja: Hyvä! Epäilykset poistuivat.

Käsiteltävänä oleva hallituksen esitys koskee lakia perintätoimen luvanvaraisuudesta. Tämä liittyy eduskunnassa parhaillaan käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen laiksi saatavien perimisestä ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta, eli puhutaan niin sanotuista perintälakiesityksistä. Nähtävästi myöhemmin käsiteltäväksi tuleva perintälakiesitys on tarkoitus viedä läpi, koska halutaan nyt ensin säätää laki perintätoiminnan luvanvaraisuudesta.

Pidän perinnän laajentamista yhä enemmän perintätoimistojen tehtäväksi nykyiseltä ulosottoimelta täysin tarpeettomana ja velallisen kannalta vääränä, eikä muutoksesta ole myöskään ilmeisesti tehokkuushyötyä. Miksi perittäviä asioita siirretään yksityisille tahoille? Eivät perintätoimistot harjoita perintää pelkästään hyväntekeväisyydestä, vaan kysymyksessä on bisnes velkaisten ihmisten kustannuksella.

Minusta keskeisen perintätahon on oltava jatkossakin valtion ulosottotoimi, jota harjoitetaan virkavastuulla. Ulosottotoimi on tehokas, jos lainsäädäntö on ajan tasalla ja perinnän kiertomahdollisuudet minimoidaan. Toisaalta ulosottoperinnän tehokkuuteen olennaisesti vaikuttaa velallisen varallisuus tai varattomuus.

Luvanvarainenkin yksityinen perintätoiminta aiheuttaa vaikeuksissa oleville henkilöille kohtuuttomia lisäkuluja. Samalla se nakertaa pikku hiljaa virallisen ulosottoperinnän asemaa.

Olen täällä aiemmin kuvaillut eräissä yhteyksissä esimerkitapausta, jossa alun perin velkana ollut reilun 800 markan saaminen kasvoi yksityisen perintätoimiston kulujen ja ulosottokulujen sekä korkojen kanssa 4 400 markkaan. Mielestäni tämän suuntaiselle vähävaraisen lailliselle tyhjentämiselle ei ole mitään perusteita eikä meidän lainsäädäntötoimenpitein pidä tätä vauhdittaa, päinvastoin.

Käsiteltävänä olevan hallituksen lakiesityksen yleisperusteluissa sivulla 6 otsakkeen Euroopan talousalue alla todetaan: ” - - markkinoiden ollessa vapaat perinnästä aiheutuvat kustannukset alenevat.” Vielä: ”Perintätoimistolla olisi ol-

tava mahdollisuus periä asiakkaidensa saatavia kaikkialla yhteisössä.” Tähän minä en usko, päinvastoin. Onneksi ei tästä asiasta ole ainkaan vielä EU-direktiiviä säädetty.

Arvoisa puhemies! Jos nyt kuitenkin päädytään siihen, mitä en tietenkään toivo, että velkojen perintää siirretään yhä enenevässä määrin yksityisille perintätoimistoille, näen tärkeänä, että lupa- ja valvontaviranomaistehtävää käsiteltäessä ei yksinoikeutta säädetä Etelä-Suomen lääninhallitukselle, siis yhdelle lääninhallitukselle. Aivan hyvin voi kukin lääninhallitus alueellaan hoitaa lupa- ja valvonta-asiat. Alueillahan on luonnollisesti oma asiantuntemus. Perusteluissa todetaankin, että Etelä-Suomen lääninhallitukseen ehdotetaan voimavaroja lisääväksi. Valtion ensi vuoden budjetissa on tähän tarkoitukseen varattu 400 000 markan määräraha.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Tämä hallituksen esitys sai sysäyksensä lakivaliokunnassa käsiteltävänä olevasta perintälakiesityksestä, jonka käsittelyn yhteydessä lakivaliokunta katsoi, että tällaista perintätoimintaa ei voi harjoittaa sillä tavalla, että se ei ole luvanvaraista. Kyllähän lakivaliokunnassa tietysti lähti muutamia muitakin viestejä valtioneuvoston suuntaan siitä, miten valvottua perintätoiminnan pitäisi olla. Hallituksen ensimmäinen tavoite ja esitys lakivaliokunnassa vielä olevan esityksen pohjalta oli se, että kuka tahansa voi harjoittaa perintätoimintaa. Kuka tahansa voi, vankilakundi, joka tulee vankilasta, jolla on kova menneisyys, armottoman kova menneisyys, voi lehteen vain ilmoittaa, että tappaja Taavitsainen perii saatavasi tehokkaasti ja nopeasti.

Tämä on tietysti hiukan karrikoitu esimerkki, mutta tällainen tunnelma tietysti asioiden käsittelyssä oli ja tällainen mahdollisuus on olemassa. Onhan tällaisia ilmoituksia toki lehdessä nähtykin, ei aivan tällaisia mutta kuitenkin tähän viitattavia, joissa perintätoimen harjoittaja vetosi siihen, kuinka kova tyyppi hän on ollut aikaisemmin ja kuinka perintätoimi tapahtuu nopeasti, jos se annetaan hänelle. Puhuttiin myös paljon siitä, että virolaiset perintätoimistot saattavat Suomessa yleistyä, jos tarkkaa valvontaa perintätoimistoilla ei ole, virolaiset perintätoimistot, joiden toiminnasta liikkuu kaikenlaisia huhuja. Näin ollen se, että lakivaliokunta lähti sille linjalle, että tämän täytyy olla luvanvaraista toimintaa, jossa katsotaan, minkälainen menneisyys tällaisen toimiston perustajalla on, onko hän sopiva toimintaan vai ei. Laki, joka on nyt täällä

käsittelyssä, antaa vastauksen siihen. Mielestäni nämä perusteet, nämä vaatimukset, jotka tällaisen toimiston omistajalle ja perustajalle asetetaan, sekä myös se, että sillä on oltava vastuunalainen hoitaja, vastaavat niitä näkemyksiä, jotka aikanaan lakivaliokunnassa esitettiin.

Eräs seikka jää kuitenkin epäselväksi taikka ei se oikeastaan jää epäselväksi, vaan se on lipsahdus tässä asiassa. Ainakin henkilökohtaisesti olin lakivaliokunnassa sitä mieltä, että tällaiselle toimistolle pitää asettaa velvollisuus vakuuden asettamiseksi perintätoimessaan sillä tavalla, että ne, joiden antamaa toimeksiantoa suoritetaan, tietävät myöskin varmuudella, että he saavat nämä usein suuretkin rahasummat, jotka saattaa perintätoimista kertyä. Tässä ei ole, sikäli kuin tuossa nopeasti tämän lukaisin, mitään tällaisia vakuusvaatimuksia. Taloudelliselta puolelta esitetään vain se, että perintätoimen hoitajan pitää olla vakavarainen, toisin sanoen että hän pystyy hoitamaan omat taloudelliset velvoitteensa. Se on aika epämääräinen lausuma ja aika vähäinen vaatimus sellaiselta toimenharjoittajalta, sellaiselta liiketoimen harjoittajalta, jonka takana saattaa olla miljooniaakin markkoja teorias- sa toimeksiantajansa rahoja. Näin ollen tämä luvanvaraisuus on ihan hyvä asia, mutta valiokunnassa pitäisi vielä keskittyä myös siihen, pitääkö tällaisen perintätoimiston taholta esittää riittävät vakuudet, pankkitakaukset tai muut, sen varmistamiseksi, että annettujen toimeksiantojen kautta saatavat varat myös varmuudella kulkeutuvat sille toimeksiantajalle, jolle ne kuuluvat. Silloin vakuus antaisi tästä paremman varmuuden toivottavasti.

Minä en tiedä, onko esitys menossa hallintovaliokuntaan, talousvaliokuntaan vai lakivaliokuntaan. Menee nyt sitten mihin hyvänsä, mutta tällaiset saatesanat pitää perään asettaa, että vakuuksien käsittely pitää ottaa myös valiokuntakäsittelyssä huomioon.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Herra puhemies! Yhdyn niihin näkemyksiin, joita on esitetty tämän asian osalta ja jotka tervehtivät ilolla sitä, että kauppa- ja teollisuusministeriön kautta on tullut esitys, jossa vaaditaan perimistöimistoille luvanvaraisuutta. Sehän on pohjoismainen käytäntö. Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa ja eräissä Keski-Euroopan maissakin nimenomaan perimistöimistot ovat olleet jo vuosikymmeniä osittain luvanvaraisia sen vuoksi, että ne tavallaan, vaikka ovat yksityisiä laitoksia, joutuvat käyttämään sellaisia menettelytapoja, ja tehtävät ovat sen kalta-

sia, joita on aika paljon nimenomaan varhaisempina aikoina ollut pelkästään valtion viranomaisilla.

Mutta esityksen historia nyt on vähän erikoinen kuitenkin, onhan lakivaliokunnassa parhailaan käsiteltävänä laki saatavien perimisestä. Se tuli kai pitkälti toista vuotta sitten, siitä taitaa olla jo pari vuotta, ja valiokunta kuunteli epäluokuisen määrän asiantuntijoita. Jossain määrin asiasta keskusteltiin, mutta sitten todettiin oikeusministeriölle, lakivaliokunta taisi olla yksimielinen tai ainakin suuri enemmistö oli sitä mieltä, että perimistöimistöjen, joiden hallitus esitti pysyvän vapaina ilman luvanvaraisuutta, meidän mielestämme pitää olla luvanvaraisia. Sen vuoksi tämä nootti toimitettiin oikeusministeriöön, jossa sitten asia on ollut liki pitäen vuoden, mutta ei kuitenkaan oikeusministeriössä yksinomaan, vaan se oli siirretty kauppa- ja teollisuusministeriöön, koska nykyisinhän on byrokratian riisumistalkoobuumi meneillään maassamme nimenomaan kauppa- ja teollisuusministeriön kautta. Nimenomaan pienyritystajien ja keskiuurten yritystajien edessä olevia ja aina olleita byrokratian kiemuroita murretaan. Sen vuoksi oli tarpeellista, että kauppa- ja teollisuusministeriö pohti perimistöimistöjen luvanvaraisuuttakin sitä taustaa vasten, mitä nämä talkoot ovat antaneet. Nythän ovat, niin kuin sanotaan, liberalismi, yksityistäminen ja byrokratian vähentäminen muotia, mikä on aivan oikeinkin.

Mutta tässä asiassa minusta oli erinomaisen hyvä, että kauppa- ja teollisuusministeri Antti Kalliomäen nimi näkyy nyt tässä uudessa esityksessä, joka ei korvaa sitä vanhaa vaan on uusi lakiesitys ja on keskittynyt pelkästään siihen, että perimistöimistöjen tulee olla luvanvaraisia.

Onhan saatavien periminen nimenomaan sellainen tehtävä, joka vaatii tekijältään luotettavuutta, vakavaraisuutta, niin kuin tässä edellytetään pätevyysvaatimukseksi, niin kuin sanotaan. Mutta lisäksi tähän kyllä mielelläni, ja uskon, että hallinto- tai mikä valiokunta tätä joutuu pohtimaan, myös riittävän ammattitaidon, koska periminen edellyttää tietynlaista käyttäytymistä, niin kuin tietävät varmasti ne, jotka ovat joutuneet ulosottomiesten suorittamien perintötoimenpiteitten kohteiksi tai kuulleet niistä ystäviltään. Ulosotossa on yleensä erittäin maltillisia ja rauhallisesti asiaan suhtautuvia henkilöitä. Sinne valikoituu sellaisia henkilöitä, jotka eivät käytä tavallaan esivallan miekkaa liian kovana sellaisia ihmisiä kohtaan, joiden oven takana perijä on kenties hyvinkin usein.

Olisin muutamalla sanalla samalla, kun kiitän tätä esitystä, joka nyt tuli, kyseenalaistanut nähtävästi pian lakivaliokunnan pöydällä uudelleen olevaa lakia saatavien perimisestä, sitä toista ehdotusta. Siellä on kyseenalaisia kohtia nimenomaan siinä mielessä, että julkisille ulosottoviranomaisille kuuluneita tehtäviä jossain määrin siirretään yksityisille perimistöimistöille. Minusta se on vähän asian luonteen vastaista semmin, kun ne pykälät, jotka siirrettäviä tehtäviä koskevat, eivät ole kovin yksityiselitteisiä vaan eräin osin hyvinkin harkinnanvaraisia.

Oikeusministeri Häkämiehelle aikanaan, kun hän tuon lain toimitti ministeriöstään tänne eduskuntaan, sanoin juuri mainitsemistani asioista, mutta lakiesitys oli jo tullut tänne. Nyt lakivaliokunta joutuu pohtimaan, että kun saimme, niin kuin sanoisin, tahtomme läpi perimistöimistöjen luvallisuudessa, niin olisi hyvä, että myös hieman kuurnittaisiin tätä alkuperäistä lakiesitystä, joka toisen nimisenä edelleen on eduskunnan käsissä myös.

Ed. Karpio: Arvoisa puhemies! Kuten täällä jo muutamassa puheenvuorossa on todettu, lakivaliokunnassa meillä on ollut jo yli vuoden päivät käsiteltävänä hallituksen esitys saatavien perinnästä, jolloin lukuisten asiantuntijoiden taholta on tuotu esiin myös niitä ongelmia, mitä nykyiseen perimistöimintään liittyy, samoin kuin tähän meillä jo käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen.

Kuntien edustajat ovat todenneet pääosin tyydytyksellä, että yksityisten perimistöimistöjen kautta on saatu hyvinkin tehokkaasti hoidettua kansalaisilta heidän velkojaan, kun taas ulosottoviranomaiset ovat aiheellisesti esittäneet huolensa muun muassa velallisen yksityisyyden suojaan kuuluvista asioista, jos vaikkapa sairaalamaksujen periminen on annettu perimistöimistöjen tehtäväksi. Viranomaiset ovatkin katsoneet, että julkisoikeudellisten maksujen periminen kuuluisi nimenomaan heidän tehtäväkenttäänsä.

Edelleen pohdintaa on herättänyt se, kuuluisiko perimistöimintaa harjoittavan liiketoiminnan olla luvanvaraista, kun yleensäkin kaikesta luvanvaraisuudesta on viime vuosina pyritty luopumaan tai ainakin vähentämään luvanvaraisten elinkeinojen piiriin kuuluvia asioita. Samoin on pohdittu, kuuluisiko perimistöimistöilla vastuuvakuutuksen olla pakollinen, mihin seikkaan esitys ei ota kantaa enempää kuin ed. Aittoniemi-kään ei löytänyt sellaista kohtaa hallituksen esityksestä.

Kuitenkin nyt, vaikka vastakkaisiakin mielpiteitä voidaan esittää, hallituksen lähtökohtana on, että perimistöimintaa voivat harjoittaa vain luvan saaneet yritykset esityksestä lähemmin ilmenevin poikkeuksin, mikä varmasti on kuitenkin parannus nykyiseen verrattuna, koska paljon kirjavuuttakin alalla ilmenee aina naapurimaista tullesiin perintätoimenpiteisiin saakka. Tosiasia toisaalta varmasti on, etteivät kaikki perimistöimintaa harjoittavat yhteisöt ja yksityiset vastaisuudessaan lupaa hanki. Myös alalla kauan olleet vakavaraiset perimistöimistot ovat toisaalta ihmetelleet luvan tarpeellisuutta, mutta mielestäni esitys vain tulee parantamaan heidän asemaansa, koska lupa vakavaraiselle, hyvämaineiselle perimistöimistolle luonnollisesti myönnetään.

Lupa- ja valvontaviranomaisena tulee toimimaan Etelä-Suomen lääninhallitus. Tässäkin tapauksessa vaikkapa Ivalossa toimivan perimistöimiston on saatava lupa täältä. Rovaniemellä toimiva Lapin lääninhallitus ei hallituksen esityksen mukaan kykene näitä asioita ratkomaan, mitä näkökantaa ihmettelen suuresti, niin kuin ed. Holopainenkin jo aiheellisesti totesi.

Arvoisa puhemies! Kun suuntaus nyt on tällainen, on mielestäni parasta siirtyäkin yhden lääninhallituksen malliin, koska jatkuvasti uusia asioita keskitetään yhden lääninhallituksen tai lääninoikeuden ratkaistavaksi, tässä tapauksessa siis Etelä-Suomen.

Ed. S a a r n i o : Arvoisa herra puhemies! Tietysti joutuu hieman omituiseen rooliin, kun joutuu ikään kuin neljänneksi Aku Ankan veljenpojaksi, kun täällä kolme edellistä puhujaa on jo kiittänyt ehdotusta. Mutta haluan liittyä nyt tähän; ehkä neljäskin veljenpoika hyväksytään tällaisessa yhteydessä.

Samalla vahvistan sen kertomuksen, joka täällä on kerrottu siitä lain taustasta, miten laki on eteemme tullut. Tässä mielessä nykyistä hallitusta on kyllä kiittäminen ripeästä toiminnasta, koska viesti on ymmärretty ja se on mennyt oikein perille. Ei nimittäin olisi ollut lainkaan yksinkertainen eikä kansalaisten kannalta yhdenkään asia, jos huumekauppiaiden keskeinen huumekojen perintätapa olisi siirtynyt meidän kaikkeen velkojen perintään, niin kuin jo välillä näytti.

Perintätoimen luvanvaraistamisella ei suinkaan ratkaista perintätoimen kaikkia ongelmia, esimerkiksi ulosoton ja yksityisten perintätoimistojen välistä työnjakoa, mutta siihenhän palaam-

me muissa yhteyksissä, laissa saatavien perinnästä, sen yhteydessä muun muassa.

Luulen, että laki on kuitenkin suuri edistysaskel siitähän huolimatta, että siinä on puutteita, jotka ed. Aittoniemi esimerkiksi vakuuden osalta toi esille. Mikä omituista, tässä vahvistuu yhden myöntäjän periaate eli Etelä-Suomen lääninhallitus. Tuntuu aika omituiselta, mutta ilmeisesti tästäkin on vedettävissä johtopäätöksiä siihen suuntaan, että lupa-asioissakin meillä on syytä siirtyä entistä yhtenäisempään käytäntöön myös myöntäjien osalta.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa herra puhemies! Lakivaliokunnassa on todella saatavien perintää koskeva lakiesitys käsittelyssä, ja sen yhteydessä heräsi luvanvaraisuuden vaatimus aika voimakkaana. Nyt hallitus on siihen vaatimukseen vastannut niin, että kauppa- ja teollisuusministeriöstä on esitelty lakiesitys. Taitaa siinä suhteessa käydä niin, että se menee talousvaliokuntaan, jonne kauppa- ja teollisuusministeriöstä tulevien esitysten kuuluukin mennä. Meidän lakivaliokunnan jäsenen on nyt hyvä evästä nimenomaan talousvaliokuntaa asiassa.

Mikäli oikein muistan, valiokunnassa tuli ilmi, että Suomessa on noin 130 yritystä, jotka harjoittavat osa- tai päätoimisesti perintätomeksiantojen hoitamista. Näistä muistaakseni vain 9 kuuluu liittoon, eli Perintätoimistojen liitto on olemassa. Tuo liitto tietyllä tavalla valvoo tätä toimintaa, mutta sillä ei ole esimerkiksi Asianajajaliittoon verrattavia valvonnan mahdollisuuksia tai edes niin paljon kuin matkatoimistoilla tai muilla vastaavilla luvanvaraisilla toimistoilla.

Valiokunnassa tuli esille todellakin vahvasti se käsitys, että tämän toiminnan laajentuminen ja monimuotoistuminen edellyttävät, että perintätoimistot pannaan selkeämmin vastuunalaisiksi lainsäädännön kautta. Se tapahtuu viisaimmalla tavalla niin, että säädetään laki, jossa perintätoiminta pannaan luvanvaraiseksi. Näin saadaan tämä tärkeä toimintasektori, jota voi todella verrata asianajotoimistoihin, matkatoimistoihin ja muutamiin muihin toimintoihin, vahvemmalle perustalle valvonnan ja menettelytapojen, niin sanotun hyvän perintätavankin suhteen. Hyvä perintätapa nousi voimakkaasti valiokunnassa esille. Täällä näyttää mainittavan se myös, ja todetaan, että toimintaan liittyy kysymyksiä, joissa ovat kavallus, kiristys ja kiskonta hyvin lähellä, kun tällaisia toimintoja yhteiskunnassa harjoitetaan.

Lupa edellyttää, että hakija on luotettava ja vakavarainen. On aivan hyvä näin. Sitten edellytetään, että toimistolla on perintätoimintaan perehtynyt vastuunalainen henkilö, joka huolehtii, että perintätoimintaa harjoitetaan lainmukaisesti. On myös aivan paikallaan näin määritellä.

Valiokunnassa ja täälläkin keskustelussa nousi esiin kysymys vastuusta siltä osin, olisiko perintätoimintojen otettava joko vastuuvakuutus tai annettava valvontaviranomaiselle matkatuimistojen tapaan vakuus. Asiaa on syytä pohtia. En ole lukenut esityksestä niin tarkkaan, onko hallitus ottanut siihen kantaa, mutta ilmeisesti ei. Ei ainakaan pykälissä ole vakuutuksesta eikä vakuuden antamisvelvollisuudesta mainintaa.

Kuten on mainittu, tässä pyörivät aika merkittävätkin rahat, kun perintää harjoitetaan. Silloin rikoksentekomahdollisuus avointen rajojen aikana on olemassa, jolloin perityt rahat saattavat päätyäkin jollekin muulle tilille kuin sille, jolle ne kuuluisivat. Vakuudella tai vakuutuksella voitaisiin tätä ongelmaa varmasti rajoittaa ja asiakkaiden saatavia turvata. Varmasti juristit voivat paremmin selvittää sen, kumman vastuu silloin on kysymyksessä, jos perintätoimisto on saatavan saanut perittyä, mutta ei sitä tilitäkään sille, joka toimeksiannon on antanut. Ilmeisesti velallinen on silloin velkansa maksanut, mutta se ei ole mennyt oikealle taholle. Vai peritäänkö se uudelleen siltä, joka on velallinen? Tätä ongelmaa kannattaa varmasti valiokunnassa miettiä.

Tähän liittyy myös kysymys tietosuojasta. Nämä asiat usein, velat, ovat sellaisia kysymyksiä, joissa on henkilön tietosuoja hyvin tärkeä asia, varsinkin jos mennään sille puolelle, että sairaalamaksut ja muut tämän tyyppiset sosiaalipuolen maksut ovat perinnässä tämän kautta. Silloin ilman muuta luvanvaraisuus on tärkeää, jotta vastuu myös tietosuojan toteutumisesta voidaan varmistaa yhtä hyvin kuin se on ulosottoimen osalta varmistettu. Ulosotto on virkayötä, se tapahtuu virkavastuulla, ja siellä on tietosuojavarmuuskysymykset hoidettu toisella tavalla kuin yksityisen perintätoimen osalta.

Etelä-Suomen lääninhallituskysymys valvontaviranomaisena on noussut esille. Lääninhallituksen pääpaikka on nyt Hämeenlinnassa, niin ettei tämä nyt pullista Helsinkiä, vaan Hämeenlinna on siinä suhteessa hieman parempi. Ehkä on perusteltua, kun ajatellaan, että perintätoimistoja voi jatkossa olla maassa noin sata, ehkä

ei sitäkään määrää, keskittää ne yhteen paikkaan. Ehkä se on viisasta.

Arvoisa puhemies! Vielä ihan muutama sana perintätoimesta yleensä. Olen hieman huolestunut siitä, että perintätointa siirretään yksityiselle puolelle niin voimakasta vauhtia kuin tässä on käymässä. Sillä toki saadaan tehokkuutta, saata- vat saadaan paremmin perittyä, mutta inhimillisyttäkin, joka tähän toimintaan varsinkin tällaisena aikana, kun tavalliset ihmiset ovat suurissa vaikeuksissa, tarvitaan. Ainakin ne muutamat esimerkit siitä, kun tullaan melkein pä nahkapuvussa kiiltävin määlyin, tai mitä ne ovat, esiintymään kotipihalle, eivät ole kovin inhimillistä toimintaa. Luvanvaraisuudella varmasti pystytään tällaiset toimintamallit karsimaan. Siitä huolimatta kiristys- ja kiskontakysymykset ovat hyvin lähellä perintätoiminnassa, jota yksityiset harjoittavat.

Toisaalta on olemassa inhimillinen puoli. En puolustele sitä, ettei saatavia pidä maksaa, mutta yhteiskunta ei saisi mennä tehokkuusajattelussa niin pitkälle, että hyvä perintätapa, siisti käytös, asiallinen toiminta uhrattaisiin tehokkuuden nimissä.

Toinen kysymys on se, että 100 markan perintäsomma saattaa kasvaa hyvinkin voimakkaasti yksityisen perintätoimen harjoittamisen kautta, eli maksut on syytä säännellä niin, ettei mennä kohtuuttomuuksiin tässä suhteessa.

Kunnat ovat siirtäneet entistä enemmän saataviaan myös yksityisille perintätoimistoille, ja sitä kautta perintätoimistojen tehtävät ovat lisääntyneet. Kuntien saatavat ovat pääsääntöisesti juuri sairaalamaksuja, sosiaalipuolen maksuja, joissa inhimillisyys mielestäni tulisi hyvin- kin vahvasti ottaa huomioon.

Nämä ovat ehkä niitä terveisiä, joita lakivaliokunnassa pitää erityisesti pohtia, mutta myös talousvaliokunnassa tätä esitystä käsiteltäessä.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Ed. Karpio ansiokkaassa puheenvuorossaan totesi muun muassa, että tässä laissa lupamenettely on paikallaan, vaikkakin sitä yleensä on liberalisoitu. Voin yhtyä tähän näkemykseen.

Lupamenettelystä ei monissa asioissa voida- kaan luopua, vaan se pitää säilyttää esimerkiksi tämän kaltaisissa asioissa, joista nyt on kysymys. Ei lupamenettelyn purkamistakaan kannata äärimmäisyyksiin viedä. Monesti nähdään, että lupa rajoittaa luvanhakijan mahdollisuuksia ja oikeuksia, ja sitä pidetään kielteisenä. Ei asia kuitenkaan aina niin ole. Yleisö voi luottaa luvan

saajaan, jos lupaehdot on täytetty ja lupa saatu, ja se luo uskottavuutta asianomaiseen toimintaan.

Ed. Tiilikainen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. H o l o p a i n e n : Arvoisa puhemies! En kiinnittänyt omassa puheenvuorossani huomiota täällä esille nousseeseen perintätoimistojen vakuuksien asettamiseen, mutta näen sen kyllä välttämättömänä asiana. Toivottavasti tähän paneudutaan valiokuntakäsittelyn aikana.

Ed. Kankaanniemi totesi, että yksityistämällä perintäpalveluja saadaan aikaan lisää tehokkuutta ja saatavat saadaan paremmin perittyä. Minusta tämä on tietenkin hyvä toiveajatus, mutta kun ulosotto-perinnän keinot yksityiseltä perintätoimistolta puuttuvat, ei se lisää yhtään perinnän tehokkuutta. Voi vain uhkailla, ja ennen pitkää sitten perittävä asia tulee ulosotto-toimen hoidettavaksi lisääntynein kustannuksin.

Ed. K a r p i o : Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemi puhui hyvin ansiokkaasti perimistöimistä ja luvanvaraisuudesta. Edelleen hän käsiteli julkisoikeudellisia maksuja ja asettui jyrkästi sille kannalle, että ne pitää keskittää valtion viranomaisille, ulosottoviranomaisille sitä kautta.

Mutta hyvinkin jyrkkään sävyyn hän arvosteli yksityisiä perimistöimistöjä ja katsoi, että ne perimistöimenpiteet, mitä yksityisten perimistöimistöjen kautta harjoitetaan, olisivat jollain tavoin epämääräisiä ja liiankin kovia. Asia ei varmasti näin ole. Suurin osa yksityisistä perimistöimistöistä on varmaan täysin kunniallista ja hyvää, ammattitaitoista väkeä. Eli on syytä hyvin tarkka raja tehdä yksityisten perimistöimistöjen ja mahdollisten alamaailman perimistöimenpiteitten välillä, jota myös valitettavasti tällä hetkellä on maassa.

Ed. K u o s m a n e n : Arvoisa herra puhemies! Täällä on tänään käsittelyssä hallituksen esitys perintätoimiston luvanvaraisuudesta. Lakivaliokunnan jäsenenä luonnollisesti joudun ottamaan kantaa tähän valiokuntakäsittelyssä ja lisäksi täällä eduskunnassa jatkossa.

Eduskuntahan edellyttää lupamenettelyä sen varmistamiseksi, että vapaaehtoinen perintä ammattitoimistossa tapahtuu hyvän perintätavan mukaisesti ja tietosuoja turvataan. Myös Ulosotto 2000 -toimikunta on pitänyt ammattimaisen

perinnän säännönmukaisuutta ja vahvaa kontrollia edellytyksinä riidattomien saatavien perinnän kehittämiseksi niin sanotun Norjan mallin suuntaan. Ehdotus perustuu muodollisten vaatimusten selvittelyyn ja niitten täyttämiseen jonkinasteisen valvonnan kautta. Perintätoiminnan sisällön valvonta on esillä vain 5 §:ssä. Valvonasta vastaavan henkilön tehtäväksi annetaan huolehtia siitä, että perintätoiminnassa noudetaan hyvää perintätapaa. Valvontaviranomaisen tehtävänä on valvoa, että tilinpäätökset tarkastetaan ja toimitetaan määräajassa viranomaisille. Itse perintätoimiston substanssilla, jonka valvonta kuuluu lääninhallituksille välillisesti, on mielestäni erittäin ratkaiseva vaikutus. Toimilupa on peruutettava, jos vastaava henkilö on laiminlyönyt huolehtimisen hyvän perintätavan noudattamisesta. Käytännössä usein riittää myös kirjallinen varoitus lääninhallitukselta.

Työryhmän mielestä perintätoiminnassa ei ole ilmennyt laajamittaisia ongelmia. On huomattava, että velkoja tai järjestäytymätön perintäliike ei ole nykyisin velvollinen noudattamaan hyvää perintätapaa. Tästä johtuu, että siitä ei myöskään välitetä, vaikka se tunnettaisiinkin. Myöskään kuluttajavalituslautakunta ei ratkaisukäytännössään edellytä hyvän perintätavan noudattamista.

Perintälain ensisijainen tavoite on hyvän perintätavan vastaisen menettelyn estäminen. Perintätoiminnan ammattimaiselle harjoittamiselle asetetaan velkoja tarkemmat vaatimukset. Juuri tähän perinnän toteuttamisen sisältöön kuluu vaatimus lupamenettelystä ja valvonasta, ei työryhmän esittämiin muutosesikoihin. Valvonta on sen vuoksi rakennettava sellaiseksi, että sillä taataan ammattimaisten perimistöimistöjen toiminnan laatu, velallisen oikeusturva ja tietosuoja. Sanktioitten tulee olla sellaiset, ettei perijän kannata rikkoa hyvää perintätapaa.

Perintälain kontrollijärjestelmä on rakennettu lähinnä tavallisten laskutusaatavien vapaaehtoisen perinnän seurantaan. Kielto, uhkasakko ja perintärikkomus sisältyvät jo vuonna 94 istuneen perintälakityöryhmän mietintöön, jota kirjoitettaessa ei kiinnitetty erityistä huomiota niin sanottujen veroulosottoasioitten perintään yleensä tai erityisten asiamiesten toimintaan. Mietinnöstä annettujen lausuntojen ja sitä seuranneen julkisen keskustelun tuloksena hallitus pitkällisen virkavalmistelun jälkeen päätyi esittämään lokakuussa 96 rajoituksia eräiden suoraan ulosottokelpoisten julkisoikeudellisten maksujen perintään. Tällaisia rajoituksia ei ollut perin-

tälakityöryhmän mietintöön sisältyvässä lakitekstissä.

Julkisyhteisö voi antaa saatavan yksityisen toimeksisaajan perittäväksi vain, jos julkisyhteisö on varmistanut sen, että toimeksisaaja on ammattitaitoinen, luotettava ja vakavarainen ja että sen toiminnassa otetaan asianmukaisesti huomioon velallisen oikeusturva. Kun ilman tuomiota tai päätöstä ulosottokelpoinen saatava vapaaehtoisen perinnän kautta laajalla rintamalla on siirtymässä perintätoimiston hoitoon, korostuu vapaaehtoisen perinnän määrämuotojen tarkan noudattamisen vaatimus. Esimerkiksi kunnallisen jätemaksun, terveyskeskusmaksun, julkisen liikenteen tarkastusmaksun tai pysäköintivirhemaksun maksuunpano- ja muutoksenhakekeinot poikkeavat normaalista lasutussaatavasta ja ovat keskenään erilaisia. Velallisen oikeusturva edellyttää, että tällaisia maksuja perivä ammattitoimisto tarkoin tuntee perinnän muotomääräykset ja myös noudattaa niitä.

Vaativustaso lupaehtojen kohdalla on varsin matala. Jos velkajärjestelyssä olevaa henkilöä tai yrityssaneerauksessa olevaa yhtiötä pidetään tosiasiaa vakavaraisena, tilien tarkastamisella tai tilinpäätösten toimittamisella viranomaiselle ei ole asiallista merkitystä, ellei määritellä jonkinlaista niin sanottua minimitasoa, jonka alle perintäliikkeen talous ei saa luisua. Mielestäni tilannetta tulisi valvoa niin, että tilit tarkastetaan ja tilinpäätökset kerätään rekisteriin. Pitäisi määritellä myös vakavaraisuuden sisältö laisaa.

Luotettavuuden etukäteiskontrolli lienee vaikeata määritellä tarkemmin. Moottoripyöräjäni esimerkiksi on luotettava, jos se on järjestäytynyt ja oikeuskelpoinen. Sen vuoksi tulisikin kiinnittää enemmän huomiota vastaavan henkilön pätevyYTEEN. Käytännön kokemuksen perintätoiminnasta pitäisi olla riittävä laadullisesti ja määrällisesti. Perintätoimintaan soveltuvalta henkilöltä tulisi vaatia siihen soveltuva koulutus. Jos muodollinen koulutus puuttuu, voitaisiin ammattitaito selvittää tutkinon avulla, kuten tilintarkastajien ja kiinteistövälittäjien kohdalla nykyin on.

Vaikka luvan saamisen ennakkoehdotja tiukennetaan ehdotetusta, tulee koko lupamenettely mielekkääksi vasta sitten, kun toiminnan todellinen valvonta järjestetään. Jos Etelä-Suomen lääninhallituksesta löytyy osaavia ja tarmokkaita virkamiehiä, jotka hyvin hallitsevat perinnän erityisosaamisen, ei meillä ole huomauttamista

ehdotetun valvontaviranomaisen suhteen minunkaan mielestäni. Viranomaisen tulee aktiivisesti tarkastustoimilla varmistaa, että ammattitoimistot noudattavat hyvää perintätapaa ja niitä muutoin hoidetaan lain mukaisesti. Asia ei saa jäädä kanteluitten perusteella tapahtuvan tutkimuksen varaan. Valvojan tulee tehtävässään saada täysi selvitys perintäliikkeen toimintatavoista, tuotteista, tietojärjestelmästä sekä taksapolitiikasta niin velkojan kuin velallisenkin osalta.

On selvää, että perintälain sanktio kulujen menetyksestä yksittäistapauksessa ei ole riittävä keino asianmukaisen toiminnan varmistamiseksi. Mielestäni työryhmän ehdottama kirjallinen varoitus tai toimiluvan peruuttaminen muutamaksi päiväksi ei myöskään tepsii. Mielestäni toiminnassa tulee olla riittävän hyvä sanktio. Riittävän suuruisen uhkasakon sekä toimiluvan peruuttamisen on oltava käytettävissä niiden ammatinharjoittajien varalta, jotka taloudellisen hyödyn tavoittelussa rikkovat hyvää perintätapaa tai muutoin laiminlyövät asianmukaisen liiketoiminnan vaatimukset.

Perintälaissa on rangaistussäännös. Vastavaan henkilön tehtävät laiminlyöväälle tai velvollisuuksia rikkoneelle on myös aiheellista määrätä rikosoikeudellinen sanktio.

Arvoisa herra puhemies! Ammattiperinnän määritelmä perintälain perusteluissa sulkee sisäänsä myös talotoimistot, joten työryhmän ehdotus ei ole sopusoinnussa substanssilain kanssa. Henkilörekisterilaki ja uusi henkilötietolaki edellyttävät ilmoituksen tekemistä tietosuojavaltuutetulle myös talotoimistoilta. Perintälaissa asetetaan ammattiperijälle ankarammat vaatimukset kuin velkojalle itselleen. Tässä kohdin on ajateltu pikkukauppiasta tai pienen verstaan omistajaa, jolle olisi ylivoimaista hankkia atk-laitteet, atk-ohjelmat, joita esimerkiksi perintälain 5 §:n maksuehdotuksen korkolaskenta edellyttää.

Perintälain tarkoituksen ja hengen vastaista mielestäni on, jos ansiotarkoituksessa toimivat isojen keskusliikkeitten talotoimistot olisivat vapaata ammattitoiminnan vaatimuksista. Luultavaa on, että perintälain tarkoittamaksi ammattitoimistoksi käytännössä vakiintuu perimisliike, jolta edellytetään lupaa. Näin talotoimistot jäisivät kokonaan ammattitaitoa, vakavaraisuutta, luotettavuutta ja tietosuojaa koskevan viranomaiskontrollin ulkopuolelle. Talotoimiston vahingonkorvausvastuu olisi lievempi kuin muiden ammattitoimistojen, ja talotoimistojen ja velkojain varat voisivat sekaantua keskenään.

Mielestäni saman tahon omistuksessa tai mää-

räysvallassa olevat yhteisöt tulisi rinnastaa samaan konserniin, eikä lupaa perintätoimintaan tulisi vaatia. Tällaista erivapautta ei voida perustella millään tavoin.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti. Hallituksen esitys 178 tulee tarpeeseen. Velalliset ihmiset, pienyritykset, ovat kokeneet omassa elämänvaiheissaan ja omalla nahallaan, että luvanvarattomuus, joka tähän saakka on ollut käytäntö, ei ole ollut hyväksi, ja perintätoimintaan on liittynyt varsin paljon arveluttavia ja kyseenalaisia muotoja, mutta ei ainoastaan niin sanottujen villien tai pienten perintätoimistojen toimintaan, vaan yllättävästi niin, että kun meillä on suurissa konserneissa, yrityksissä omia perintäyksiköitä, jopa niidenkin toiminnassa on ollut ja on kyseenalaisuutta. Siihen myös odotan parannusta. Tämä uudelleentarkastelu pitää ulottaa ja sen pitää ulottua myös sinne.

Hyvä hallituksen esitys, arvoisa puhemies, ja toivon, että valiokunta paneutuu siihen tarvittavalla tavalla.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa herra puhemies! Ed. Holopainen lainasi minua, oikoi vähän ehkä lyhyesti ja oikaisemalla tosiasioiden ohi, varmasti ihan ystävällismielisesti. Hän totesi minun todenneen, että yksityinen perintä on aina tehokasta. En ihan niin yksioikoisesti minäkään väittänyt enkä väitä vaan totean, että ed. Holopainen varmasti oli oikeassa siinä, että usein kuitenkin sekin perintä lopulta jää valtion ulosoton hoidettaviksi. Siinä suhteessa tuen hänen esittämänsä linjaa varsin pitkälle.

Tietysti ed. Karpio myös vähän oikoi puheenvuoroani ja antoi ymmärtää, että olisin väittänyt, että kaikki yksityiset perintätoimistot harjoittavat niin sanotusti huonoa perintätapaa. Ei toki näin ole! Varmasti valtaosa niistä hoitaa tehtävää hyvin mallikkaasti ja sillä lailla, että niille lupa varmasti ilman muuta myönnetään, mutta on niitä ed. Aittoniemenkin mainitsemia Virostä tulleita ja muita perintätoimistoja, jotka eivät ole ehkä varsinaisia toimistoja vaan tilapäisiä toimijoita tällä alalla, jotka eivät hyviä tapoja harjoita ja noudata.

Tässä suhteessa siis kaikkien nykyisten perintätoimistojen leimaaminen huonoiksi on todella kohtuutonta, enkä siihen missään tapauksessa syyllystynyt.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Tämä lakiesitys on perusteltu, ja on hyvä, että

perintätoiminta tulee nyt paremmin valvotun toiminnan piiriin.

Itse näen tässä semmoisia piirteitä, että tietysti kannustetaan enemmän yksityiseen perintätoimintaan, taikka tämä on semmoinen viesti samalla, kun se ottaa perinnän valvonnan alaiseksi. Mutta yksi asia, joka ei ole tullut puheissa esille, ovat minusta omien saatavien perinnät, eli se on jatkossa ilman lupaa mahdollista. Minä luulen, että tällä puolella enemmän painostusta tulee olemaan ja semmoista mentaliteettia, josta on puhuttu, Viron mallista, että sieltä tulee joku perimään. On meillä Suomessa yhtä kovia perijä. Kun menee omia saatavia hakemaan, todennäköisesti voi mennä pelottelun puolelle, ja siitä lienee esimerkkejä. Se kun menee tarpeeksi pitkälle, joutuu mahdollisesti jopa käräjäasteelle. Semmoistakin lienee, tänäkin vuonna useita tapauksia suomalaisessa yhteiskunnassa.

Ed. M. P o h j o l a : Arvoisa puhemies! Pahtoelen sitä, etten ehtinyt tai päässyt keskusteluun aivan alusta lähtien. Venäjän duuman kansanedustaja G. I. Tshurkin on täällä parlamenttimme ystävyysseuran vieraana, ja olin siinä kiinni.

Mutta sen verran haluaisin lakiesityksestä todeta, että minusta hallitus on tässä toiminut kiitettävällä ripeydellä. Kun lakivaliokunnassa on ollut käsiteltävänä laki saatavien perinnästä ja laki eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta eli niin kutsuttu perintälakiesitys, johon luvanvaraisuus olisi pitänyt elimellisesti liittää, lakivaliokunta puuttui keskustelussa hyvin voimakkaasti siihen, että perintätoiminta on saatettava luvanvaraiseksi, jotta voidaan taata riittävä oikeusturva tämän elinkeinoalan ja ennen kaikkea sen kohteeksi joutuvien ihmisten suhteen. Nyt tässä suhteessa hallitus on reagoinut hyvin nopeasti ja antanut sitten eduskunnalle esityksen laiksi perintätoiminnan luvanvaraisuudesta, joka myös tarkoittaa sitä lakivaliokunnan painottamaa toista näkökohtaa, että perintätoimintaa täytyy myös asianmukaisesti valvoa. Myös nämä säännökset sisältyvät tähän lakiehdotukseen, joten pidän tätä erittäin tervetulleena ja asianmukaisena.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään talousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

10) Hallituksen esitys laiksi kansaneläkelain 59 ja 59 a §:n muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys 179/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveystoimikuntaan.

11) Hallituksen esitys laeiksi työntekijäin eläkelain ja lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 7 a §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 180/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveystoimikuntaan.

12) Hallituksen esitys laiksi työaikalain muuttamisesta

Hallituksen esitys 181/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työasiainvaliokuntaan.

13) Hallituksen esitys laiksi ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 182/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin ympäristövaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Tiisanen: Arvoisa herra puhemies! Erittäin tärkeä ja hyvä laajennus ympäristövaikutusten arviointimenettelyyn on tämä hallituksen esitys 182.

Yva-menettelyn historiahan on ollut sellainen, että siihen Suomessa suhtauduttiin varsin pitkän hampain. Sitten, kun se tuli meille, sen sisältöön on pyritty suhtautumaan torjuvasti ja vähättelevästi. Myös yva-menettelyn käynnistäminen on ollut varsin kankeata ja hidasta monin paikoin ja monissa tapauksissa maassamme.

Euroopan unionista päin on tullut tähän maaan kaikenlaista direktiiviä, mutta yva-direktiivi kuuluu kyllä niihin positiivisiin asioihin. Tälläkin hetkellä on käynnissä koko joukko yva-menettelyjä, ja on hyvin tärkeätä tietysti toivoa, kun

tämä uusi laki tulee voimaan, myös sen puitteissa sitä, että ne johtavat yva-menettelyn johtopäätösten tarkoituksiin seuraamuksiin.

Sehän ei ole tietenkään, arvoisa puhemies, oikea tapa yva-lainsäädäntöä soveltaa, että johtopäätöksistä huolimatta ei sitten kuitenkaan ryhdytä toimenpiteisiin. Siis hyvä laki. Toivon sille myös sitten käytännössä menestystä. Valiokunta varmasti ottaa sen tosissaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään ympäristövaliokuntaan.

14) Lakialoite laeiksi rikoslain 2 luvun 16 §:n ja pakkokeinolain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 85/1998 vp (Markku Pohjola /sd ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. M. Pohjola: Arvoisa puhemies! Koe-tan olla lyhytsanainen.

Tämä lakialoite pitää sisällään muutoksen tai oikeastaan lisäyksen kahteen lakiin. Nimittäin esitämme rikoslain 2 luvun 16 §:ään niin sanottua käännettyä todistustaakkaa — selvitan kohta mitä se on — ja toisaalta muutosta eli lisäystä pakkokeinolain 4 luvun 15 b §:ksi, jossa esitetään, että lisättäisiin takavarikon mahdollisuuksia.

Mistä tässä oikein on kysymys? Talous- ja huumerikollisuuden tutkinnan yhteydessä on havaittu, että törkeistä, runsaasti taloudellista hyötyä tuottavista rikoksista tuomittujen tai heidän lähipiirinsä hallussa on usein hyvinkin suuria omaisuuksia, joiden alkuperää ei voida selvittää. Nykyisen lainsäädännön mukaan niin sanottu todistustaakka eli näyttövelvollisuus hyödyn menettämisen perusteista valtiolle ja hyödyn määrästä on menettämisseuraamuksen vaatijalla eli käytännössä virallisella syyttäjällä joko syyttäjäntoimessaan tai tutkinnanjohtajana siinä vaiheessa.

Tasavallan hallitus on käynnistänyt kolmi-vuotista projektia talousrikollisuutta vastaan, josta keskustelu käydään eduskunnassa kuluvan viikon torstaina. Tämän operaation kustannuk-

siksi on arvioitu noin 33 miljoonaa markkaa. Summan on kuitenkin arveltu palautuvan moninkertaisesti takaisin tehostuneen tutkimuksen ja asianmukaisten toimenpiteiden ansiosta.

Lakialoitteessa käännetty todistustaakka rikoksesta saadun hyödyn selvittämisen osalta helpottaisi juuri tutkijoiden työtä ja toimisi talousrikollisuutta ennalta ehkäisevänä toimenpiteenä. Kun rikoksentehtijä ei enää voisi luottaa siihen, että hän kiinni jouduttuaan kuitenkin voisi säilyttää rikoksen kautta hankkimansa omaisuuden taikka taloudellisen hyödyn, vaikuttaisi tämä lakiesitys suoraan rikoksen kautta hankittavan hyödyn pienemiseen riskiin verrattuna.

Käännetty todistustaakka hyödyn alkuperän selvittämisessä tarkoittaa sitä, että jos törkeästä, taloudellista hyötyä tuottavasta rikoksesta tuomitti ei pysty antamaan riittävää näyttöä omaisuuden lisäyksen laillisesta saannosta, se voitaisiin myöskin konfiskoida valtiolle menetetyksi niiltä osin kuin sitä ei käytetä vahingonkorvauksiin tai edun palautukseen. Käytännön syistä omaisuuden hukkaamisen välttämiseksi on syytä samalla säätää esitutkintaviranomaisille silloin, kun on syytä epäillä epäillyn syyllistyneen törkeään taloudellista hyötyä tuottavaan rikokseen, oikeus ja mahdollisuus takavarikoida epäillyn omaisuutta niiltä osin kuin sen alkuperä ei ole ilmeisen laillinen. Tämän esitys pitää sisällään. Se on lakiteknisesti aika hankala.

Hallitus on myös pohtinut näitä asioita pitkään eikä ole saanut asiassa esitystä annetuksi, vaikka vastaavanlainen käytäntö on useissa muissa maissa, ja se on todettu rikollisuuden torjunnassa ja nimenomaan talousrikollisuuden torjunnassa tehokkaaksi. Tämän vuoksi kun kokonaisuudistusta ei hallitukselta saada, olisi mielestäni asiassa edettävä osauudistusten tietä, jotta rikolliseen hyötyyn päästäisiin asianmukaisesti käsiksi.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Kun aloitteen allekirjoittajana sosialidemokraattien lisäksi on yksi valistunut keskustalainenkin kansanedustaja, käytän puheenvuoron asian pohjaksi.

Mitä tulee ensinnäkin harmaaseen talouteen ja taloudelliseen rikollisuuteen, on äärettömän vaikeaa tietysti vetää näiden kahden asian välille rajaa ja oikeastaan määritellä niitä. Erityisesti harmaa talous on sellainen asia, jonka määrittäminen on erittäin vaikeata. Kyllä kai harmaassa taloudessa peruskysymyksenä on se, että se on toimintaa, jonka kautta valtiolle ja yhteiskunnal-

le kuuluvat talousarvot jäävät saamatta. Sen sijaan taas talousrikollisuus on enemmän aktiivisuutta vaativaa toimintaa. Se tietysti merkitsee sitä, että taloudellisen rikoksen kautta aktiivisesti kaapataan varallisuusarvoja ja varallisuutta, joka kuuluu yhteiskunnalle. Se on kuitenkin ehkä vähäisempää näin päin. Talousrikollisuudessa on kuitenkin siinäkin yhtenä osana nimenomaan yhteiskunnan saatavien eliminoiminen, siis se, että yhteiskunta ei saa sille kuuluvia verotuloja.

Täytyy sanoa, herra puhemies, kun katsoo suomalaista tilannetta tällä hetkellä, että meillä talous pyörii täysillä. Siitä huolimatta juuri ja juuri keinoitekoisesti pääsemme siihen, että budjetti pystytään ilman velkaa lisäämättä luomaan. Jossakin meillä täytyy olla pussinpohjassa suuri aukko. Se suuri aukko on juuri harmaa talous ja talousrikollisuus, joita tämäkin ed. M. Pohjolan ansiokas esitys omalta osaltaan pyrkii korjaamaan.

Jos herra puhemies sallii, totean esimerkiksi harmaasta taloudesta sen, että kun suomalaisessa yhteiskunnassa tänä päivänä kuka hyvänsä meistä menee ostamaan tai tilaamaan mistä nyrkkipajasta hyvänsä mitä tahansa, aina kysytään, tarvitsetko kuitenkin vai et. Jos et ota kuittia, se on kolmatta osa halvempi. Jos otat kuitenkin, se on kolmatta osaa kalliimpi. Tämä tapa on levinnyt jo niin laajaksi, että sitä ei pidetä millään tavalla enää pahanakaan, ja sillä viedään miljardeja, ehkä kymmeniä miljardeja markkoja suomalaiselta valtiolta varoja, jotka se välttämättä tarvitsisi yhteiskunnan ylläpitämiseksi.

Kaikki tämä kokonaisuus, harmaa talous ja talousrikollisuus, on niin suuri uhka yhteiskunnan talouden yllä, että siihen pitäisi tavalla tai toisella kovin ottein pyrkiä puuttumaan taikka meille käy tässä yhteiskunnassa vielä huonosti. Jos me nyt vielä pärjäämme jotensakin hyvänä aikana, mutta sitten kun lama taas iskee ja valtion tulot ovat niitä mitä ne ovat näiden harmaan talouden veijareiden ansiosta, silloin meillä on hyvin huono tulevaisuus.

Herra puhemies! Itse tästä ed. Pohjolan laatimasta aloitteesta, niin siinähan tämä käännteinen todistustaakka aivan tämän lakitekstin mukaisesti kylläkin koskee itse rikoksentehtijää ja hänen varallisuutensa lisääntymistä, ja vaikka nyt pikkuisen siellä myöhemmin vähän niin kuin laajennetaan tätä piiriä, niin haluaisin kuitenkin todeta, että tällaisen toiminnan ja käännteisen todistustaakan käyttämisen pitäisi kohdistua myöskin näihin bulvaaneihin aivan selkeästi.

On olemassa morsianta, avovaimoa, aviovaimoa, lasta, jolla on suuret omaisuudet hallussaan ja joka ei ole koskaan itse mistään ansainnut. Nämä ovat tulleet tämän rikollisen kautta ja ne on vain siirretty tämän avopuolison, avio-puolison tai lapsen omaisuudeksi ja katsotaan, että ne ovat siellä turvassa. Tämä käänteinen todistustaakka ja sen vaikutukset pitäisikin kohdistaa hyvin laajalti myöskin itse rikoksentekijän lähiympäristöön, missä vain epäillään olevan sellaista omaisuutta, joka on tämän henkilön kautta kulkeutunut mutta suojattu bulvaanin haltuun. Se on hyvinkin usein ja hyvinkin helposti katsottavissa, missä sitä on, tai ainakin perustelluin syin epäiltävissä, ja silloin vain kysytään, onko selvitystä, mistä tämä omaisuus on tullut. Jos ei ole selvitystä, niin otetaan se pois yhteiskunnalle ja niiden tappioiden korvaamiseen, joita tämän harmaan talouden kautta on aiheutettu.

Tämä ed. Pohjola on tehnyt hyvin paljon muitakin lakialoitteita, joissa on hyvin perustava pohja ollut. Olen ollut mielelläni niitä allekirjoittamassa, kun hän on tehnyt. Ne ovat olleet hyvin perusteltuja, ja myös tämä lakialoite nimenomaan talousrikollisuuden ja harmaan talouden taloudellisten tulojen takaisin saamiseksi on erittäin tarpeellinen. Sillä on myös merkitystä siltä kannalta, että, niin kuin ed. Pohjola jo totesi, että kun joku henkilö saa puoli vuotta ehdollista talousrikoksesta taikka vuoden kiinteätä vankeutta ja tietää, että hänen takaisin tulleensa 100 miljoonaa markkaa odottaa jossakin kiven takana, jotka hän saa ottaa sieltä taskuunsa ja lähteä niitä käyttämään, niin hän on mielellään siellä vankilassa sen vuoden ja nauttii tulevaisuuden iloista. Mutta kun käy niin huonosti, että kun hän tulee ja pistää kätensä sinne kiven alle, siellä ei ole mitään, ei yksinkertaisesti mitään. Joutuu sosiaalitoimistoon menemään tämä suuri sankari hakemaan ensimmäistä leipäpalaansa, niin se on se, mikä rassaa paljon paremmin kuin vuoden vankeus tai puolen vuoden ehdollinen.

Ed. K a r p i o : Arvoisa puhemies! Ed. Pohjola on todellakin tehnyt tänä vaalikautena monia hyviä lakiehdotuksia, ja tämä on varmasti yksi niitä painavimpia. Niin monia huonoja esimerkkejä viime vuosilta on voitu lukea ja todeta myös eri tiedotusvälineistä nimenomaan talous- ja huumausainerikosten osalta ja siitä, mitä vaikeuksia viranomaisilla on ollut selvittää esimerkiksi omaisuuden alkuperää ja sitä, miten tämä

omaisuus on hankittu ja kenenkä omaisuutta esine todellisuudessa on. Nythän tässä ehdotetaan, että todistustaakka käännetään ja siinä asetetaan velvoitteet nimenomaan syytetyksi epäillylle henkilölle. Myös tässä nämä turvaamistoinenpiteet, takavarikkotoimenpiteet ovat aivan hyviä. Ehkä olisi toivonut, että ed. Pohjola lakialoitteessaan olisi painottanut enemmän sitä lähipiiriä, minkä myöskin ed. Aittoniemi totesi. Eli käytäntöhän on se, että syytetyllä ei niinkään ole omaisuutta vaan se on sitten avovaimon, lähipiirin, lähiomaisten nimissä.

On hyvä, että tässä lähdetään kuitenkin varovaisesti liikkeelle. Toivon, että tämä asia menee eteenpäin ja juuri sitä, että nyt sitten tämän lakiesityksen pohjalta nimenomaan törkeisiin rikoksiin pyritään pääsemään entistä enemmän ja paremmin perille.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Täällä hyvän lakialoitteen perusteluissa todetaan, että hallitus on käynnistämässä kolmivuotista projektia talousrikollisuutta vastaan. Se on tietysti tosiasiaa jatkamassa sitä aiemmin aloitettua projektia, ja tämän projektin jatko on nyt kyllä ollut hallitukselta vähän hukassa tietyistä syistä, mutta toivottavasti sen jatko tällä viikolla valtioneuvostossa päätetään ja sitten siihen myös voimavarat, resurssit löytyvät, koska, niin kuin täällä sanotaan, se tuo takaisin moninkertaisesti sen, mitä siihen ollaan valmiit sijoittamaan.

Toivoa sopii myös, että tämän aloitteen mukainen käännetyn todistustaakan käyttöönotto sisältyisi hallituksen talousrikollisuutta vastustavaan ohjelmaan, jolloin se tulisi hallituksen esityksenä. Meillä on niin huonoja kokemuksia edustajien lakialoitteista, vaikka tässäkin on suurimman eduskuntapuolueen edustajien nimiä alla.

Tämä aloite ansaitsee kuitenkin täyden tuensa. Tämä käännetyn todistustaakan käyttöönotto on periaatteellinen kysymys mutta mielestäni se, että tämä on rajattu törkeää taloudellista hyötyä tuottavaan rikokseen, on aivan perusteltua, ja käytäntö on osoittanut, että tällaista tarvitaan. Tämä on vielä sidottu siihen, että tuomittava on syyllistynyt rikokseen, omaisuus on lisääntynyt ja saannon laillisuudesta ei ole selvitystä. Eli kun nämä edellytykset täyttyvät, silloin tällaiseen on syytä mennä. Mielestäni tähän näin maallikkona voi ainakin lämpimästi yhtyä ja toivoa, että tämä todella saataisiin mahdollisimman pikaisesti voimaan, ainakin ennen seuraavan syvän laman tuloa, joka saattaa olla edessä piankin.

Tältä osin todellakin annan lämpimän kannatuksen tälle aloitteelle. Tässä on joitakin kohtia, joita varmasti joudutaan miettimään, mutta siinä mielessä olisikin hyvä, jos hallitus antaisi esityksen.

Ed. M. P o h j o l a : Arvoisa puhemies! Voin yhtyä ed. Aittoniemen näkemyksiin. Minusta hän hyvin kuvasi näitä käytännön tilanteita, joita tällä hetkellä talousrikollisuuden torjunnassa vallitsee, kun syyttäjä joutuu näyttämään kaiken toteen. Nyt tämä käännetty todistustaakka todella merkitsisi aivan uudenlaista periaatetta Suomen rikosoikeudessa, ja sen takia se on ollut monelle oikeusoppineelle niin kovin vaikeaa. Mutta minusta tärkeämpää kuin pitää teoreettisista opinkappaleista kiinni, on saada käytännön tuloksia, ja kun nämä käytännön tulokset on testattu käännettyllä todistustaakalla muualla maailmassa ja todettu tepsiviksi, niin miksi me emme täällä Suomessa ottaisi niitä käyttöön eritoten, kun tällä ei haluta puuttua tavallisen rehellisen yrittäjän ja ihmisen toimintaan eikä vaikeuttaa sitä eikä myöskään puuttua pieniin rikoksiin?

Ed. Aittoniemi viittasi bulvaaneihin. Ilman muuta näihin bulvaaneihin, välikäsiin, pitäisi päästä kiinni. Mutta ongelma on juuri siinä, mihin me rajan vedämme. Jos osoitetaan, että bulvaani on selvästi osallinen rikokseen, niin silloin häneen päästään kiinni. Mutta jos ei ole mitään näyttöä siitä, että hän on osallistunut rikokseen, silloin tilanne vaikeutuu aika lailla.

Oleellista olisi, että käännetyssä todistustaakassa päästäisiin liikkeelle. Saataisiin pää auki ja nähtäisiin, miten se Suomessa toimii. Sen jälkeen sitten katsottaisiin, miten sitä voidaan laajentaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan.

15) Lakialoite laiksi ulosottolain 4 luvun muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 106/1998 vp (Johannes Koskinen /sd ym.)

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Johannes K o s k i n e n : Herra puhemies! Yhteiskunnassa on pitkään vellonut keskustelu, lähinnä niin sanotun Sundqvist-tapauksen yhteydessä, luotollisten sekkitilien käytöstä ulosoton pakoilemisessa. Tässä on odotettu lainsäätäjän toimia. Oikeastaan poliittinen kohu asian ympärillä on vienyt huomiota siltä lainsäädännön tarkistamistarpeelta, joka takana piilee. Tämän takia esitän lakialoitteessani ulosottolain 4 lukuun uutta 34 §:ää, jonka tavoitteena on estää luotollisten pankkitilien järjestelmällinen käyttö perintätoimien karttamiseen ja välttämiseen.

Valtiontalouden tarkastusvirasto kiinnitti juuri viime viikolla aivan oikeaan asiaan huomiota vaatiessaan ulosottoimen tehokkuuden ja tuloksellisuuden lisäämistä. Ulosoton painopistettä olisi siirrettävä pakoilevien ja suurvelallisten perintäasioihin. Myös erikoisperintäryhmän toimintaa sekä yleensä talousrikollisuuden ja harmaan talouden torjuntaa sekä rikosshyödyn jäljittämiseen liittyvää toimintaa olisi tehostettava tarkastusviraston mukaan. Tältä osinhan asia liittyy suoraan myös äsken keskusteltuun, ed. M. Pohjolan, lakialoitteeseen.

Valtiontalouden tarkastusviraston mielestä ulosottoimen tulostumista olisi rukattava laadulliseen suuntaan. Nykyinen määrällisiin tavoitteisiin painottuva käytäntö ohjaa toimintaa niin, että suurten ja ongelmallisten perintäasioiden hoitoon ei aina panosteta riittävästi. Palkkaja eläketulosta on helppo tehdä ulosmittaus. Sen sijaan kun on vähänkin hankalammasta konstruktiosta tai suoranaisesti ulosottoa pakoilevasta liikemiehestä kysymys, ulosotto helposti kirjaan tehottomaksi, tehdään vain muodollinen kirjaus pari kertaa vuodessa, ja mitään ei saada perityksi.

Tarkastusvirasto lisäisi avustavien ulosottomiesten erikoistumista ja ryhmissä työskentelyä. Erikoisperintäryhmiä voitaisiin myös lisätä. Lisäksi tässä yhteydessä esitetään vielä joitakin toimia, joilla tiedonsaantia lainsäädännöllisin uudistuksin voitaisiin helpottaa. Aiemminhan ulosottolakia on tältä osin tarkistettu, että on parannettu mahdollisuuksia saada vastahankaiselta velalliselta tietoja, jotka olisivat välttämättömiä ulosmittauksen onnistumiseksi.

Tarkastusvirasto kiinnitti huomiota muun muassa Kansaneläkelaitoksen ja pankkien tiedonantovelvollisuuden laajentamiseen, henkilötietojen massaluovutuksen ja ristiinajon helpottamiseen ja koko maan kattavaan velallisrekiste-

rin perustamiseen. Näissä kaikissa kysymyksissä pitäisi edetä, jotta ulosotto toimisi tarkoitettulla tavalla eikä saatavia pääsisi pakoilemaan, varsinkin, kun on liiketulosta tai muusta kuin palkkatulosta kysymys.

Lakialoitteessa todetaan toteutetut ulosottolain uudistukset. Niissä on muun muassa lisätty kolmannen osapuolen velvollisuutta antaa tietoa velallisen tuloista. Esiin on tullut myös ongelma juuri ulkomaisten tulojen osalta. Kun niihin ei maksun lähteellä päästä puuttumaan, niin silloin mahdollistuu myös herkemmin luotollisen tilin hyväksikäyttö. Pitämällä sitä jatkuvasti velkasaldolla voidaan välttyä kokonaan ulosmittaukselta.

Kotimaisten säännöllisten tulojen osaltahan pystytään tällaisessa tilanteessa ulosotto toteuttamaan antamalla perintävelvoite maksajalle. Mutta silloin, kun on yksittäisistä, epäsäännöllisistä tuloista kysymys, se ei kotimaassakaan pelaa. Kansainvälisten rajojen yli ei juuri lainkaan päästä myöskään vähän säännöllisempien elinkeinotulosuoritusten kohdalla.

Ulosottolain kokonaisuudistusta on pitkään valmisteltu oikeusministeriössä ja sieltä 4 luvun uudistamista on odoteltu ja patisteltukin eduskuntaan. Nyt ministeriön mukaan näyttäisi asia venyvän niin, että tälle eduskunnalle ei näitä uudistuksia tuotaisi. Sen takia tällaiseen, sanoisiko, polttavaan epäkohtaan olisi tarpeen puuttua pikaisemmin. Se voisi tässä tilanteessa tapahtua tarvittaessa vaikka tämän lakialoitteen kautta.

Ulosottolaissa on lukuisia suojasäännöksiä velallisen aseman turvaamiseksi kohtuuttomalta ulosotolta. Tämä laki ei puuttuisi niihin, vaan tässä on haettu sellainen tekninen keino, jolla päästäisiin purkamaan jatkuva luotollisen velkasaldon tilin hyväksikäyttö. Silloin, kun tulee toistuvasti säännöllisesti suuria tuloja, tämä järjestely, jossa yhdessä pankin kanssa velallinen voi välttyä ulosotolta, tulisi tämän ehdotuksen mukaan puretuksi siten, että ulosottomies antaisi kirjallisen kehotuksen velalliselle purkaa tällainen järjestely kahden kuukauden kuluessa kehotuksen tiedoksisaannista. Kehotus annettaisiin tiedoksi myös rahalaitokselle. Mikäli kehotusta ei noudatettaisi, ulosotto voitaisiin toimittaa myös velkasaldoiselta tililtä sinne tulevista tuloista.

Tämä on tosiaan poikkeuksellista, mutta tässä edellytettäisiin juuri sitä, että on kysymys toistuvasta tulon saamisesta ja siitä, että on kyseessä pankin kanssa tosiasiallisesti sovittu järjestely.

Normaalitilanteessahan luottotiliä ei saisikaan, jos on runsaat saatavat ulosmittauksessa. Silloin pankki tavallaan huolehtisi omista saamisistaan siten, että ei suostuisi 10 000:tä tai 100 000:tä markkaa antamaan luottoa jo ennestään rasakaasti velkaiselle henkilölle. Sen takia tässä järjestelyssä pitää olla mukana myös järjestelyaika, että pankki tavallaan voi yhdessä velallisen kanssa toteuttaa ikään kuin tulojen ohjaamisen ja luottotilin purkamisen.

Muitakin teknisiä keinoja ongelman purkamiseen, poistamiseen varmasti löytyy, mutta kovin hitaasti niitä oikeusministeriön valmistelusta on tullut. Itse asiassa jotkut kommentit viime viikoilta ovat osoittaneet, että siellä ei ongelmaa varsin suureksi mielletäkään. Toisaalta Valtiontalouden tarkastusviraston raportti osoittaa, että ei ole kysymys vain yhdestä tai kymmenistä tai sadoista henkilöistä, vaan oikeastaan on tuhansia perintätilanteita, joissa on todella isoista ulosmittavista eristä kysymys ja joissa pyritetään laajaa taloudellista toimintaa esimerkiksi useamman oikeussubjektin, oikeushenkilön eri yrityksen nimissä. Tällöin pystytään kartelemaan todella tehokkaasti ja pitkään ulosottoa.

Kokonaan toinen ongelmaryhmä on se, että juuri ulosoton tekniset toteuttamistavat eivät ole oikein ajan tasalla. Sen takia perintätoimia valuu yksityiselle sektorille. Siitä keskusteltiin aikaisemmin tänä iltapäivänä. Myös tällä puolella tarvitaan toimia, mutta tässä puututtaisiin yksittäiseen ulosottolain heikkouteen, ja toivottavasti siinä päästään pian korjaaviin toimiin.

Ed. J ä ä t t e e n m ä k i : Arvoisa puhemies! Olen yksi lakialoitteen allekirjoittaja, joten haluan muutaman sanan siitä sanoa.

Ensinnäkin haluan todeta, että ulosoton tuloksellisuus ei ole yksin lainsäädäntökysymys. Ongelma, jonka ed. Johannes Koskinen otti puheenvuoronsa alussa esille, ei johdu siitä, että laki ei olisi ajan tasalla, vaan ongelma on se, että jos hakija keskeyttää ulosoton, niin silloin hyvälläkään lailla ei ole mitään merkitystä, kuten ei myöskään tehokkailla ulosotto-toimilla, koska niitähan ei voi käyttää, jos hakija ulosoton keskeyttää.

Silti varmasti on paikallaan katsoa, onko lainsäädäntöä muutettava. Oikeusministeriössähän on ulosottolain kakkosvaihe valmistelussa. Kuten ed. Johannes Koskinen alussa totesi, ilmeisesti oikeusministeriössä on tultu siihen loppupäätelmään, että sitä ei eduskuntaan anneta, toisin kuin muun muassa ministeri Skinnari, joka ei

tietysti valmistelusta vastaa, on eduskunnassa sanonut.

On varmasti ulosottolaissa monia pykäläiä, joita täytyy uudistaa. Muun muassa häättöä koskevat säännökset ovat vanhakantaisia. Todellinen ongelma ovat varmasti veroparatiisiyhtiöt. Niitä osin ulosottolakia täytyy todella muuttaa niin, että niihin voidaan puuttua.

Mutta kuten sanoin, täytyy aina katsoa, että lainsäädäntö on ajan tasalla. Ulosoton käytännön toimia on aina syytä tehostaa, koulutusta on syytä järjestää. Samoin on syytä selvittää, onko viranomaisten yhteistyö riittävän tehokasta ja voivatko viranomaiset saada toisiltaan tarpeeksi tietoa.

Lakialoitteessa puututaan nimenomaan ensinnäkin luotollisiin sekkitileihin. Haluaisin todeta, että jos tahtoa on, niin kaikilla tileillä voidaan kikkailla. Ongelma ei ole vain luotollinen sekkitili, vaan se voi olla muissakin tileissä. Mutta kun oikeusministeriö on kuulemani mukaan selvittänyt, onko luotollisten sekkitilien käytössä väärinkäytöksiä, niin ulosottoviranomaiset ovat todenneet, että ulosottolain tehostamispaketin voimaantulon jälkeen ei ole ollut kuin ilmeisesti tämä yksi tapaus, mutta sekin, kuten sanoin, johtuu enemmänkin siitä, että ulosotto keskeytettiin.

Voisi sanoa, että yleensä velallisen tilimuodolla ei ole merkitystä ensinnäkään siitä syystä, että voi sanoa kaikilla tileillä voitavan kikkailla, mutta toiseksi meidän on huomattava myös se, että ulosoton tehostamispaketissa on lähdetty siitä, että ulosottomies pystyy ohjaamaan rahat omalle virkavarain tililleen. Jos tällainen päätös tehdään, silloin toimeksisaajilta tulleet rahat voidaan suoraan ohjata sellaiselle tilille, jolta ulosotovirkamies pystyy ne kaikki ulosmittaamaan. Ulosottomies voi nykyisin myös antaa maksukiellon. Edellä mainittu on käytännössä maksukiello eli tilit ohjataan sille tilille, jonka ulosottomies määrää.

Keskustelua on herättänyt myös elinkeinotulojen palkkatuloja korkeampi suojaosuus, joka on myös tässä aloitteessa. Tähänkin voisi todeta, että tämäkään asia ei ole niin yksiselitteinen, koska jos henkilöllä on elinkeinotuloa ja jos hänellä on hyvä elintaso, niin elinkeinotulosta voidaan ulosmitata enemmän kuin 1/6.

Jos asettaa rinnakkain ulkomaiset ja kotimaiset saatavat, niin jos ulkomaisista saatavista ei saa ulosmitattua, niin kaikki kotimaiset saatavat voidaan ulosmitata eli tällä tavalla kompensoida sitä, että ulkomaisiin rahoihin ei päästä käsiksi.

Tällä en tarkoita sitä, ettei kansainvälistä yhteistyötä pitäisi lisätä ja meidän ulosottolainsäädäntöämme myös muuttaa niin, että ulkomailtakin saataviin tuloihin pystyttäisiin entistä tehokkaammin puuttumaan.

Kuten jo alussa totesin, niin asiassa, johon ed. Johannes Koskinen viittasi, minusta ei ole kysymys siitä, että laki olisi ollut tehoton. Siinä olisi, jos ulosotto olisi voinut jatkua, voitu antaa maksukiello. Siinä olisi voitu ulosmitata enemmän kuin 1/6 jo nykyisinkin voimassa olevan lainsäädännön perusteella, mutta koska ulosotto keskeytettiin, niin ulosottoviranomaiset eivät tietystikään voi silloin asialle mitään.

Toivottavasti lakivaliokunta käsittelee aloitteen perusteellisesti, ja toki olisi myös toivottavaa, että ulosottolain kokonaisuudistus tulisi vielä eduskuntaan, koska, kuten sanoin, häättöä koskevat säädökset ovat vanhentuneita, veroparatiisiyhtiöitä koskevat säännökset ovat vanhentuneita ja varmaan myös nämä sekkitiliasiat siinä voidaan katsoa.

Ed. Johannes Koskinen (vastauspuheen-vuoro): Herra puhemies! Ed. Jäätteenmäkeä on syytä muistuttaa, että esimerkiksi Sundqvistin tapauksessa saatavat olivat olleet perinnässä jo vuoden, kaksi, hovioikeuden tuomionkin jälkeen yli vuoden verran jo siinä vaiheessa ne olivat olleet perinnässä, ja siinä eivät kerta kaikkiaan lainsäädännön keinot riittäneet. Mutta pitää paikkansa, että joitakin yrityksiä olisi voitu viedä pidemmälle, jos ulosottoa ei olisi keskeytetty.

Edelleen lainsäädännön pohja on riittämätön myös vakiintuneissa tulojen ohjaamisessa luotollisille tileille. Nythän koetettiin tässä tapauksessa toistuneen uusitun poliisitutkinnan kautta rakentaa velallisen epärehellisyysrikoksen konstruktio, jossa olisi katsottu, kun määrätietoisesti suuria summia ohjataan ja kulutetaan kokonaan kuukausittain, niin silloin täytyisi tämän rikoksen tunnusmerkistö. Tätähän ei katsonut valtiionsyyttäjä tapahtuneen, ja sen takia tarvitaan mieluummin ikään kuin preventiiviselle, ennalta estävälle puolelle järjestelyt, joilla tehdään luotollisen sekkitilin ulosottoa välttelevä hyväksikäyttö hankalammaksi tai kokonaan mahdottomaksi.

Ed. Jäätteenmäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En haluaisi puhua tässä yhdestä tapauksesta, vaan yleensä ulosottolain suomista mahdollisuuksista ja tästä lakialoitteesta. Kuten sanoin, minusta on hyvä, että tämä on

tehty, ja toivon, että se hyvin huolellisesti käydään läpi. Toivon myös, että ulosottolain kakosvaihe tulisi jo tälle eduskunnalle niin, että nämä puutteet voidaan korjata.

Mutta vielä siihen, mitä tuossa yhdessä tapauksessa olisi voitu tehdä, totean, että meidän toki täytyy muistaa, että ulosottolain tehostamispaketti tuli voimaan vasta 15.3.1997 eli se ei ollut kovin kauaa käytössä.

Ed. Aittomies: Herra puhemies! Minä olen henkilökohtaisesti perusteellisen kyllästynyt tämän Sundqvistin asian jauhamiseen täällä eduskunnassa vuodesta toiseen, kun tällä talolla olisi varmaan muutakin tehtävää oikein sen mukaan, mikä tämän talon tehtävä on. Kun täytyisi vähän rehellinenkin olla joskus vaihteeksi, niin totean niin kuin ed. Johannes Koskinen kyllä totesi, että Sundqvistin perässä ulosottomiehet olivat vuosia eikä markkaakaan saatu. Tuskinpa se olisi paljon valtion pussia hersyttänyt, jos ne muutamat päivät olisi myös ulosmitattu, kun siinä ulosottotoimenpide keskeytettiin ennen sopimuksen syntymistä. Kaiken lisäksi poliisitutkinta jälkeenpäin on osoittanut, että ei ollut mitään sellaista olosuhteiden muutosta näiden muutaman päivän aikana, että ulosotto olisi tullut hedelmälliseksi. En minä Sundqvistia puolla, päinvastoin, mutta minua ärsyttää se, ettei asioista puhuta niin kuin oikeilla nimillä.

Mitä tulee tähän lakialoitteeseen, tämä on yksi niitä, joita tällaiset tapahtumasarjat, joita on tapahtunut, aina irrottelevat eduskunnasta ja ihan hyvä asia sellaisenaan, mutta tuskin tällä lakialoitteella on tulevaisuudessakaan kovin paljon merkitystä näissä asioissa. Siinäkin tapauksessa, että tällaisella lakialoitteella ja lailla olisi mahdollistettu Sundqvistin luotollisilta tileiltä ulosmittaus siellä olevan nostovaran puitteissa, ei kai kukaan ole niin tyhmä, että kantaa sinne luotolliselle sekkitilille joka kuukausi sen verran rahaa, että ulosottomies saa käydä sieltä ne ulosmittaamassa. Kyllä se on se yksi kuukausi, kun näin tapahtuu, ja sellainen veijari, josta tässä tietysti on kysymys, seuraavana kuukautena osaa jo asiat hoitaa sillä tavalla, että siellä ei enää ole mitään.

Ulosotto palkkatuloista ja tuloista tapahtuu yleensä sillä tavalla, että ulosmittaus tehdään työantajan luona ja sieltä ulosmitataan joka kuukausi tietty summa. Ongelma on vain siinä, että tällainen työnantaja sen jälkeen, kun ensimmäinen ulosmittaus suoritetaan, tilanteen mukaan sanoo työntekijälle, että ei viitsi ulosottomiesten

kanssa seurustella, että tämä saa lähtee kävelemään, ja tämä ulosmittausvara katoaa sitten sieltäkin. Tämmöistähän tämä aina on.

Herra puhemies! Minä olen tutkinut tätä Sundqvistin asiaa sillä tavalla, että siinä hän tulonsa olivat nelisenkymmentätuhatta markkaa kuukaudessa. Ne olivat konsulttituloja. Osa niistä oli ulkomailta, osa Suomesta. Ulkomailta oleviin tuloihin on aika mahdotonta päästä kiinni. Se on hyvin, hyvin epävarmaa, ulkomailta tuleviin konsulttituloihin kiinni pääsy. Sen sijaan kylläkin kotimaasta tulevista konsulttituloista pystytään ulosmittaamaan 1/6. Jos ajatellaan, että Sundqvistin kokonaistulot olivat 40 000 markkaa, jos siitä olisi ollut 20 000 markkaa kotimaasta tulevia konsulttituloja ja siitä joka kuukausi 1/6 olisi ulosmitattu, niin tuon 1,2 miljoonan summan, joka valtiolle sitten tuli, ulosmittaaminen olisi kestänyt 32 vuotta. Meillä olisi kaikilla jo peukalot pehmosina, ainakin minulla, vaikka olenkin pitkäikäistä sukua.

Toisin sanoen minä kyllä uskallan sanoa täältä puhujakorokkeeltakin, niin kuin olen aikaisemminkin sanonut, että en ota asiaan kantaa sillä tavalla. Alhon päätös oli epäviisas ja hän kärsi siitä rangaistuksen eroamalla. Sundqvistin osalta tuomioistuinlaitos pyörittää hommia ja katsoo, tuomitaanko hänet tahalliseksi rikoksesta, jolloin 1,2 miljoonan summakin ja sitä koskeva sopimus menee purkuun, ja silloin on saavutettu se, mitä tässä on tarkoitettukin.

Mutta toisaalta, kun edustaja, ministeri Alho on niin kovasti pommitettu näinä kuukausina, kyllä minä sanon toisen kerran eduskunnassa, että kyllä hänelle pitäisi antaa vuoden ulosottomaisen palkinto. Tilannehan on nimittäin se, että hän täysin tyhjältä mieheltä nappasi yhdessä päivässä 1,2 miljoonaa, jota ulosottomiehet olisivat joutuneet keräämään 32 vuotta. Se on aikamoinen tempu, jos ollaan rehellisiä, niin kuin välillä täytyy olla. Katsottakoon minun puheenvuoroni hiukan huumorivoittoiseksikin, mutta minä pysyn puheitteni takana ja korostan sitä, vaikka tässä taas on mennyt Sundqvistin asian puolelle liian pitkään, että minä en hyväksy tätä tapausta yhdenvertaisuuden perusteella. Mutta kyllä tässä asiassa niin pitkälti on menty pusikkoon, kun näitä asioita on käsitelty, että sellaiset asiat, jotka pitäisi realistisesti tuoda esille, niin kuin olen tuonut, niitä ei tuoda vaan tuodaan niitä toisia asioita. Jos eduskunnassa keskustellaan asioista, pitäisi vilpittömästi ja pyyteettömästi tuoda kaikki asiat esille, jotka asiaan vaikuttavat, eikä

aina ajatella sitä poliittista populismia seuraavia vaaleja varten.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Ed. Johannes Koskisen lakialoite on selvästikin syntynyt Sundqvist-tapauksen jälkimainingeissa ja on siinä mielessä nyt jälkijättöinen. Voi olla tietysti, että muitakin vejareita tässä maassa on kuin Sundqvist, jotka käyttävät tällaista menetelmää viedäkseen turvaan rahansa parempaan paikkaan kuin kotimaisille normaaleille tileille. Se on moraalitonta toimintaa, joka täytyy tuomita moraaliselta kannalta, mutta luonnollisesti pitäisi myös lainsäädäntö saada sellaiseksi, että tällainen ei olisi mahdollista. Tällä lakialoitteella siihen pyritään. Toivon mukaan hallitus tästäkin antaisi esityksen, joka voisi mennä myös läpi, vaikkapa harmaan talouden torjuntaohjelman yhteydessä. Eli sosialidemokraateilta tietysti odottaisi muutakin kuin lakialoitetta tästä; hallituksen esitystä.

Tässä on hyvä tavoite. Me emme voi kieltää luotollisten tilien käyttöä. Se on pankin ja asiakkaan välisen sopimusvapauden piirissä, mutta ulosottolakia ilmeisesti voidaan näin muuttaa ja sillä tavalla pyrkiä turvaamaan ulosoton tehokkuus tällaisissa tilanteissa, jotka ovat siis täysin kohtuuttomia.

Tämä ei kuitenkaan iske siinä tilanteessa, kun velallinen haluaa panna joko sukanvarteen viedäkseen ulkomaille tuloja sillä tavalla tai ohjata suoraan ulkomaille nämä tulonsa. Silloin pitää päästä maksajan kohdalle eli siihen, että siellä ulosotto toimii ja tehokkaana hoitaa tehtävänsä. Mutta elinkeinotulon puolella varsinkin ja satunnaisten konsulttipalkkioiden kyseessä ollessa tämä on mahdotonta. Me olemme moraalisen kysymyksen edessä, ja siltä osin tämä toiminta on tuomittava. Lailla me emme ilmeisesti pysty tähän riittävästi paneutumaan.

Ed. M. P o h j o l a : Arvoisa puhemies! Mielestäni hallituksen ohjelma talousrikollisuuden ja harmaan talouden torjunnan osalta jää oleelliselta osin kesken, ellei hallitus anna tälle eduskunnalle lakiehdotusta niiden ongelmien ja väärinkäytösten torjumiseksi, joihin eduskunta on voimakkaasti puuttunut ja jotka vielä, niin uskon, ensi torstain eduskuntakeskustelussa harmaasta taloudesta ja talousrikollisuudesta tulevat esille. Näitä teemoja ja lakiesityksiä ovat ainakin seuraavat: ed. Johannes Koskisen aloite luotollisella sekkitilillä kikkailemisen estämisestä, edellä tänään käsitelty käännetty todistus-

taakka, kolmantena veroparatiisin saarille piilotettujen varojen takaisin saanti, neljänneksi arvonlisäveron välttäminen niin sanotuissa aliurakointitapauksissa ja viidenneksi sisäpiiririkoksien torjunta arvopaperimarkkinoilla, jotka rikokset ovat romauttaneet osaltaan piensäästäjien luottamusta suomalaiseen pörssiin, nämä vain mainitakseni. Varmasti niitä on muitakin, ja tässä suhteessa toivon hallitukselta vielä terästyistä.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Kaikissa asioissa täytyy olla jokin ponnin, mikä laittaa asiat liikkeelle, ja niin kuin on tullut jo aikaisemmin esille, tässä pontimena on Sundqvistin käyttäytyminen omista asioistaan ja siihen liittyvät muutkin seikat.

Minusta tämä aloite on hyvä, ja odottaisi, niin kuin on jo todettu muissakin puheenvuoroissa, että hallitus tällaisen esityksen toisi, koska on nähty yksittäisten kansanedustajien tekemiä aloitteita, joissa saattaa olla yli 150:kin nimeä, 100 nimeä on jo monessa aloitteessa, ja siitä huolimatta jostain syystä valiokunnissa ei niitä sillä vakavuudella ole käsitelty. Toivon mukaan tämä nyt edesauttaa asiaa ja saattaa liikkeelle sen paineen, että tällainen hallituksen esitys tulisi. Tai mikä jottei, viedään nyt läpi tämä aloite, koska tämä on tärkeä ihan tässä muodossa. Toivoisi valiokunnan sen ottavan käsitteilyyn.

Sundqvist-seikkailuun sisältyen yksi seikka: jos siinä on kerran yhdenvertaisuutta rikottu, niin kuin onkin, niin tässähän pitäisi menetellä sitten sillä tavalla, jos sitä sopimusta ei saada purettua, että samalla tavalla lähdetään kohtelemaan toisia ja katsotaan, että ne ihmiset, jotka ovat velka-ahdinkoon ajautuneet muullakin tavalla, saadaan takaisin yhteiskuntaan. Tänä päivänä he ovat nimittäin semmoisessa ahdingossa, että he eivät ikinä pääse siitä velkavankeudesta. Tämä on vakava ongelma. Ne kädet eivät ole suomalaista yhteiskuntaa rakentamassa.

Ed. J ä ä t t e e n m ä k i : Arvoisa puhemies! Minusta nämä molemmatkin lakialoitteet, jotka tässä ovat olleet keskustelussa, osoittavat sen, että sosialidemokraattisten kansanedustajien usko hallituksen toimintakykyyn on täydellisesti lopahtanut, tai ehkä ei täydellisesti, mutta hyvin vakavasti näköjensä. Ei enää uskota, että hallitus toimii ja tuo tarpeellisia lakiesityksiä tänne, vaan on jouduttu pakon edessä näitä täällä sitten itse tekemään ja kirjoittamaan.

Mielenkiintoista on sekin, että vuosi sitten näistä asioista keskusteltiin täällä ja pääministeri kysyi, mitä esityksiä pitäisi antaa. Tässä on ollut vuosi aikaa valmistella. Mitään ei ole tullut. Ministeri Skinnari vielä muutama viikko sitten lupasi, että tänne esityksiä tulee, mutta niitä ei ole tullut. Tämä on osoitus vain siitä, että hallitus ei enää toimi, eli eduskunnan täytyy nyt ottaa ohjat omiin käsiinsä.

Ed. M. P o h j o l a : Arvoisa puhemies! Kyllä ed. Jääteenmäki nyt antaa väärän todistuksen hallituksesta. Tietävästi tämä on ensimmäinen hallitus tässä tasavallassa, joka ylipäänsä on ottanut hallitusohjelmaansa kohdan talousrikollisuuden ja harmaan talouden torjunnasta ja myös toteuttanut sitä erittäin ansiokkaasti antamalla monia monia sitä koskevia lakeja, ja paljon on saatu aikaan.

Mutta toki eduskunta, joka on lähempänä kansan herkkiä tunteja kuin hallitus, näkee, mitkä ovat kipeitä kohtia, kipukohtia. Näihin kipukohtiin eduskunta on puuttunut ja myös nämä hallituksen pitäisi lainsäädännössään ottaa huomioon. Tästä on nyt juuri kysymys.

Esimerkiksi ulosottolain kokonaisuudistus, joka on valmisteilla ja tarkoitus antaa, on niin iso paketti, että se ei ehkä ehdi tälle eduskunnalle, mutta sieltä täytyisi tärkeimmät kohdat nyt poimia ja tuoda käsittelyyn osauudistuksen muodossa. Tämä on juuri eduskunnan tehtäväkin, puuttua näihin kohtiin.

Ed. J ä ä t t e e n m ä k i : Herra puhemies! Aivan lyhyesti haluan todeta, että harmaan talouden vastustamiseksi edellinenkin hallitus teki töitä ja tämä hallitus on tehnyt töitä ja varmasti seuraavakin joutuu tekemään. Se on sellainen iso asia, jossa niin luulen, tässä talossa ei ole siinä mielessä oppositiota ja hallitusta, vaan sen eteen täytyy todella tehdä töitä. Vaikka me kuinka täällä teemme lakiesityksiä ja hyväksymme hallituksen esityksiä, minä luulen silti, että me jatkuvasti huomaamme puutteita lainsäädännössä, koska yleensä vain on niin, että rikolliset kulkevat aina meitä edellä ja lainsäädäntö laahaa perässä. Mutta toivon, että voimme yhdessä tehdä työtä niin, että saamme harmaan talouden ja rikollisuuden ajettua mahdollisimman alas.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan.

16) Hallituksen esitys laiksi ulkomaalaisvaltuutetusta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys 143/1998 vp

Hallintovaliokunnan mietintö 9/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Tässä on käsittelyssä hallintovaliokunnan mietintö ulkomaalaisvaltuutetusta annetun lain muuttamisesta. Nyt ulkomaalaisvaltuutetun virka ollaan siirtämässä sosiaali- ja terveysministeriön yhteydestä työministeriön yhteyteen.

Valiokunnassa perusteluksi muutokselle kerrottiin, että sosiaali- ja terveysministeriötä eivät kiinnosta ulkomaalaisasiat. Juuri muuta perustetta tälle lain muutokselle ja viran siirtämiselle työministeriöön ei esitetty. Työministeriö on hieman enemmän kiinnostunut ulkomaalaisasioista, sosiaali- ja terveysministeriötä ne eivät kiinnosta. Mielestäni tällainen perustelu on erittäin huono, erittäin valitettava hallituksen esitykselle.

Työttömyys ja työllisyysasiat ovat tietysti yksi ongelma tässä maassa pakolaisten ja muiden ulkomaalaisten osalta, mutta niin ovat asunto- ja koulutuskysymyksetkin ja ennen kaikkea sosiaaliturva, sosiaalipalvelut ja terveyden- ja sairaanhoidon kysymykset.

Sosiaali- ja terveysministeriössä ulkomaalaisvaltuutetun virka olisi ollut hyvinkin perusteltua säilyttää, mutta tähän on nyt päädytty. En tätä esitä hylättäväksi, mutta totean, että perustelut tälle hallinnon muutokselle ovat kyllä todella heikot. En tiedä, mikä olisi paras paikka ulkomaalaisvaltuutetun sijoituspaikaksi hallinnossa, mutta katson, että hyvin raskaasti työllistetty ja rasitettu työministeriö ei välttämättä ole paras paikka. Sillä ei myöskään ole sellaista aluehallintoa, jossa pystyttäisiin nämä asiat hoitamaan, niin kuin ehkä pystyttäisiin lääninhallitusten toimesta sosiaali- ja terveysministeriön hallinnon-alalla.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Ulkomaalaisvaltuutetun tehtävät liikkuvat etupäässä pakolaiskysymysten ympärillä ja siinä mielessä, kun hänen tehtävänsä siirtyvät sosiaali- ja ter-

veysministeriöstä työministeriöön, täytyy sanoa, että tämä on kyllä kaikkien aikojen ihmeellisin päätös, mitä on, sellaisenaan pienimuotoinen päätös, mutta täysin perusteeton.

Eihän ulkomaalaisvaltuutetun valvomalla porukalla eli pakolaisilla ole työn kanssa mitään tekemistä. Eivät he työtä tee missään vaiheessa. Ei heitä saa työtä tekemään, vaikka sitä olisikin, ja heille ei tietysti ole työn tarjoamiseenkaan mahdollisuuksia. Sen sijaan he elävät sen tuen varassa, jota nimenomaan sosiaali- ja terveysministeriö edustaa, eli sosiaaliturvan varassa ja tulevat todennäköisesti jatkossakin elämään.

Näin ollen tämä esitys on täysin järjetön. Jos olisi siirretty työministeriöstä sosiaali- ja terveysministeriön puolelle, silloinhan asia olisi jengois- sa, mutta kyllä tässä on joku paha lipsahdus tapahtunut.

Ed. K e m p p a i n e n : Herra puhemies! Tässä on pitempiaikaisesta kiistasta kyse kuin ulkomaalaisvaltuutetun sijoittamisesta.

Se nyt on selvä, kun on kahden pilarin järjestelmä ulkomaalaisasioissa, että toinen tarvitaan sisäministeriössä, mutta siitä, missä ulkomaalaisten tai muuttajien sosiaali- ja työasiat käsitellään, on kiistelty jo pitempään. Sinällään tämä esitys on looginen, kun ulkomaalaisasiat siirrettiin, tosin kovan kamppailun jälkeen, työministeriöön. Minun mielestäni alun perinkin parempi olisi ollut, että ne olisivat olleet sosiaali- ja terveysministeriössä. Ne olisivat olleet lähempänä sen toimintaa ja, niin kuin täällä todettiin, sillä hallinnolla olisi ollut paremmat yhteydet väliportaahan hallintoon ja se olisi ollut lähempänä niitä tehtäviä, joita maahantulijat kokevat, ennen kuin he varsinaisesti ovat työmarkkinoiden käytettävissä, koska ongelmat nimenomaan ovat siinä vaiheessa. Siksi he ovatkin niin suurelta osin työttöminä, kun heille ei näitä perusasioita pystytä hoitamaan.

Kaiken kaikkiaan parempi olisi ollut, jos koko kokonaisuus olisi pysynyt alun perinkin, mutta se hävitettiin. Se on hävitetty hallituksessa yhteen kertaan. Se yhden budjettikauden oli eduskunnan päätettävissä. Eduskunta pystyi jarruttamaan siirtymistä, mutta nyt tässä on annettu periksi. Ehkä tässä vähän ajan päästä, kun nähdään, että ulkomaalaisasiat eivät näin hoidu, käydään uusi kierros ja yritetään saada niitä takaisin sosiaali- ja terveysministeriöön.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

17) Hallituksen esitys laeiksi vammaisten henkilöiden työllistymisen ja koulutuksen edistämiseksi

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys 87/1998 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 14/1998 vp
Toivomusaloite 168/1998 vp

P u h e m i e s : Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista. Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta yhtyy sosiaali- ja terveysvaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteen hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

Puhetta ryhtyy johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

18) Hallituksen esitys laiksi työntekijäin eläkemaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta eräissä päivärahoissa

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 142/1998 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 15/1998 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

19) Hallituksen esitys laiksi potilasvahinkolain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys 91/1998 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 16/1998 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. I h a m ä k i: Arvoisa puhemies! Käytän tämän puheenvuoron kolmannen käsittelyn yhteydessä, koska minulla ei ollut tilaisuutta sitä aikaisemmin käyttää.

Potilasvahinkolaki oli kaikkienensa suuri edistysaskel, kun se tuli voimaan 1.5.1987. Kun komplikaatio aikaisemmin hoidossa tapahtui, oli aina etsittävä syyllinen, jotta potilas olisi saanut korvausta. Se oli vaikea prosessi monta kertaa sekä potilaalle että hoitohenkilökunnalle. Vuoden 1987 lainsäädännöllä luodun potilasvahinkojärjestelmän yhtenä keskeisenä lähtökohdaksi on ollut se ajatus, että potilaalla on mahdollisuus saada hänelle aiheutuneesta potilasvahingosta korvausta ilman raskasta ja aikaa vievää oikeudenkäyntiä. Tärkeänä on pidetty myös sitä, että korvausasia voidaan ratkaista ilman potilaan ja hoitohenkilöstön suhdetta rasittavaa, syyllisyyteen tai tuottamukseen perustuvaa normistoa ja että potilasvahinkojärjestelmä nähdään osana terveydenhuoltojärjestelmän kokonaisuutta.

Tähän mennessä eli runsaan kymmenen voimassaolovuoden aikana lain soveltamisessa on tullut esiin eräitä tulkintaongelmia. Ne ovat koskeneet esimerkiksi lain soveltamisalaa ja kysymystä infektiovahinkojen korvattavuudesta.

Laajemminkin on ongelmana ollut, millaiset potilaiden terveyden- ja sairaanhoitoon liittyvät haitat on tarkoitettu korvattaviksi potilasvahinkoina.

Uuden lain mukaan potilaalla olisi oikeus korvauksiin, jos tutkimus ja hoito ei ole ollut asianmukaista ja siitä syystä on syntynyt vahinkoa, joka olisi voitu estää asianmukaisella menettelyllä. Mittapuuna käytetään tällöin kokeneen terveydenhuollon ammattihenkilön osaamistasoa. Asianmukaisesta hoidosta aiheutuneita haittoja ei kuitenkaan korvattaisi sillä perusteella, että ne olisi voitu välttää valitsemalla jokin toinen menettelytapa, jos tämä valinta olisi voitu perustaa vasta jälkikäteen saatavilla olleeseen tietoon.

Hallituksen esityksessä infektiovahinkojen korvattavuus on ollut yhtenä keskeisenä osa-alueena. Esitys lähtee siitä, että hoidon yhteydessä alkaneiden infektioiden aiheuttamia haittoja voitaisiin korvata silloin, kun niitä ei voida pitää potilaan kannalta siedettävänä seurauksina, vaikka hoito olisi ollut asianmukaista. Infektion korvattavuutta arvioitaessa otettaisiin huomioon sen ennakoitavuus, vahingon vakavuus, hoidettavana olleen sairauden tai vamman laatu ja vaikeus sekä potilaan muu terveydentila.

Hallituksen esityksessä ja myös valiokunnan hyväksymässä mietinnössä on myös se hyvä puoli, että sairaanhoitovälineen tai -laitteen viasta johtuvat vahingot korvattaisiin entistä laajemmin. Myös lääkkeen toimittamisesta aiheutuneita vahinkoja korvattaisiin, jos lääke on toimitettu määräysten vastaisesti. Lääkkeen toimittamisen lääkemääräyksen perusteella on osa lääkärin määrittelemää hoitoa. Potilasvahinkolaki tulisi sovellettavaksi silloin, kun lääkemääräys on kirjoitettu.

On lisäksi tärkeää todeta, että potilasvahinkoasioina lääkkeiden toimittamisesta aiheutuvat vahingot tulevat esille varsin harvoin. Itse lääkkeen haitalliset vaikutukset jäisivät lain soveltamisalan ulkopuolelle, koska nämä vahingot voivat tulla korvattaviksi lääkevahinkovakuutuksen tai tuotevastuulain perusteella.

Mitä tulee resurssikysymyksiin terveyskeskuksessa, sairaalassa tai vastaanotoilla, on potilasvakuutusjärjestelmän kautta arvioitava, miten kokenut terveydenhuollon ammattihenkilö olisi valinneissa olosuhteissa menetellyt. Tapaukset konkretisoituvat tavallisimmin päivystystilanteissa. Jos resurssipula sinänsä aiheuttaa haitallisen seuraamuksen, ei se periaatteessa sellaisenaan oikeuta korvaukseen.

Informaation merkitys on tärkeä, kun otetaan

huomioon potilaan itsemääräämisoikeus. Terveysthuollon ammattihenkilön on kerrottava eri hoitovaihtoehdoista ja niihin sisältyvistä riskeistä. Jos potilas vetoaa siihen, että hän olisi kieltäytynyt tietystä hoidosta, jos hän olisi saanut riittävän informaation, on hänen osoitettava tämä seikka. Jos potilas kieltäytyy hoidosta, ammattihenkilön on noudatettava asianomaisen tahtoa. Terveysthuollon ammattihenkilöllä ei ole kuitenkaan velvollisuutta ryhtyä sellaisiin toimenpiteisiin, joihin ei ole lääketieteellisiä edellytyksiä.

Tässä laissa lähdetään siitä, että poikkeustapauksissa vahinko voitaisiin korvata, jos se on kohtuuton. Kohtuuttomuuden arviointi tulee kyseeseen vain, jos vahinko on johtanut vaikeaan pysyvään vammaan tai kuolemaan. On lisäksi hyvä todeta, että potilasvahinkolaila ei kuitenkaan suljeta pois muita mahdollisia oikeussuojakeinoja, esimerkiksi vahingonkorvausasioita.

Korvausta on haettava 10 vuoden kuluessa vahinkoon johtaneesta tapaturmasta nykyisen 20 vuoden sijasta. Potilasvakuutuskeskukselle ehdotetaan säädettäväksi samanlainen oikeus saada potilasta koskevia tietoja kuin esimerkiksi tapaturmavakuutusyhtiöillä ja Kansaneläkelaitoksella on.

Itse asiassa kyseessä on hyvä laki, joka varmasti saa sekä potilaiden että hoitohenkilökunnan kannatuksen. Tämä on tärkeä askel taas parempaan suuntaan ja toivottavasti 10 vuoden päästä ei näitä tulkintaerimielisyyksiä ole ollut niin paljon kuin tähän mennessä on ollut, ja toivottavasti sitten, jos niitä on, voidaan taas lakia korjata.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

20) Hallituksen esitys laiksi valtion asuntorahastosta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 122/1998 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 3/1998 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Pehkonen: Arvoisa puhemies! Ehdotan tämän lakiehdotuksen hylättäväksi. Minusta tämä ei ole linjassa normaaliin toimintaan. Saman tyyppistä koron maksamista yhdystililtä myös muissa laeissa ehdotetaan, ja minusta se ei ole oikein muun muassa eläke- ja muissa järjestyksessä. Tämä esimerkiksi 90 miljoonaa suunnitteen vuosittain tuottaa korkoa. Kyllä tämä korko minusta on tarpeen asuntorahastoon tulla. Eli ehdotan lain hylkäämistä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Pehkonen ehdottanut, että lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toinen varapuhemies: Ed. Pehkonen ehdotusta ei ole kannatettu, joten se raukeaa.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna keskiviikkona kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 18.07.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

